

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

AYLA KUTLU'NUN ESERLERİNDE MİTOLOJİK UNSURLAR

SONGÜL AÇIKGÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DOÇ. DR. M. ONUR HASDEDEOĞLU

TEMMUZ - 2023

KASTAMONU

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Songül AÇIKGÖZ

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYLA KUTLU’NUN ESERLERİNDE MİTOLOJİK UNSURLAR

SONGÜL AÇIKGÖZ

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN:DOÇ. DR. M. ONUR HASDEDEOĞLU

Türk edebiyatında 1960 sonrası eser veren yazarlarımız arasında olan Ayla Kutlu, edebiyatımıza kazandırdığı eserler ile önemli bir yere sahiptir. Eserleri, bu coğrafyanın kültüründen izler taşır. Kalemimi, bu coğrafyada yaşayan ve bu coğrafyadaki geleneklerle harmanlanmış kültürümüzdeki kadınlarımıza ayna tutmak için kullanır. Bu coğrafyada kadının konumuna ve toplum tarafından kadının nasıl görüldüğünü bizlere masalsı ve destansı anlatımıyla gösterir. Bu düşüncesini eserlerinde gösterirken özellikle mitolojiden ve mitik dilden faydalandığı görülür. Mitsel dünya, onun eserlerinde büyük oranda yer bulur. Eserlerindeki karakterleri, olayları, yaşayışları mitoloji ile harmanlayarak okura sunar. Birçok farklı kültürün mitolojisine eserlerinde yer veren Kutlu, Sümer ve Yunan mitolojisini ağırlıklı olarak eserlerine yansıtır. Doğduğu ve büyüdüğü kentin etkisi ile bu coğrafyada yaşamış toplumların, kültürlerin etkisini çok iyi şekilde gözlemlemiş ve tarihi bilgisi ile birleştirerek, eserlerini kurmaca gerçeklik bağlamında oluşturmuştur. Türk edebiyatının 1960 sonrası önemli yazarları arasında yer alan Ayla Kutlu’nun eserlerinde rastlanılan mitolojik unsurlar ve bu unsurların sınıflandırılması bu tezin amacını oluşturur. Araştırmada, mit ve mitolojiye dair bilgiler verilerek edebiyat ve mitoloji bağlamında Ayla Kutlu’nun eserlerinde mitolojik unsurlar ele alınmıştır. Mit ve mitolojinin Türk ve Dünya edebiyatındaki gelişiminden bahsedilir. Ayla Kutlu’nun hayatı ve edebi yaşamı verilerek, edebi yaşamının eserlerine etkisi saptanmıştır. İncelemeye aldığımız eserlerindeki mitolojik unsurlar tespit edilerek sınıflandırılma yapılır. Eserlerinde bulunan mitolojik unsurların hangi amaç ve gerekçe doğrultusunda ele alındığına dair araştırmalar yapılarak incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda tespit edilen bilgiler, tezin içeriğinde detaylandırılarak verilir.

ANAHTAR KELİMELE:Ayla Kutlu, Mit, Mitoloji, Sembol, Mitolojik Unsurlar.

Temmuz 2023, x+128 Sayfa

ABSTRACT**MSC THESIS****MYTHOLOGICAL ELEMENTS IN AYLAKUTLU'S WORKS****SONGÜL AÇIKGÖZ****KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE****SUPERVISOR:DOÇ. DR. M. ONUR HASDEDEOĞLU**

The aim of this thesis is to analyze and classify the mythological elements in the works of Ayla Kutlu, one of the important writers of Turkish literature after 1960. In the research, information about myth and mythology is given and mythological elements in Ayla Kutlu's works are discussed in the context of literature and mythology. The development of myth and mythology in Turkish and world literature is mentioned, Ayla Kutlu's life and literary life is given, and the mythological elements encountered in her works are specified. The mythological elements in her works are classified and given. The purpose and justification of the mythological elements in her works are analyzed by conducting research on the purpose and justification of the mythological elements in her works. Ayla Kutlu, who is among our writers who worked in Turkish literature after 1960, has an important place with the works she has brought to our literature. Her works bear traces of the culture of this geography. She uses her pen to hold a mirror to the women in our culture, who live in this geography and blended with the traditions of this geography. She shows us the position of women in this geography and how women are seen by society with her fairy tale and epic narrative. While showing this idea in her works, she especially makes use of mythology and mythic language. Mythology has found a place in her works and she blends the characters, events and lives in her works with mythology. Although Greek and Sumerian mythology predominates in his works, he also includes the mythology of many different cultures. With the influence of the city where he was born and grew up, he has observed the influence of the societies and cultures that lived in this geography very well and combined it with his historical knowledge and created his works in the context of fictional reality.

KEYWORDS:Ayla Kutlu, Myth, Mythology, Symbol, Mythological Elements.

July 2023, x+128 Page

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada, Ayla Kutlu'nun eserlerinde bulunan mitolojik unsurlar tespit edilerek, mitoloji ve edebiyat ilişkisinin iz düşümünde, Ayla Kutlu'nun mitolojik unsurları nasıl ve ne şekilde kullandığına dair inceleme yapılması planlanmıştır. Çalışma sürecine başladığım günden itibaren, konumu belirlemede ve yazım aşamasında emeği geçen ve desteğini esirgemeyen kıymetli danışmanım Doç. Dr. Mehmet Onur Hasdedeoğlu'na kalpten teşekkürlerimi sunarım. Bu süreç boyunca, desteklerini esirgemeyen ve varlıklarını her daim hissettiğim annem Saniye Açıkgöz ve ablam Öznur Açıkgöz'e; yaşadığım her zorlu süreçte pes etmeden devam etmemi sağlayan kıymetli arkadaşlarıma canı gönülden teşekkür eder, sevgilerimi sunarım. Uzun uğraşlar sonucu yazıya geçirdiğim çalışmamı, hiçbir zaman yerini dolduramadığım rahmetli babam Yaşar Açıkgöz'e armağan ediyorum.

SONGÜL AÇIKGÖZ

Kastamonu, 2023

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TEZ ONAYI	ii
TAAHHÜTNAME	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	x
1. GİRİŞ.....	1
2. MİTOLOJİ VE EDEBİYAT	9
2.1 Dünyada Mitolojinin Gelişimi.....	9
2.2 Türkiye’de Mitolojinin Gelişimi	11
3. AYLA KUTLU’NUN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ.....	16
3.1 Hayatı ve Sanatı.....	17
3.2 Eserleri.....	20
3.2.1 Roman.....	20
3.2.2 Hikâye	24
3.2.3 Çocuk Kitapları.....	26
3.2.4 Anı	26
4. AYLA KUTLU’NUN ESERLERİNDE MİTOLOJİK UNSURLAR....	27
4.1 Tanrılar/Tanrıçalar.....	28
4.1.1 An-Anu	29
4.1.2 Aruru.....	30
4.1.3 Damuzi.....	31
4.1.4 Enki/EA	33
4.1.5 Enlil.....	34
4.1.6 Ereşkigal	35
4.1.7 Fortuna	37
4.1.8 Gaia.....	38
4.1.9 İnanna/İştar	39
4.1.10 Moiralar	41
4.1.11 Narkissos.....	43
4.1.12 Nergal.....	44
4.1.13 Ninlil	46
4.1.14 Odysseus	47
4.1.15 Oidipus.....	49
4.1.16 Orpheus	51
4.1.17 Sin (Nanna-Suen).....	54
4.1.18 Theseus	55
4.1.19 Utu	57
4.1.20 Zeus.....	59
4.2 Yarı Tanrı/Tanrıça	61
4.2.1 Ariadne.....	61
4.2.2 Engidu/Enkidu	62

4.2.3	Ganimedes	64
4.2.4	Gılgamış/Gilgameş	64
4.2.5	Perseus	66
4.2.6	Polyphemos.....	68
4.2.7	Zuisudra	70
4.3	Mitolojik Varlıklar	72
4.3.1	Kozmik Varlıklar	72
4.3.1.1	Gaia	72
4.3.2	Hayvanlar.....	73
4.3.2.1	Kırlangıç.....	74
4.3.2.2	Kuş.....	75
4.3.2.3	Yılan.....	77
4.3.3	Yaratıklar	79
4.3.3.1	Anka kuşu	79
4.3.3.2	Graialar.....	81
4.3.3.3	Kyklop.....	82
4.4	Mitolojik Tabiat.....	83
4.4.1	Değerli Taş/Doğal Taş	84
4.4.1.1	Lapis lazuli	84
4.4.2	Bitkiler	87
4.4.2.1	Söğüt	87
4.4.2.2	Süsen(İris)	89
4.4.2.3	Yaşam otu	91
4.4.2.4	Zambak.....	93
4.5	Mitolojik Sayılar.....	94
4.6	Mitolojik Mekânlar.....	96
4.6.1	Ereşkigal'in Diyarı.....	97
4.6.2	Hades Ülkesi	98
4.7	Mitolojik Olaylar, İnanışlar, Uygulamalar	99
4.7.1	Ateşin Hâlleri.....	100
4.7.2	Harut ile Marut.....	103
4.7.3	Öte Dünya Tasavvuru	105
4.7.4	Pandora'nın Kutusu	108
4.7.5	Suyun Dönüştürücülüğü	109
4.7.6	Tufan.....	111
5.	SONUÇ.....	115
	KAYNAKLAR	122

TABLÖLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 5.1 Tanrı/Yarı Tanrı tablosu “romanlar”	120
Tablo 5.2 Tanrı/Yarı Tanrı tablosu “hikâyeler”	121

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

AA	: Asi... Asi...
AÜY	: Ateş Üstünde Yürümek
C.	: Cilt
CA	: Cadı Ağacı
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
Hız.	: Hazreti
HÜ	: Hüsnüyufus Güzelleme
IG	: Islak Güneş
K	: Kaçış
KD	: Kadın Destanı
MKM	: Mekruh Kadınlar Mezarlığı
S.	: Sayı
s.	: Sayfa sayısı/sayfalar
SGT	: Sen de Gitme Triyandafilis
TDK	: Türk Dil Kurumu
ZZH	: Zehir Zıkkım Hikayeler

1. GİRİŞ

Dünya üzerinde asırlar boyunca mitlerin ve mitolojinin tanımı yapılmaya çalışılmıştır. Mit üzerinde, tam olarak bir tanıma ulaşmak oldukça zordur. Mitin ve mitolojinin tanımından sonra bunun nasıl insanlara aktarıldığı konusunda da kararsızlığa düşülür. Mit, ne ile ilgilidir, nasıl aktarılır gibi sorulara yanıtlar aranır.

Mit kelimesi, sözlüklerde birçok farklı anlamla açıklanır. Türk Dil Kurumunun *Türkçe Sözlüğünde* “Geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren alegorik bir anlatımı olan halk hikâyesi, mitos” (TDK, 2011) şeklinde tanımlanır.

Başka bir açıklamaya göre ise mitin hikâye olduğuna yönelik bir tanımlama yapıldığı görülür. Mit, yaratılışın öyküsü olarak tanımlanır. Bu yaratılışın nasıl ve niçin olduğunu anlatan, gerçekten olup bitmiş olan hikâyelerden bahseder (Artun, 2009:35).

Mitin tanımlama çeşitlerinden, onun bir hikâye olduğunu ama bu hikâyenin gerçeklikle bağlantılı olarak ortaya çıkan gerçek hikâyeler olduğu söylenebilir. İnsanın yaşadığı çevreyi anlamlandırmaya çalışması sonucu, ortaya çıkmış metinler şeklinde açıklanır.

Mitlerin herkes tarafından kabul edilen bir tanımını yapmak çok zordur. Çok eski zamanlarda, yaratım zamanında olmuş olayları anlatır ve içerisinde yaratma vardır. Mit, kutsal olan hikâyeyi içinde bulundurur ve gerçekleri anlatır (Seyidoğlu, 2019:16).

Mitler, yaşamı yansıtır ve yaşantıya şekil verir. İnsanın korkularını, arzu ve isteklerini anlamasına ve bulmasına yardım eden, dünyanın her yerinde kabul gören evrensel hikâyelerdir (Vezir, 2021:17). Mitler, insanın yaradılışı ile ilgili sorulara cevap vermektedir. Mit, yaratılışla ilgili olandır. Mitin tanımını Eliade şu şekilde açıklar:

“...En geniş kapsamlı olduğu için en az kusurlu olan tanım şudur: Mit kutsal bir öyküyü anlatır; en eski zamanda, ‘başlangıçtaki’ masallara özgü zamanda olup bitmiş bir olayı anlatır. Bir başka deyişle mit, Doğaüstü Varlıklar’ın başarıları sayesinde, ister eksiksiz olarak bütün gerçeklik, yani Kozmos olsun, isterse onun yalnızca bir parçası (sözgelimi bir ada, bir bitki türü, bir insan davranışı, bir kurum) olsun, bir gerçekliğin nasıl yaşama geçtiğini dile getirir. Demek ki mit, her zaman bir ‘yaratılış’ın öyküsüdür: Bir şeyin nasıl yaratıldığını, nasıl varolmaya başladığını anlatır (Eliade, 2020: 16-17).

Buradan da hareketle “Mit nedir?” sorusunun cevabı şu şekilde açıklanabilir: İlk insanların etraflarında olup bitenleri anlamak, anlamlandırmak, tanımlamak için kendi algılayışları çerçevesinde ortaya koyduklarıdır. Mitlerin oluşumunda korku ve merak etkili olur. Kısacası mitler, insanların etrafını anlama çabalarının ürünü olan metinlerdir (Eliade, 2020).

Campbell, mitleri anlam arayışının ürünleri olarak yorumlar. Anlam arayışının sonucu olarak ortaya çıkan mitler, insanlara doğumla ölüm arasındaki yaşamda yardımcı olacak kaynaklardır. Mitler sadece yaşamı anlamlandırmak için değil yaşamda nasıl var olacağımız hakkında yardımcı olmak için de en önemli kaynaktır. İnsanın ruhunu keşfetmeye dair önemli ipuçları verir. Yaşam içerisinde geçtiğimiz evreler ve yaşadığımız olayları mitler anlamlandırır. Doğum, evlilik, kutlama, ruhsal çöküntüler, insani duygular ve ölüm gibi hayatın içinde bulunan her unsura mitler bir cevap verir. İnsanı ve insanın yaşamını anlamlandıran mitlerdir (Campbell ve Moyers, 2021).

Her millet kendi eksenini etrafında, çevresini anlamlandırmaya çalışır. Bunun içindir ki, her milletin kendine ait, kendi özelliklerini ve kültürünü taşıyan mitleri vardır. Mitlerin çeşitliliği, kültüre ve yaşadığı çevreye göre şekillenir. Mitler her kültürde çeşitlilik gösterse de özde aynı konuya dayanır. Bu nedenle, her milletin farklı mitleri olmasına karşın ortak özellikler ve konular üzerine oldukları görülür.

Miti tanımlama çeşitliliği, mitolojinin tanımlanması yapılırken de görülür. Mitoloji, mitlerin bir arada ve bir bütün halinde incelendiği bilim dalı olarak görülür. Mitoloji, kelime anlamı olarak Türk Dil Kurumu sözlüklerinde “Mitleri, doğuşlarını, anlamlarını yorumlayan, inceleyen bilim” (TDK, 2011) olarak tanımlanır.

Mitoloji kelimesi eski Yunan dilinde mit ve logos kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur ancak eski Yunan dilinde söz kelimesinin tanımı için üç kelime kullanılır.

Bunlar: “mythos, epos ve logos” tur (Erhat, 2017:5). Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*’nde bu kelimeleri şu şekilde açıklar:

“ Mythos, söylenen veya duyulan sözdür, masal, öykü, efsane anlamına gelir. (...) Epos, belli bir düzen ve ölçüye göre söylenen, okunan sözdür. (...) mythos söylenen sözün, anlatılan öykünün içeriği ise, epos da onun doğal olarak aldığı ölçülü, süslü ve dengeli biçimidir. (...) Logos bir yasal düzeni yansıtır, insanın bedeninde ve ruhunda bir logos bulunduğu gibi evrenin ve doğanın da logos’u vardır. Logos insanda düşünce, doğada kanundur, her yerde ve her şeyde vardır, ortaklaşa tanrısalıdır” (Erhat, 2017:5).

Yani mitoloji, mitlerle ve mitleri oluşturan durumlarla ilgili araştırmaları yapan, mitleri, mitosları araştıran bilim dalıdır.

Bahaeddin Ögel ise, mitolojinin tanımını “belirli bir kavme ait efsaneleri inceleyen bir ilim dalı” şeklinde yapar (Ögel, 1993:7). Ögel, mitolojiyi sadece belirli bir kavmin masal ve efsanelerini ele alış şeklinde değil bütün masal, efsane ve inanışların ele alınış şekli ile bir sonuca ulaşabileceğini söyleyen bir ilim olduğunu dile getirir (Ögel, 1993).

Necatigil, mitolojinin tanımını “mitoslar bilgisi ve mitosların sistemli bir şekilde toplamı” şeklinde yapar. Mitosları, dinlerin başlangıcına sebep olarak görür. Mitoloji bu bakımdan evrenle birlikte var olmuş bir bilim halini alır. Mitosların, etkin bir şekilde sanatın kaynağı olarak kullanıldığını söyler (Necatigil, 2017:13).

Mitoloji, ilk çağlardan bu zamana kadar geniş bir zaman dilimine yayılan kültür ve kültür tarihi ile ilgili çalışmaların içerisinde birçok filozof tarafından tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu tanımlamaların ortak noktası ise mitolojinin aslında bir dinler tarihi olduğunu kapsamı olarak görülür (Saluk, 2018:8).

Mitoloji, insanların var olduğu günden bu yana, insanların kendi özünü bulma arayışında ortaya çıkan mitlerin, mitosların ve bunların günümüzde yaşadığı alan olarak görülen ritüellerin hepsini kapsayan ve inceleyen bir bilim dalı olarak karşımıza çıkar. Bu bilim dalı, zaman zaman diğer bilimlerle ortaklık kurarak mitolojinin hayatın içindeki varlığını ve devamlılığını ortaya çıkarır. İnsanın yaşamı anlamlandırması olarak karşımıza çıkan mitoloji, insanlık var oldukça varlığını

sürdürmektedir. Bu sebeple yapılan mitoloji tanımlamalarının hemen hemen hepsinin insan yaşamı ile bağlantılı oldukları görülmektedir.

Milay Köktürk, mitolojinin insanlık kültürünün ilk dili olduğunu söyleyerek, mitoloji tanımına yeni bir bakış getirir. Köktürk'ün tanımına göre, kültür ilk defa mitoloji ile hayat bulur. Kültürün sesini duyuran mitoloji mitik anlatıyı oluşturur. Mitik anlatıda söylenen her şey insanın iç dünyasının, benliğinin dışa yansımasıdır (Köktürk, 2012: 22).

Campbell, *Mitolojinin Gücü* isimli eserinde mitolojinin tanımı için, mitolojinin hayatın içinde varlığını sürdürdüğünü hatta insanın yaşam deneyiminin tam kendisinin mitoloji olduğunu söyler. Mitolojinin hayatın içinde ritüellerle devam ettiğini açıklar. Campbell'ın şu sözleri onun bu görüşünün kanıtıdır: "...Mitoloji, hayatın çocukluktan çıkıp yetişkin sorumluluklarına adım atarken, bekarlıktan evliliğe geçerken yapılan erginleme törenleri gibi aşamalarıyla yakından ilgili. Tüm bu ritüeller mitolojik ayinler" (Campbell ve Moyers, 2021:31).

Mitik bilgi, "tanrı, evren, toplum, insan, doğa" arasında bir denge kurmuştur. Mitler yaşar ve yaşanır. Bu yaşayış ise ritüellerle olur. Yani mitin yaşayış alanı ritüellerdir. Mitler, toplumsal uygulamalarla ve dil ile günümüze kadar gelmiştir. Bu durum Reyhan Gökben Saluk tarafından şu şekilde açıklanır:

"Mitin sembolik varlık alanı ise başta sözlü kültür verimleri (şiir, destan, masal, efsane vb.) olmak üzere insanlığın ortak davranış biçimlerinde (doğum, düğün, ölüm, kurban gibi çeşitli tören, ayin ve festivaller vb.) zaman ve mekâna dayalı tasvirlerinde (takvim, kaya resmi, mimari vb.) ve değerli gördüğü nesnelerinde, kutsallarında çeşitli sözel kodlar, sembolik şekil, yazılar, ifadeler ve pratiklerle karşımıza çıkmaktadır." (Turan, Ozan, 2018:8).

Mitler, bir toplumun ahlaki kurallarını koyarak toplumun düzenlenmesini sağlar. Her milletin ve her kültürün miti neyse dünyayı algılayış şeklide ona uygundur. Mitler, kültürel kod olarak nesilden nesile aktarılır. Her milletin kendine ait miti ve mitolojisi vardır.

Önal, mitlerin ve dolayısı ile mitolojinin, insanların bütünlüğüne ve birliğine hizmet ettiğini vurgular. İnsanın içsel karmaşıklığına ve kendi ile hayat arasında bağlantı

kurmasına katkı sağladığı fikrini anlatır. Önal, mite dair fikirlerinin özünü şu şekilde açıklar:

“Mitler insanları kaybolmuşluğundan, cehaletinden kurtarır. Eski Yunanda mitlerin önemi kaostan kurtuluşun ifadesi olmasında yatıyordu. Çünkü anlamsızlığa anlam yüklemek kozmosdur. Öyküler anlam yükleyerek bağlantılar kurarlar şekillenmemişe şekil (form) verirler, bütünsellik katarlar. Şeylerin nasıl ve niçin olduğunu söylerler. Yönelimli bir zihne ışık tutarlar. Yokluktan varlığa geçirirler, topluma ve evrene form verirler. Dolayısıyla mitler kültürlerin omurgasıdır, iskeletidir. Ortak ataların yarattığı kültür atalar ruhunu ayakta tutar. Bunlar ortak tarih, ortak anı, ortak köken olarak bağlayıcı işleve sahiptir” (Önal, 2017:239).

Bu sebeple mitoloji hayatın içinde yer alır, aslında hayatın kendisidir. Yaşamın her alanında karşımıza çıkar. Mitlerin hayatın içinde yaşıyor olduğunu, onların sembollerle, halk kültürleriyle, ritüellerle ve aslında insanın hayatındaki her şeyde görülmesi ile anlaşılır. Bütün bu mitlerin ortak paydası ise insanı, yaşamı anlamlandırma çabasıdır.

Mitin, insanların yaşayışını anlamlandırmasında yardım sağlar. İnsanın yaşamında ona yol gösterici bir görev üstlenen mitler, işlevleri ve anlamları bakımından sınıflandırılır. Eliade, mitlerin işlevlerini ve yapısını şu şekilde açıklar:

1. Mit, Doğaüstü Varlıkların eylemlerinin Öyküsünü oluşturur.
2. Bu Öykü, kesinlikle gerçek(Çünkü Doğaüstü Varlıklar tarafından yaratılmıştır) olarak kabul edilir.
3. Mit her zaman için bir “yaratılış”la ilgilidir, bir şeyin yaşama nasıl geçtiğini, ya da bir davranışın, bir kurumun, bir çalışma biçiminin nasıl yaratılmış olduğunu anlatır; işte bu nedenle de, mitler insana özgü her anlamlı eylemin örnek tiplerini oluştururlar.
4. İnsan miti bilmekle nesnelerin “köken”ini de bilir, bu nedenle de, nesnelere egemen olmayı ve onları istediği gibi kullanmayı başarabilir; burada “dıştan”, “soyut” bir bilgi değil de (mitin ya tören havası içinde anlatılması ya da kanıtını oluşturduğu ritüelin gerçekleştirilmesiyle) zorunlu olarak, şaşmaz biçimde “yaşanan” bir bilgi söz konusudur.
5. Şu ya da bu biçimde, insan, miti yeniden anımsatılan ve yeniden gerçekleşme aşamasına getirilen olayların kutsal, coşku verici gücünün etkisine girmek anlamında “yaşar” (Eliade, 2020:33).

İnsanlar etraflarında olup bitenleri olağanüstülüklerle, tanrılarla ve kutsallıklarla ifade etmişlerdir. Bu nedenle mitler gerçek ve kutsal kabul edilir. Mitin verdiği cevap kutsaldır ancak kutsallık ve bilim aynı değildir. Mitler o dönem insanı için bilim olarak kabul edilir. Mitlerin kutsal olarak kabul edilmesinin nedeni ise yapıp edeni tanrılar olduğu içindir. Mitler, insanla ilgili olan anlamlı her şeyin ilk yaratılışını anlatır. İlk yaratılışı anlattığı için mitin yapıp edeni tanrılardır. Mit, gerçektir ve gerçek kabul edilir. Mitik bilgiye sahip olan kişi, köken bilgisine de sahip olur. Miti bilen köken bilir ve köken bilen, nesnelere hâkim olur (Eliade, 2020).

İnsan doğası gereği hayatının anlamını, yaşayışı ve varoluşu sorgulayan bir varlıktır. Sorgulamalar sonucunda geçmişe ve ilk anlatılara ihtiyaç duyar. İlk anlatıların, ilk yaşamın nasıl olduğu hakkında cevaplara ulaşmak için mitlere ve mitolojiye ihtiyaç duyar. Mitler, insanın hayatını anlamlı ve algılayarak yaşamasını sağlar. İnsan, yaşamının her döngüsünde içsel bir geri dönüşüm ile varlığını sorgular. Doğum, erginlik, ölüm gibi evrelerden geçen insan, bunların nedenini ve anlamını mitlerde bulur. Mitoloji, insanın anlam veremediklerine anlam katarak cevaplar verir. Mit ve mitoloji üzerine yapılan tanımlamalar zaman zaman eleştirel bir anlam taşıyarak ve edebî bir tanıma dönüşerek günümüze ulaşır.

Araştırma tezinin konusu olan Ayla Kutlu, eserlerinde mitolojiyi çok etkin bir şekilde kullanmış bir yazardır. Araştırma tezinde, Ayla Kutlu'nun eserleri üzerinden, mitolojinin varlığının edebi eserlere nasıl tesir ettiği, hangi amaçla ve ne şekilde edebi eserlerde kullanıldığına dair inceleme yapılır. Mitlerin günümüze ve günlük yaşantımıza nasıl dâhil olduğunu, mitik semboller ve simgeler yoluyla incelenerek, Kutlu'nun eserlerinde belirlenir.

Çalışmanın başlangıcında mit, mitoloji ve edebiyat içerisinde mitolojinin varlığı hakkında tez çalışmasının içeriğinin detaylı bir şekilde oluşturulması açısından araştırmalar yapılarak yer verilir. Çalışmanın içeriğini oluşturan mitolojik unsurların daha etkin bir şekilde anlaşılması açısından; mitin ve mitlerin oluşumu, özellikleri, edebiyat ve mitolojinin bağlantısı hakkında bilgiler verilerek araştırma tezinin içeriği şekillenir.

Araştırma tezinin ikinci bölümünde, edebiyat ve mitoloji ekseninde Türkiye’de ve Dünya’da mitolojinin seyri hakkında araştırmalar yapılarak tanımlamalar verilmiştir. Edebiyatın ve mitolojinin özünün insan olması sebebiyle, bütün kültürlerde mitoloji ve edebiyat her zaman bağlantılıdır. Her kültürün ve her milletin kendi mitleri eksenin mitolojileri meydana gelmiştir. Bu nedenle araştırma tezinde Dünya’da ve Türkiye’de mitolojinin ortaya çıkışı ve gelişimi hakkında tanımlama yapılmıştır. Bu tanımlamalar Türk mitolojisi ve Dünya mitolojisi ekseninde olur.

Araştırma tezinin üçüncü bölümünde Ayla Kutlu’nun hayatına, sanatına ve eserlerine dair araştırmalar sonucunda bilgiler verilmiştir. Kutlu’nun doğduğu ve büyüdüğü toprakların kültürel zenginliği, eserlerinde kullandığı mitolojik unsurları büyük oranda etkiler. Farklı din ve kültürden insanların bir arada yaşadığı Antakya, tarih boyunca birçok kültüre ev sahipliği yapmıştır. Bu bakımdan, yetiştiği çevrenin mitolojik anlatılar açısından zenginliği ve mitlerin yaşıyor olması, yazarın eserlerine tesir eder. Kutlu’nun bu toprakları yakından tanınması ve bu topraklardan beslenmesi onun eserlerini mitolojik şölene dönüştürür. Bu bölümde elde edilen bilgiler ışığında eserleri incelenerek çalışmanın ana konusu oluşturulur ve tespit edilen mitolojik unsurlar bölümünde, mitolojinin Kutlu’nun eserlerinde nasıl görüldüğü detaylı bir şekilde verilmiştir.

Araştırma tezinin dördüncü bölümünde, inceleme kapsamında ele alınan eserlerde rastlanılan mitolojik unsurlar ayrı başlıklar halinde içeriğin kapsamının net bir şekilde ifade edilmesi amacı ile aktırılmıştır. Kutlu’nun on romanı, dört hikâye kitabı ve bir anı kitabı incelenmiştir. Mitolojik unsurları yoğun olarak kullandığı eserleri tespit edilerek mitolojik unsurlar tespit edilmiştir. Tespit edilen unsurlar, roman ve hikâye içerisinde verilme amacına göre sınıflandırılarak, araştırmanın içeriği net olarak verilmiştir. Bu sınıflandırılma; Tanrılar/Tanrıçalar, Yarı Tanrılar, Mitolojik Varlıklar, Mitolojik Tabiat, Mitolojik Sayılar, Mitolojik Mekânlar, Mitolojik İnanışla, Uygulamalar ve Ritüeller şeklinde yapılmıştır. Yapılan sınıflandırma neticesinde, mitolojik unsurların türleri, kullanımları ve kullanım amaçları belirlenmiştir.

Yayınlanan eserlerinden Kaçış, Ateş Üstünde Yürümek, Kadın Destanı, Asi... Asi isimli romanları ve Hüsnüyusuf Güzellemesi, Sen De Gitme Triyandafilis, Mekruh Kadınlar Mezarlığı, Zehir Zıkkım Hikâyeler isimli öykü kitaplarında mitolojik unsurların yoğun olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

2. MİTOLOJİ VE EDEBİYAT

Mitolojiyi oluşturan mitler, yüzyıllar öncesinden günümüze kadar sözlü ve yazılı anlatımla gelmiştir. Bu metinler, sanata, edebiyata ve hayata da yansımıştır. Aslında hayatın içinde bir bütün olan mitoloji, insan yaşamına dâhil olarak, insanın etkilediği ve ürettiği her alanda, her şeyde görülür.

Edebiyat ve mitoloji ayrılmaz bir bütünü oluşturur. Çünkü yazın tarihine bakıldığında yazının oluşumundan sonra edebi türlerin oluşumunda mitolojinin etkisinin olduğu görülür. Edebi metinlerin anlaşılmasında mitolojinin önemi büyüktür. Edebiyatın kaynağını insan oluşturur. İnsanı anlatan edebiyat, insanın yaşamının anlamını oluşturan mitleri de anlatır. Bu sebeple edebi eserlerin ilk ürünleri, mitlerdir.

Dursun Ali Tökel, bugün dünyada görülen bütün edebi eserlerin kaynağını mitlerden aldığını söyler. Olağanüstü varlıkların anlatıldığı, kahramanlıkların olduğu, tanrı ve tanrıçaların anlatıldığı adını destanlar olarak bildiğimiz bu metinlerin aslında ilk dönem edebi eserler olduğu görülür. Bu edebi eserlerin konusu ise mitlerin ta kendisidir (Tökel, 2012: 23). Bu sebeptendir ki edebiyat insanı, insan mitleri anlatır.

Mitler, sözlü ve yazılı edebiyat ile bir bütün halindedir. Sözlü edebiyat ile varlığını koruyarak geçmişten bugüne kadar gelen mitler, sözlü edebiyatın yazılı edebiyata dönüşmesi ile devam eder. Birçok şair ve yazarın eserlerinde, mitolojik unsurlardan yararlanmaları ve eserlerini mitlerden esinlenerek oluşturmaları bunun en önemli örneğidir.

2.1 Dünyada Mitolojinin Gelişimi

İnsanın kendini arayışı ve çevreyi anlamlandırma çabasının ürünleri olan mitlerin ne zaman ortaya çıktıkları konusunda kesin bir bilgi yoktur. Ortaya çıkış süreçleri ve evreleri, tıpkı mitlerin ve mitolojinin tanımında yaşanan çeşitlilik gibi farklılıklar gösterir.

Her milletin kendine ait bir mitolojisi olduğu bilinir. Mitolojilerin çeşitlilik göstermesinin sebebi, insanın yaşadığı çevre ve kültürün farklılıklarından dolayıdır. Mitolojiler, kültürün etkisi ile farklılık gösterebilir ancak temelde hepsi aynı olayı ve aynı konuyu anlatır.

Mitlerin ortaya çıkış tarihlerini ve yerlerini belirlemek mümkün olmamakla beraber, insanın yaşadığı her dönem, bir mit yapıcı olduğu söylenir. İnsanın yaşam şartlarına bağlı olarak mitlerin değiştiği gözlemlenir. Mitler, insanların yaşamlarındaki değişimlerle beraber yeniden düzenlenir. Mitler, dünyanın derin anlamlarını taşır. Hayatın anlamına dair, anlamlı kaldıkları sürece yaşamaya devam ederler. Bu nedenle mitlerin insanları birbirine bağlayan ortak miras olarak görüldükleri söylenir (Vezir, 2021: 20).

Mitolojilerin ortaya çıkış tarihi hakkında kesin bir bilgi yoktur. Mitolojinin ve mitlerin insanlara aktarılması ise yazı ile bağdaştırılır. Yazının ilk bulunduğu tarihten itibaren mitoloji vardır denilebilir. Mezopotamya mitolojisinin kökeninin çok eski tarihlere dayandığı bilinir. Mısır ve Sümerlilerin mitolojinin ilk kaynaklarını ortaya çıkardığı söylenebilir (Ateş, 2001: 34).

Vezir, mitlerin tarihsel gelişimini beş ayrı döneme ayırır. Bu dönemlerin belirlenmesi ise, insanların yerleşik hayata geçmeleri ve çeşitli buluşlar yapmaları ile değişiklik gösterir. Bu beş dönem sırası ile şu şekildedir: “Paleolitik Dönem, Neolitik Dönem, Erken Dönem Medeniyetleri, Axial Dönem ve Modern Döneme Geçiş”. Her farklı dönemdeki mitler, başka bir işleve hizmet eder (Vezir, 2021).

Fuzuli Bayat da *Mitolojiye Giriş* isimli eserinde buna benzer bir ayırım ile mitlerin türlerini sınıflandırır. Bu sınıflandırma genel ve özel şeklinde iki ana parçadan oluşur. Daha sonra kendi içlerinde ayrı bir sınıflandırmaya dâhil olur. Genel kategoride yer alan sınıflandırma, dünyada genel olarak bütün milletlerde görülen mitler ve ritlerdir. Yaratılış mitleri genel kategoride ele alınır ve kendi içerisinde “kozmogonik mitler, türeyiş mitleri, takvim mitleri, ilk insanın yaratılması mitleri” olarak sıralanır. Özel kategori olarak adlandırılan mitler, dünyada her millet içerisinde görülmeyen, coğrafi şartlara ve kültürel özelliklere bağlı olarak oluşan mitlerdir. “Teogoni (Tanrılar hakkında) mitleri, Köken (Etiolojik) mitleri, Eskatoloji (Dünyanın sonu hakkında) mitleri, Totem mitleri ve Kahramanlık mitleri” olarak

sınıflandırılan mitler de özel kategoride yer alır. Bu mitlerin sınıflandırma işlemi konularına, zamanına ve işlevlerine göre yapılır (Bayat, 2005: 9-10).

2.2 Türkiye’de Mitolojinin Gelişimi

Türkler, tarihte en köklü millet olarak bilinir. Çok geniş bir coğrafyada hüküm sürmelerinin etkisi ile birçok kültürü ve coğrafyayı etkisi altına almış bir millettir. Orta Asya’da başlayan tarih serüveni daha sonra Anadolu’ya kaymıştır. Türk yaşam tarzının mitolojilerini de etkilediği görülür.

Türkler, İslamiyet’in kabulünden önce Gök Tanrı inancına sahip bir millettir. Bu sebeple Türklerin mitolojilerinin oluşumunun ve gelişimin asıl kökeni bu inancın mitolojide de devam etmesidir. Türk mitolojisi, çok geniş bir coğrafyayı kapsayan kültürün etkisi ile zenginlik gösterir. Türk mitolojisinin temelini oluşturan düşünce ise tek tanrının oluşudur. Türk mitolojisinde tanrı ve tanrıçalar gibi cinsiyet barındıran tanrı düşüncesi yoktur.

Bilge Seyidoğlu, Türk mitolojisindeki tek tanrı düşüncesi hakkında şu açıklamada bulunur:

“Türk mitolojisine göre yerin altında ve gökyüzünde çeşitli görevleri olan tanrılar bulunmaktadır. Bu tanrılar kainatı ve yeryüzünü yaratmış, yaratılıştan sonra da insanlara yardım etmişlerdir. Yaratılış sonrasında tanrılara, görünmeyen büyük bir tanrı yardım eder. O, bütün tanrıların üstündedir. Her şey onun emri ile oluşmuştur” (Seyidoğlu, 2019:10).

Türk mitolojisi bahsedildiği üzere, diğer mitolojilerden ayrılarak semavi dinlerle benzerlik gösterir. Bu nedenle Türklerin İslamiyet’i kabulünün de kolay olduğu bilinir. İslamiyet inancı ile çakışmayan bir mitoloji anlayışı vardır. Bu nedenle Türk mitolojisi etkisini kaybetmeden günümüze kadar ulaşarak ritüellerin ve geleneklerin içerisinde varlığını sürdürür.

Destanlar ve halk hikâyeleri yönünden zengin bir kültüre sahip olan Türk milleti, mitlerinin aktarımı ve yaşatılmasında da bu edebi türlerden yararlanır. Türk mitolojisinin izleri, Türk edebiyatında var olan bu metinlerde görülür. Bu metinler, semboller ve halk inançları ile donatılmış, Türk mitolojisinin varlığını oluşturur.

Oğuz, yapılan araştırmalar sonucu sözlü gelenek ve yazılı metinlerde mitlerle ilgili olan metinleri konu içeriklerine göre şu şekilde sıralamıştır:

1. Yaratılışla ilgili mitolojik metinler: Evrenin, yerin, gök cisimlerinin, ilk insanların, kötü ruhların, hayvan ve bitkilerin nasıl yaratıldıkları; ilk insanların, göksel varlıklar (doğaüstü medeniyet kahramanları) yardımıyla dünya üzerindeki hayata uyum sağlayarak nasıl uygarlaştıkları anlatılır. Yaratılışla ilgili mitlerde, Eliade'nin deyişiyle, bütün gerçekliğin (makro kozmos) ya da onun yalnızca bir parçasının (mikro kozmos) nasıl yaşama geçtiği anlatılır.
2. Tufan ile ilgili mitolojik metinler: Coğunlukla Güney Sibirya bölgesinden derlenen bu tür metinlerde Türklerin eski tasavvurlarına da yer verilmekle birlikte, kutsal kitapların ortaya koyduğu tasavvurların ağır bastığı görülmektedir.
3. Kıyamet ve dünyanın sonu ile ilgili mitolojik metinler: Bu tür metinlerde eski Türk tasavvurlarıyla kutsal kitapların ortaya koyduğu tasavvurlar iç içe geçmiş durumdadır (Oğuz vd, 2010:137).

Mitler, ilk anlatılar, ilk yazılı eserlerdir. Mitlerin etkisi ile daha sonra destanlar oluşmuştur. Bu edebiyata da dönem olarak yansımıştır. Bu dönemler; mitik, epik ve romanesk şeklindedir. Bu dönem anlatıları da birbirlerini takip ederek oluşmuşlardır. Bu durumu, Dursun Ali Tökel şu şekilde açıklar:

“Başlangıçta bütün metinler bugün adını mitoloji dediğimiz olağanüstüye dayanan metinlerden oluşuyordu. Destanlar adıyla da andığımız; hemen her milletin dünyanın başlangıcına, tanrıların hikâyelerine, kahramanların doğuşları ve onların olağanüstü maceralarına, milletlerin hayatında çok önemli hâdiseler ve bunların önemine dair olağanüstü anlatılar bir anlamda bütün milletlerin ilk dönem edebî eserleridir. Mitoslar da, edebiyat gibi insanın varlığı algılama/anlama/anlatma çabasının birer ürünüdür” (Tökel, 2012:1).

Bu nedenle edebiyatımızdaki metinlerin kökenlerini incelediğimizde mitoloji ile karşılaşılacaktır. Edebiyat alanındaki ilk metinler mitlerdir. Her metin, birbirinden etkilendiği ve birbirini oluşturduğu için mitler, her metnin içerisinde yer almaktadır. Mitolojiyi bilmek, metinlerin arka planını, yaşamı bilmektir diyebiliriz. Mitoloji insanların kendilerine ve yaşama karşı bakışlarını belirlemektedir. İnsanı ve dolayısıyla insanı anlatan edebi metinleri anlamak için mitolojiyi bilmek gereklidir.

Seyidoğlu, zengin bir mitolojiye sahip olunduğunun vurgusunu yaparak, Türklerin destanlarının mitolojiye olan öneminden bahseder. Bugün halen daha varlığını sürdüren destanlar, sözlü gelenekte anlatılmaya devam eder. Oğuz Kağan, Ural Batır, Dede Korkut, Maaday Kara, Manas ve Köroğlu destanları incelendiğinde içeriğinin yoğun mitolojik öğelerle harmanlandığı görülür. Mitler, destanların içerisinde yaşamaya devam eder. Bazı mitlerinse zamanla etkisini kaybederek masala ve efsaneye dönüştüğü görülür (Seyidoğlu, 2019:11).

Türkiye’de mitoloji ile ilgili ilk adımlar Tanzimat’tan sonra başlar. Türk mitolojisi ile ilgili çalışmalar ise, Cumhuriyet dönemi ile ele alınmaya başlar. Türkiye’de öncelikle Yunan mitolojisi ile ilgili Batı’dan tercümeler yapılır. Daha sonra Türk mitolojisine dair çalışmalara başlanılır.

Türkiye’de mitoloji araştırmaları incelendiğinde, Batıdaki mitolojik kaynaklardan ilk defa 17. yüzyılda bahsedildiği görülür. 17. yüzyılda Kâtip Çelebi’nin *Tarih-i Frengi* isimli eserinde Yunan tanrılarında bahseden ilk mitolojik eserdir (Gökyay, 1982: 283-287).

1832 yılında, Avrupa ile temasların artması sonucu Tercüme Odası açılır. Tercüme odasının açılışı ile Yunan mitolojisine dair pek çok eser çevrilerek edebiyatımıza kazandırılır (Tanpınar: 2016: 150). 1890 yılında ise, mitoloji alanında ilk müstakil eser olarak bilinen Şemsettin Sami’nin *Esatir* adlı eseri yayınlanır (Tökel, 2000:71).

Tanzimat yılları içerisinde görülen Şemseddin Sami ve Nabizâde Nazım’ın *Esâtir* isimli eserleri bu dönemdeki mitolojiye dair ilk eserler olarak görülür. Mehmet Tevfik Paşa’nın 1916 yılında, *Esâtir-i Yunaniyan* isimli eseri, Yunan mitolojisi açısından hacimli bir eser olarak yayımlanır. *Esâtir-i Yunaniyan*, diğer eserlere göre dönemin en başarılı ve kayda değer mitolojik eseri olarak görülür. Mehmet Tevfik Paşa’nın eseri, Türk edebiyatında, Yunan mitolojisinin tanınmasına fayda sağlaması açısından önem taşır (Küçük, 2017:70-71).

İlerleyen yıllarda mitolojinin, roman, hikâye ve şiir gibi türden eserlerin içeriklerine dâhil olduğu görülür. Şiirlere ve hikâyelere, mitolojiden konuların, karakterlerin, olayların ya da duyguların yansıdığı görülmektedir. Ahmet Mithat Efendi, “*Ahmed*

Metin ve Şirzad ve Taaffüf isimli eserlerini kurgularken Yunan ve Latin mitolojisinden yararlanır. Şinasi'nin, Ahmet Mithat'ın, Direktör Ali Bey'in ve Abdülhak Hamit'in eserlerinde, mitolojinin geniş yer kapladığı bilinmektedir. Mitolojik görüşlerin yer aldığı eserleri olduğu gibi, Yunan mitolojisinin konuları ve karakterlerinin eserlerine yansıdığı görülür. Servet-i Fünun döneminde de devam eden mitolojik yansımalar, Tefik Fikret'in "*Haluk'un Defteri*" isimli eserinde de yer bulur. Fikret, Yunan mitolojisinden unsurları şiirinde kullanır.

Türk edebiyatında birçok yazar, edebi metinlerinde mitolojiden ve mitolojik alt yapıdan yararlanır. Hatta bu durum edebiyatımızdaki Akdeniz etkisi "Nev-Yunanilik" şeklinde görülür. Yahya Kemal'in ve Yakup Kadri'nin eserlerinin ana konusu mitoloji haline gelir. Salih Zeki Aktay ile birlikte mitoloji, sanat ile bir bütün oluşturur ve şiirlerini Yunan mitolojisi üstüne oluşturur. Mitolojik etki, Türk edebiyatında daha sonra "Mavi Anadolu" akımı olarak ortaya çıkar. Bu akımın öncüsü olan Halikarnas Balıkcısı, eserlerinde mitolojik unsurları kullanması açısından önemli bir yer tutar. Yunan ve Latin mitolojisi ağırlıklı olan çalışmalardan sonra Türk mitolojisine yöneliş başlar.

Türk mitolojisine dair çalışmaların ve gelişmelerin ise Ziya Gökalp ile birlikte başladığı görülür. Cumhuriyet'in ilanından önce Ziya Gökalp'in fikirleri etrafında gelişen Türk mitoloji çalışmaları, makaleler şeklinde oluşur. Bu zamana kadar Türk mitolojisine dair çalışmalar çok kısıtlıdır ve yok denecek kadar azdır (Türkyılmaz, 2018: 292).

Türkiye'de mitolojinin gelişimi daha sonraki yıllarda artarak devam eder. Bahaeddin Ögel'in 1971 yılında yayınlanan *Türk Mitolojisi* isimli eseri, Türk mitolojisi kapsamında en ayrıntılı çalışmadır. Türk edebiyatında önemli niteliktedirler. Türk edebiyatında ilerleyen yıllarda mitolojik alanda daha geniş kapsamlı çalışmalar yapıldığı görülür. Bahaeddin Ögel'in, Bilge Seyidoğlu'nun ve Yaşar Çoruhlu'nun Türk mitolojisine dair çalışmaları Türk edebiyatında önemli bir yer tutar (Türkyılmaz: 2018: 293).

Mehmet Fuat Köprülü, Abdulkadir İnan, Bahaeddin Ögel, Özkul Çobanoğlu, Yaşar Çoruhlu ve Bilge Seyidoğlu gibi araştırmacıların bu süreç içerisinde mitolojiye dair

önemli çalışmalar ortaya çıkardıkları görülür. Türk mitolojisinin seyrine ve gelişime çalışmaları ile önemli derecede katkı sağlamışlardır. Türk mitolojisi ekseninde yaptıkları çalışmalar neticesinde Türk folklorunun ve mitlerinin ortaya çıkmasına ve edebiyatımıza kazandırılmasına öncülük etmişlerdir Günümüzde Türk mitolojisi hakkında birçok eser ve çalışma mevcuttur.

Türkiye’de mitolojinin seyri bu aşamalardan geçerek Türk edebiyatında mitolojiye dair eserlerin oluşmasına zemin hazırlar. Yazarların edebi eserlerinde mitolojiyi bir sembol halinde kullanmasına katkı sağladığı görülür. Birçok yazarımız edebi metinlerinde mitolojiden ve mitolojik alt yapıdan yararlanır. Mitolojiyi sembol halinde kullanarak simgeler yoluyla eserlerine dâhil eden yazarlar olduğu gibi, mitolojik metinleri, mitleri eserlerinde direkt olarak veren yazarlarda vardır. Eserlerinde mitolojiden yararlanan Cumhuriyet dönemi kadın yazarları arasında Ayla Kutlu’da bulunur. Ayla Kutlu, eserlerinin arka planında mitolojiye değinerek, semboller yolu ile okuyucularına aktarır.

3. AYLAKUTLU’NUN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

Aylakutlu, 1960 sonrasında eser veren kadın yazarlarımızın içerisinde yer alır. 1960 sonrası kadın yazarları arasında feminist söylemin eserlerinde yankı bulduğu bir yazar olarak varlığını sürdürür. Bu dönem içerisinde edebiyat dünyasında değişmeyen ortak özelliklerin başında alışılmış temalardan ve alışılmış kurgu metinlerden uzaklaşarak yeni arayışlara yönelmenin başladığı görülür. Yeni arayışlar sonucunda eserlerin yapısını etkileyen Postmodernizm şu şekilde ifade edilir:

“Kendinden önceki dogmaları reddederek ortaya çıkan modernizmin, giderek kendi kurallarını dogmalaştırmasını reddediş olarak da değerlendirebileceğimiz postmodernizm, tüm kurum ve kuralları ile mevcut düzene karşı çıkar. Özellikle akılcılığa, bilimin tartışılmazlığına, teknolojinin emrediciliğine, devletin kuşatıcılığına, dinin ve ahlakın kural koyuculuğuna temelden bir karşı koyuş geliştirir.” (Külahlıoğlu İslam, 2018:364).

Yeni bir açılım olan bu karşı koyuşun ve yeniliğin edebi metinlerdeki yansımasını ise Külahlıoğlu şu tanımlama ile açıklar:

“... sanat tür ve şekillerinde, üslup ve temalarda, malzemenin kullanılmasında gerçekçi, kesin ve nesnel bakış açılarının değerini yitirdiği görülecektir. İç gerçek, görecelik ve öznellik yükselen değerler olur. (...) Postmodern edebiyatın yeni konu ve temalarını dil ve edebiyat, toplum ve birey, yabancılaşma, iç dünyaların yıkılması, anlatılandan başka gerçekliği olmayan bir hikâyenin anlatılışı, sıradan cinayetler, insanların iç dünyasındaki savaş, cinsellik ve modern toplumsal güçlerin hayata egemen olmadığı, kişinin/insanın değerinin çok azaldığı bir dünyanın görünümü oluşturur.” (Külahlıoğlu İslam, 2018:364).

1960 yılından itibaren edebiyatımızı yenilik anlamında etkileyen arayışlardan biri de edebiyatımızdaki kadın yazarlarımızın, kendi kültüründe ve coğrafyasındaki kadınların sıkıntılarını ve sorunlarını ele alarak oluşturdukları edebi metinlerdir. Postmodernizmin etkisi ile edebiyat dünyasında ortaya çıkan feminist kuram ile birlikte edebi eserlerde ve kadın yazarlarımızın çalışmalarında artık yeni bir döneme girildiği görülür. Bu yeni dönemde, yapılan çalışmalarda ve ele alınan eserlerde kadına karşı bakış ve kadın konusunu ele alış şekli değişiklik gösterir. Bu değişiklik ise, kadının, kadın teminin edebi eserlerde nesne olarak değil birey olarak ele alınması şeklinde görülür.

Bu dönemden sonra edebi eserlerde ele alınan kadın, bir birey olarak görülerek onu nesneleştiren bakışlardan ve görüşlerden uzaklaşır. Bu zamana kadar oluşturulan metinlerin büyük çoğunluğunda kadına bakışın ve kadın algısının farklı olduğu görülür. Bu farklılık, edebi eserlerde kadına biçilen değerin düşüklüğü ve kadının sadece metalaştırılması şeklindedir. Ancak 1960 sonrası kadın yazarlarımızın eserleri ile birlikte değişir. Özellikle roman ve hikâyelerde, oluşturulan metinlerdeki kadın algısı değişerek bu metinler kadının sesini, kadının hikâyesini anlatmaya başladığı görülür.

Edebiyatımızdaki kadın sorunları penceresinin açılması ile birlikte, eserlerde bireylerin çocukluk alt yapılarındaki sıkıntılarından ve travmalarından dolayı gelişen sorunların neticesi olarak, aile meselelerine ve kadınların toplumsal konumlarına da yer verilmeye başlanır. Bu dönem yazarlarımız içerisinde yer alan Ayla Kutlu'da bu medeniyette, bu toplumda varlığını sürdüren kadınlarımızı, bu toplum içerisindeki algılanışlarını okuyucularına gösteren bir ayna olarak kalemini kullanır.

3.1 Hayatı ve Sanatı

Ayla Kutlu, Hatay'ın Antakya ilçesinde 1938 yılında dünyaya gelir. Babasının adı Selahattin, annesinin adı Sabriye'dir. Babası öğretmen olan yazar, Kafkasya göçmeni bir aileye sahiptir. Babası Selahattin Bey, çok iyi eğitim görmüş, kültürlü ve bilgili bir öğretmendir. Çocuklarını da bu kültür ve bilgi çerçevesinde yetiştirmiştir. Selahattin Bey, Cumhuriyet yıllarının ilk öğretmenlerindendir. Babasının öğretmenlik hayatının etkisi, yazarın yazım yaşamına örnek teşkil eder. Yazarın annesi Sabriye Hanım, çok kültürlü ve bilgili ev hanımıdır.

Yazar, dört çocuklu bir ailenin ikinci çocuğudur. Abisi ve kendisinden sonra doğan iki kardeşi daha vardır. Yazar, okul hayatını farklı şehirlerde ve birçok farklı okulda tamamlar. Çocukluk zamanları olan İlkokul ve ortaokul dönemlerini İskenderun'da geçiren Kutlu, buradaki ilkokul ve ortaokullarda okur. Daha sonra lise eğitimi için Gaziantep'e giderek lise döneminin yarısını burada ve diğer yarısını ise İskenderun'da tamamlar.

Üniversite döneminde ise, İçişleri bakanlığından kazandığı burs ile Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinde okul hayatına devam eder. 1956 ve 1960 yılları arasında üniversite öğrenciliğini tamamlayarak 1960 yılında fakülteden mezun olur. Mezuniyetinin ardından, İçişleri Bakanlığından burs aldığı için zorunlu hizmet olarak, İçişleri Bakanlığında çeşitli uzmanlık alanlarında çalışmaya başladığı görülür. O dönemde yaşanan siyasi problemlerden dolayı kardeşleri ve kendisi sıkıntılar yaşayarak zor bir dönemden geçerler. İş hayatında da bu döneme tekabül eden siyasi olaylardan dolayı elle tutulan bir neden olmadığı halde başka bir yere sürülür.

1964 yılında aynı okuldan mezun olan Salih Behlülül ile evlenerek hayatının evlilik döneminin başladığı görülür. 1965 yılında ilk ve tek çocuğu Ahmet Kemal'in dünyaya gelmesi ile anne olarak hayatına devam eder. Daha sonra evliliğinde yaşadığı sıkıntılar nedeni ile 13 yıl aradan sonra 1977 yılında boşanır. Günümüzde yaşamına, yazın hayatındaki başarıları ile devam ettiği görülür.

Ayla Kutlu, yazın hayatına 1976 yılında, 35 yaşlarında iken başladığı bilinir. İlk yazısını “Aygen Berel” adı ile *Özgür İnsan* dergisinde yayımlar. Yayımladığı ilk yazısı kitap tanıtımı yazısıdır. İlk romanı olan “*Kaçış*”ı 1977 yılında tamamlayarak 1979 yılında okuyucu ile buluşturur.

Daha sonra iş hayatındaki zorunlu hizmet süresi dolduktan sonra emekli olarak kendini tamamen yazarlığa verir. Bir dönem Bilgi yayınevinde editörlük de yapan Kutlu, daha sonra yazın hayatına ağırlık verir. Yazarlığının ilk dönemleri çoğunlukla roman türünde eser verir. Ancak daha sonra öykü türüne de ağırlık vererek eserlerini oluşturur. Günümüzde birçok çocuk kitabı bulunan Kutlu, Çocuk Edebiyatının gözde yazarları arasında da varlığını sürdürür. Yazdığı ilk öyküleri de *Özgür İnsan* dergisinde yayımlanmıştır.

Eserlerinde değindiği konular, toplumun içerisinden, toplumu ilgilendiren konulardır. Topluma ışık ve ayna tutarak yazılarını kaleme alan Kutlu, yazarlığını ve yazılarını topluma bir şeyler öğretmek onları yönlendirmek için kullanır. Genellikle eserlerini, yazıldığı dönemin çerçevesinde kaleme alarak görünmeyen arka planları, yaşamları ve koşulları okuyucuya aktarır.

Yazarın dili özgün bir Türkçeye sahiptir. Akıcı bir şekilde, anlaşılır bir üslup ve zaman zaman metne ve hikâyeye uyacak şekilde yerel ağızlardan faydalanarak ve bunları yansıtarak yazdığı görülür. Eserlerinde halk inanışlarından, halk kültüründen ve mitolojiden yararlanır. Özellikle mitolojiyi eserlerine katarak, insanın yaşamının asıl anlamına ve insan hayatındaki davranış ve yaşanışına dair öz ve gerçek bir bakış sunar.

Bizim kültürümüze, bizim toplumumuza ışık tutarak görünmeyen, arkada kalmış hayatları özellikle kadınların hayatlarını eserlerinde anlatır. Eserlerinin ana kahramanlarını kadınların oluşturduğu görülür. Onun yazın dünyasına ve eserlerindeki kadın algısına dair şu şekilde bilgi mevcuttur;

“Ayla Kutlu’nun yazın yaşamında kadınlar önemli bir yer tutmaktadır. Kendisini “Aydın kadını, Anadolu kadını ve tarihteki haksızlığa uğramış, ötekileştirilmiş kadını eserlerinin merkezine alan Ayla Kutlu, feminist bir yazar kimliğine mesafeli durarak eserlerinde kadına insan ilişkileri çerçevesinde yer verir. Birçok yönüyle feminizmi de ilgilendiren unsurları barındıran Ayla Kutlu, yazın ürünleri bu söylemle öne çıkarmamayı tercih eder. Ayla Kutlu’nun eserlerinde görebileceğimiz kadın tipleri, eğitim durumu ve yaşam şartları ne olursa olsun kişisel trajedilerine odaklanmış ve maceraları çoğunlukla yarım kalmış tiplerdir” (Çopur, 2018, s.4).

Ayla Kutlu, eserlerinde bizim coğrafyamızın, bizim kadınlarımızın, bizim insanımızın insanlığını ele alır ve gösterir. Bu anlayışı ve aktardıkları yaşadığı, yetiştiği çevrenin, o toprakların etkisi ile olur. Birçok medeniyete ev sahipliği yapan ve birçok kültürü, geleneği, inançları içerisinde barındıran Hatay yazarın memleketi, onun yazın yaşamında etkili olduğu eserlerinden ve eserlerinin içeriğinden belli olur. Roman ve hikâyelerindeki karakterler toplumsal ve tarihsel düzlem içerisinden gerçekçi bir şekilde ele alınarak kurgulanır.

Yazarın ödül alan eserleri arasında 1985 yılında yayımladığı “*Bir Göçmen Kuştu O*” romanı ödüle layık görülür. Yayımladığı bu eseri ile Madaralı Roman Ödülünü almıştır. 1987 yılında, “*Hoşça Kal Umut*” isimli romanı ile Mülkiyeler Birliği Rüştü Koray Ödülünü alır. 1990 yılında “*Sen de Gitme Triyandafilis*” isimli hikâye kitabı ile Sait Faik Hikâye Ödülünü alır. Daha sonra, 1995 yılında “*Mekruh Kadınlar Mezarlığı*” isimli hikâye kitabı ile Yunus Nadi Öykü Ödülünü alır.

Yazarın mitolojik unsurları yoğun olarak kullandığı eserleri: *Kaçış*(1979), *Ateş Üstünde Yürümek*(1983), *Hüsniyusuf Güzelleme*(1984), *Sen de Gitme Triyandafalis*(1990), *Kadın Destanı*(1994), *Mekruh Kadınlar Mezarlığı*(1995), *Zehir Zıkkım Hikayeler*(2001) ve *Asi...Asi...*(2010).

3.2 Eserleri

Ayla Kutlu'nun yazın dünyasında yayımlanmış on romanı, dört hikâye kitabı, on altı çocuk kitabı ve bir anı kitabı bulunur. Bu eserleri arasında ödüllü birçok eseri bulunur. Ödül alan eserlerinin bazılarının, sinemaya da uyarlandığı görülür. *Sen de Gitme Triyandafalis* isimli hikâye kitabının içerisinde yer alan aynı isimli hikâye, sinema senaryolaştırılarak sinema sektörüne aktarılır. Kutlu'nun yazın hayatına başladığı dönemden itibaren bütün eserleri ilk olarak Bilgi Yayınevi bünyesinde basılmıştır. Eserlerin günümüzde halen Bilgi Yayınevinden basıldığı görülür. İlk eseri *Kaçış* isimli romanını 1979 yılında yayımlayan Kutlu, yazın hayatına 2016 yılında yayımladığı *Yedinci Bayrak Urumeli'den İzmir'e* isimli romanı ile devam eder.

Yazarın eserlerinin içeriğinin ve kısa özetlerinin verilmesi, bu eserlerin mitoloji ile olan ilişkilerini daha somut biçimde kavranması hususunda yararlı olacaktır. Bu sebeple, eserlerinin içeriğine ve kısa özetlerine dair bilgiler başlıklar altında verilecektir.

3.2.1 Roman

Kutlu'nun ilk romanı olan *Kaçış*, 1977 yılında Hür Yayınevi tarafından basılır. Bir dönem romanı olan *Kaçış*, o dönemde yaşanan siyasî ve sosyal sıkıntıları, roman karakterleri olan Üstün ve Ayhan'ın aşkı ve arkadaşlığı üzerinden okuyucuya sunar. Demokrat Parti döneminin Türkiye'sini, o dönemin gençleri ve aydınları üzerinden okuyucuya aktarır. Dönem sıkıntılarının roman karakterleri Üstün, Ayhan ve Cahit üzerinde sembolleştirilerek okuyucuya veren Kutlu, dönem içerisinde politik ve sosyolojik bir eser meydana getirir. Romanın içeriğinde mitolojik sembollere de yer verilir. Mitolojik unsurlar, roman başkışisi Üstün ve hayatı üzerinden okuyucuya aktarılır.

Islak Güneş, Kutlu'nun yayımladığı ikinci romanıdır. Hür Yayınevi tarafından 1980 yılında basılır. Romanın oluşturulduğu mekân Hatay/İskenderun'dur. Bu kentin zenginliği, hikâyenin içerisinde karakterler ve olaylar üzerinden okuyucuya aktarılır. Bir dönem romanı olarak karşımıza çıkan *Islak Güneş*, mahalle kültürünün yeni modernleşme süreçlerinde nasıl yok olduğunu okuyucuya anlatır. O dönemde Türkiye'de gelişen olaylar doğrultusunda, ekonominin ve sosyal hayatın nasıl değiştiğini aktarır. Romanda anlatılan dönem Amerika'nın Türkiye'ye yardım yaptığı 1947-48 yıllarıdır. Romanın ana yapısını değişim ve dönüşüm teması oluşturur. Kutlu, farklı kültürden, farklı dinden insanların aynı mahallede, bir arada, birlik, beraberlik dayanışma içerisinde yaşadığını Sait bey ve ailesi üzerinden okuyucuya anlatır.

Cadı Ağacı, Kutlu'nun yayımlanan üçüncü eseridir. 1983 yılında, Bilgi Yayınevi tarafından basılır. Aynı isimle, 1984 yılında sinemaya da aktarılan roman, yazıldığı dönemin izlerini taşıyan ve dönemin sıkıntılarına vurgu yapılan bir eserdir. Kutlu, başkarakter Nilüfer üzerinden, toplum içerisinde yaşanan aydın buhranını gözler önüne serer. Nilüfer, toplumun gıpta ettiği bir doktordur. Yaşamının kusursuz bir şekilde ilerleyişine karşın Nilüfer'in ruhsal olarak kendisini bir çıkmazda hissetmesi ile intiharın eşiğine gelişi romanda verilir.

Kutlu'nun dördüncü romanı olan *Tutsaklar/Ateş Üstünde Yürümek*, ilk olarak 1983 yılında Bilgi Yayınevi tarafından *Tutsaklar* ismi ile basılır. Ancak 2004 senesinde roman içerisinde yapılan düzenleme sonrası *Ateş Üstünde Yürümek* ismi ile basılmaya devam eder. Yazıldığı dönemin izlerini taşıyan romanda sosyal ve siyasi sıkıntıların ele alındığı görülür. Toplumu derinden etkileyen 1971 yıllarında yaşanan siyasi baskılar sonucu, birçok insanın yaşamının etkilendiğinin mesajı verilir. Yaşanan bu olaylarda tutuklanan gençlerin, geride kalan hayatı konu edilir. Kutlu, roman içerisinde bu olayları Süha ve ailesi üzerinden verir. Süha'nın dünyasından çevreyi, çevrenin dünyasından Süha'yı yorumlar. Mitolojik unsurlar ve semboller açısından zengin bir içeriğe sahiptir. Mitolojik unsurlar, roman içerisinde Süha karakteri üzerinden verilir. Romanda birçok karakter olduğu görülür. Romanın başkişisi Mehmet Kadri adında bir avukattır. Avukat Mehmet Kadri'nin kendi

yaşamı ve etrafında şekillenen olaylar romanın ana yapısını oluştur. Romanda verilen mitolojik unsurlar, Yunan ve Roma mitolojisi ağırlıklıdır.

Bir Göçmen Kuştı O, Kutlu'nun yayımlanan beşinci romanıdır. Bilgi yayınevi tarafından 1985 yılında basılarak okuyucuyla buluşur. Roman, konusu itibari ile tarihi gerçeklik taşır. Osmanlının son dönemlerinin ve Ermeni isyancılarla yaşanan sıkıntıların anne ve oğlu üzerinden okuyucuya aktarıldığı görülür. Romanın ana izleği başkişi Emir Bey ve annesi Cevahir'in yaşamları ve yaşadıkları olaylar etrafında oluşturulur. Göçmen ailenin yaşadığı sıkıntıları, çöküş sürecinden sonra kurulan yeni bir devletin yaşadıkları okuyucuya verilir. Roman aynı zamanda ödüle layık görülür. Madaralı Roman Ödülü'nü 1986 yılında alır.

Hoşça Kal Umut, Kutlu'nun yayımlanan altıncı romanı olarak, 1987 yılında Bilgi yayınevi tarafından basılır. Kutlu, *Hoşça Kal Umut*'u kurmaca gerçeklik kapsamında dönemin izlerine ve dönemin sıkıntılarına ayna tutarak kaleme alır. Dönem içerisinde yaşanan siyasi sıkıntılar sonucu, 1980 olaylarına karışan başkarakter Oruç üzerinden o dönem insanının yaşadığı sıkıntıları romana aktarır. Başkarakter Oruç'un kendinden yaşça büyük birine duyduğu aşkı da içeren roman, tutukluluk sonrası insanların kendilerini bulmak için nasıl mücadele vermek zorunda kaldıklarının acı gerçeğini anlatır. 1987 yılında, Mülkiyeliler Birliği Rüştü Loray ödülü verilen roman, dönem romanı olarak okuyucuyla buluşur. Roman, senaryolaştırılarak 1993 yılında sinemaya aktarılır.

Kadın Destanı, Kutlu'nun diğer romanlarından farklı olarak destan tarzında yazılmış ilk eseridir. Form ve yapı itibariyle destan özelliklerini taşır. 1994 yılında, Bilgi yayınevi tarafından basılan *Kadın Destanı*, Kutlu'nun yayımlanan yedinci romanıdır. Eserleri arasında farklı bir yapıya sahip olan roman, Gılgamış Destanı'nın Kadınlar için hazırlanmış halidir. Tarihte en ünlü destan olarak bilinen Gılgamış Destanı, Gılgamış'ı ve onun başından geçenleri konu alır. Kutlu, kadına hiç yer verilmeyen ataerkil bir anlayışla oluşmuş bu destana karşılık tamamen kadınların gözünden, kadınların yaşadıklarının anlatıldığı bir destan olarak oluşturur romanını. Gılgamış Destanı ile biçim, form ve konu bakımından aynı özelliklerini taşır. Sadece romanın başkarakteri Nippukir/Liyotani adında bir kadındır. Sümer toplumunda, kadınların

yaşadıkları sıkıntıları, olayları mitik bir kurgu ile anlatır. Kutlu, *Kadın Destanı* ile kadının yüzyıllar boyunca, aynı sıkıntıları yaşadığını ve kadınların aynı noktadan çiçeklendiklerini tüm insanlara aktarmak ister.

Emir Bey'in Kızları, Kutlu'nun Bir Göçmen Kuştu O isimli eserinin devamı olarak görülür. 1998 yılında Bilgi yayınevi tarafından basılan roman, Kutlu'nun sekizinci romanı olarak okur karşısına çıkar. Romanın başkışisi Nevnihal Hanım üzerinden, kurtuluş mücadelesi yıllarındaki Anadolu halkının yaşadıkları anlatılır. Nevnihal hanımın, Anadolu'nun kurtuluşu için mücadele veren eşi Emir Bey'in ölümü üzerine ailesinin zor günlerinde bir kadın olarak nasıl ayakta kaldığı ve ailesine sahip çıktığı okuyucuya verilir. Roman içerisinde diğer karakterler üzerinden farklı bakış açıları ile anlatılan olaylara ve konulara farklı perspektiften bakılması sağlanmıştır. Kutlu, o dönemi ve dönem şartlarını, kadınların gözleri üzerinden okuyucuya yansıtmıştır.

Kutlu'nun dokuzuncu romanı olan *Asi... Asi...*, 2010 yılında Bilgi Yayınevi tarafından basılır. Romanın ana merkezi olan İskenderun ve Asi nehri, roman karakterlerinin hayatını ve romanın ismini de şekillendirir. Kutlu, romanın kurgusunu oluşturan Asiyel ailesinin oluşumunu, başından geçen olayları romanın ana mekânı olan ve romanı şekillendiren İskenderun üzerinden okuyucuya aktarır. Romanın kurgusunda dramatik aksiyonu etkileyen Ömer Azmi Bey'in etrafında gelişen olayları ve kendi kurduğu Asiyel ailesinin başından geçen olayların sonucunda romanın başkarakteri Verda'nın yaşadıkları okuyucuya aktarılır. Başkarakter Verda, ailesinin geçmişini gün yüzüne çıkartarak, anlamlandırılmayan sorulara ve sıkıntılara cevaplar bulur. Roman Hatay'ın anavatana katılma süreçlerini de okuyucuya yansıtır. Hatay insanının başından geçenleri de objektif bir şekilde, toplum gözünden yansıtır. *Asi... Asi* romanı, Kutlu'nun mitolojik unsurlar bakımından zengin içeriğe sahip romanıdır. Ayrıca toplum içerisinde meydana gelen kadınların sıkıntılarına ve sorunlarına sıklıkla yer verdiği roman özelliğini taşır.

Ayla Kutlu'nun son romanı olan *Yedinci Bayrak Urumeli'den İzmir'e*, 2016 yılında Bilgi Yayınevi tarafından basılarak okura sunulur. *Yedinci Bayrak Urumeli'den İzmir'e*, bir göç romanı olarak karşımıza çıkar. Balkanlardan sürülen insanların yaşadıkları olaylar çerçevesinde oluşturulan roman, Bosna Hersek'te yaşayan ve

Balkan savaşları sırasında Anadolu'ya göçmek zorunda kalan bir ailenin başından geçenleri anlatır. Gerçekçi bir şekilde kurgulanan roman, Balkan Türklerinin ne zorluklar altında yaşam mücadelesi verdiklerini gözler önüne serer. Vatan ve bayrak kavramını en iyi bilen ve ona sımsıkı tutunan insanları ve yaşadıklarını roman başkışisi Hasret'in gözünden okura sunar. Roman, kadınların bakış açısı ile yaşadıkları üzerinden kadını ve kadının savaş ortamındaki konumunu okuyucuya aktarır. Kutlu, Hasret'in yaşadıkları üzerinden Osmanlı'nın son dönemlerini ve yıkılışını da tarihi gerçeklik kapsamında ele alarak anlatır. Cumhuriyet'in kuruluş süreci de roman içerisinde verilir.

3.2.2 Hikâye

Ayla Kutlu'nun kaleme aldığı ilk hikâye kitabı *Hüsniyusuf Güzellemesi*'dir. 1984 yılında Bilgi Yayınevi tarafından basılır. Kitap, “Belirsiz Bir Sızıyla” ve “Belirgin Bir Acıyla” isimleri verilmiş iki bölümden oluşur. Toplam dokuz öykünün bulunduğu kitap, öykülerin ana mekânlarının Hatay, İskenderun ve Antakya olduğu görülür. Kitaptaki öyküler toplumcu gerçekçi anlayışa uygun olarak kaleme alınmıştır. Hayatın içinden konuların ve yaşanmışlıkların kurgusal gerçeklikle bağlantılı olarak ele alındığı görülür. Kutlu, öykülerinin içeriğinde, küçük yaşta tacize uğrayan kız çocukları, suçsuz yere hapislere düşmüş insanlar, yaşamın zorlukları karşısında içine kapanmış insanlar ve maddi zorluklar yüzünden sıkıntılar çeken kişilerin hayatlarına bir ışık tutarak okuyucuya aktarır. *Hüsniyusuf Güzellemesi*, yaşamın acımasız gerçeklerini çarpıcı bir şekilde yazıya dökerek okurlarına sunduğu bir öykü kitabıdır.

Sen de Gitme Triyandafilis, Kutlu'nun ikinci öykü kitabıdır. Bilgi Yayınevi tarafından 1990 yılında basılarak okuyucuyla buluşur. Dokuz öyküden oluşan kitap, mitolojik unsurlar bakımından oldukça zengindir. Kutlu, mitolojik unsurları, karakterler üzerinden sezdirme yoluyla okura sunar. Öyküleri içerisinde kadınlara sıklıkla yer verir. Özellikle kadınları konu alan ve kadınların birbirinden farklı yaşamlarını aktaran hikâyeler görülür. Kutlu'nun burada konu edindiği kadınlar talihsiz ve güçsüz olarak nitelendirilebilecek kadınlardır. Hayatın zorlukları karşısında içlerine kapanan ve kaderlerine göz yuman kadınlar olarak yer alan kadın

karakterler ile aslında toplumun içindeki kadınların çoğunluğuna vurgu yapılır. Hikâyelerin ana mekânının Hatay olduğu bu öykü kitabında da görülür. Kutlu'nun Hatay'ın kültürel zenginliğini, öykülerdeki karakterlere de yansıttığı görülür.

Kutlu'nun 1995 yılında Bilgi Yayınevi tarafından basılan üçüncü öykü kitabı *Mekruh Kadınlar Mezarlığı*'dır. İçerisinde toplam yedi öykü vardır. Her bir hikâye birbirinden farklı olarak kaleme alınarak okuyucuya aktarılır. Ancak bütün olarak ele alındığında hepsinin ortak noktası, bu coğrafyanın kadınlarını masalsı bir hava içerisinde anlatması olarak görülür. Hikâyelerin tümünde kadın kahramanlar ön plandadır. Her öykünün sonunda hangi tarihte ve nerede yazıldığına dair yazarın notları yer alır. *Mekruh Kadınlar Mezarlığı*, mitolojik unsurlar açısından çok zengin içeriğe sahiptir. Kutlu'nun diğer öykü kitapları arasında mitolojik unsurların kullanım çokluğu açısından öne çıkan kitabıdır. Kitabın içerisindeki öykülerin kadın ve doğa arasında bağ kurarak oluşturulduğu görülür. Hikâyelerinde, doğa ile kadını, yaşam ile kadını özdeşleştirerek okuyucuya verir. Kadının doğaya can vermesini, yaşamı oluşturmaya vurgu yapar. Öykülerin sıralanışı da tarihi gerçekliğe uygun olarak verilir. Kutlu, öyküleri içerisinde yer alan her kadın karakteri, farklı yaşamlardan ve statülerden seçerek kitabının yapısını oluşturur. Bu toplum içinde yaşayan her kadının sıkıntılarını, oluşturduğu farklı öykülerle okuyucuya aktarır.

Zehir Zıkkım Hikâyeler, Kutlu'nun son öykü kitabıdır. 2001 yılında Bilgi Yayınevi tarafından basılır. Kitap iki ana bölümden oluşur. Birinci bölüm “Yabancılıklar” başlığı ile altı hikâyeden oluşur. İkinci bölüm de “Kadınlar ve Kuyular” başlığı ile dört hikâyeden oluşarak okuyucuya sunulur. Kutlu, öykülerinin hepsinde kadın kahramanları seçer. Bütün öykülerin ana kahramanı kadındır. Kadınların yaşadığı sıkıntıların aynaları niteliğinde öykülerdir. Savaş anında kadın, yoksulluk anında kadın, taciz anında kadın, merhametli kadın, acımasız kadın, kültürlü kadın, köylü kadın ve en önemlisi sevgisi baki olan kadın temalarını öykülerinde verir. Öykülerin içeriği çarpıcı bir gerçeklikle oluşturulan kadın hikâyeleridir. Kutlu, toplumcu gerçekçi anlayışa uygun olarak öykülerini oluşturmuştur. Mitolojik unsurları, kadın karakterleri üzerinden sembol olarak kullanır. Özellikle “Piç” isimli hikâyesinde mitolojik hikâyelere vurgu yapar. *Zehir Zıkkım Hikâyeler*, mitolojik unsurların görüldüğü hikâye kitabıdır.

3.2.3 Çocuk Kitapları

Kutlu'nun kaleme aldığı çocuk kitaplarının hepsinin basımı Bilgi Yayınevine aittir. İlk çocuk kitabı olan *Merhaba Sevgi*, 1989 yılında kaleme alınır. Ardından devam eden yazı serüveni ile; “*Yıldız Yavrusu, Başı Kuşlu Çocuk, Beceriksizler Sirkisi, Gezgin Kertenkele ile Kutup Ayısı, Çiçek Elli Robot, Küçük Mavi Tren, Kendini Köpek Sanan Ayakkabılar, Harika İkizler-1, Harika İkizler-2, Harika İkizler-3, Minik sultan Sihirbaz, Minik Sultan ile Deniz Kızı, Minik Sultan Beceriksiz Palyaço, Mavi Saçlar Pembe Gözler, Huvava İlk Çevre Koruyucusu*” isimli çocuk kitapları okurlara sunulur.

Bu eserlerini tez çalışmamıza dâhil etmememizin sebebi; eserlerin çocuk edebiyatının içeriğine yönelik geliştirici ve eğitici nitelikte içeriğe sahip olmalarıdır. Ayrıca yazarın çocuk kitapları mitolojik unsurlar barındırmadığından dolayı bu çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

3.2.4 Anı

Kutlu'nun Anı türünde kaleme aldığı bir eseri bulunur. *Zaman da Eskir*, isimli anı kitabı tıpkı diğer kitapları gibi Bilgi Yayınevinden okurlara sunulur. 2006 yılında kaleme aldığı bu eser, Kutlu'nun çocukluktan gençliğine, öğrencilikten yazarlığa kadar ulaşan bütün anılarını içerir. Eserinin sonunda ufak bir fotoğraf bölümü ile bu anılarını okurlarının gözünde canlanmasını sağlar.

Kutlu'nun anı kitabı, kurmaca gerçeklik bağlamında ele alınarak yazılan bir eser değildir. Gerçekliğe uygun olarak, kendi hayatından kesitlerin aktarıldığı eserdir. Kurmaca bir eser olmadığı için çalışma kapsamına dâhil edilmemiştir.

4. AYL KUTLU’NUN ESERLERİNDE MİTOLOJİK UNSURLAR

Ayla Kutlu, Türk edebiyatında roman, hikâye ve çocuk kitapları gibi birçok türden esere imza atar. Türk edebiyatına, kendi bakış açısı ve üslubu ile eserler kazandırmıştır. Kutlu, yazım dünyasına yeni bir soluk getirerek birçok eserinde mitolojik unsurlardan ve insanlığın oluşumunun tarihi arka planından bahsettiği görülür. Yaşadığı ve büyüdüğü çevrenin zengin kültürünü eserlerine yansıtmayı başarmıştır. Tek bir kültürün mitolojisine bağlı kalmadan, eserlerinde farklı mitolojilerinden yararlanır. Mitolojinin, günlük yaşamın ve kültürün içerisinde olduğunu eserlerinin kurgusunda gösterir.

Kutlu’nun eserlerini okurken mitolojiye dair birçok bilgiye ve ipucuna ulaşılabilir. Özellikle bazı eserlerinin konu bütünlüğü dahi, mitolojik destan tarzında meydana getirildiği görülür. Kutlu, roman türündeki başarısı kadar hikâyecilik türünde de başarıyı yakalamış bir yazardır.

Kutlu, bir söyleşi esnasında kendi hikâyecilik anlayışına dair söylemlerde bulunarak, okuyucuya kendi yazım dünyası hakkında bilgiler vererek, okuyucunun, Kutlu’nun yazım kültürünü anlaması açısından bir fikir teşkil etmiştir. Kutlu, kendi hikâye anlayışını şu sözleri ile anlatmaktadır:

“Öykülerimin bir yandan toplumsal tanıklık –ki bu doğaldır- yaptığını, bir yandan da Türkiye insanı kimliğinin tanıklığı yoluyla insanımızın özgün sorunlarını gündeme getirdiğini düşünüyorum. Kısaca doğa, dil, kültür farklılığı, destekli insan tragedyalı etiki taşıdıklarını söyleyebilirim.” (Andaç, 1999:137).

Yazarın, doğup büyüdüğü çevrenin Mezopotamya’ya hâkim olması ve birçok kültürü, birçok dini ve bu nedenle birçok insanlığı içinde barındırmasından dolayı, Türk insanının ve bizim coğrafyamızın özüne inebildiğini ve bunu eserlerinde gösterdiği görülür.

Kutlu, eserlerinde genellikle mitolojiyi imge ve semboller halinde vermektedir. Yer yer açık bir şekilde göndermeler, yer yer semboller, halk kültürü unsurlarından, inanışlardan ve ritüellerden yola çıkarak mitolojiyi eserlerinde kullanır. Bazen bir çiçek isminden, bazen kadının dişiliğinden, bazen halk kültürü inançlarından gelenek ve görenek olarak yerini almış ritüelleri eserlerinde kullanarak göndermeler yapar.

Kutlu, eserlerini meydana getirirken mitolojiden ve mitolojik kültürden beslenmesinin yanı sıra halk anlatılarından ve halk kültürü inanışlarından da esinlenerek eserlerinde gerçek insanın gerçek yaşayışını dile getirmektedir. Eserlerinde bireyin iç dünyasından yola çıkarak karakterlerin içyapılarını, içsel dürtülerini gerçekçi bir gözlem ve bakış açısı ile dile getirmektedir.

Özellikle eserlerinde bazı karakterler üzerinden, insanların cinsel dürtülerini ve cinsellik hakkındaki görüş ve yaşayışları sonucu toplum düzeni ve toplumsal ahlak konularını da ele almaktadır. Çok iyi bir gözlemci bakış ile bize kurgusalılık içerisinde gerçeklikleri vermeye çalışmaktadır.

Eserlerinde zaman zaman mitoloji izdüşümleri zaman zamansa mitoloji yapı bozumları şeklinde görülür. Halk inanışları ve halk kültürü inançlarına sıklıkla yer verir. Sosyolojiden de yararlanarak karakterlerini sosyolojik açıdan da ele aldığı görülür.

Eserlerinde Türk kültürünü, Mezopotamya medeniyeti çerçevesinden ele alarak dünümüzü, bugünümüzü ve geleceğimizi anlatır. Eserlerinde birçok kültürün mitlerinden mitolojisinden esinlendiği görülür. Ancak daha çok Türk, Yunan ve Sümer mitolojisinden, mitlerinden yararlanır. Mitleri ve mitolojiyi direkt olarak vermek yerine dolaylı yollardan çağrışım şeklinde verir.

4.1 Tanrılar/Tanrıçalar

Mitolojide karşılaşılan metinlerde karşılaşılan kişiler genel olarak Tanrı/Tanrıçalar şeklindedir. Mitler, insanların yaşamı algılamasına ve yaşamda var olmasına katkı sağlayan metinler olsa da, Tanrıları ve onların yapıp ettiklerini konu edinir. Mitlerin kutsal kabul edilmesinin sebeplerinden biri de kahramanlarının Tanrılar olmasıdır.

Mitoloji ve edebiyatın birlikteliğinin, edebî eserlerin içerisinde verilen semboller vasıtası ile oluşturulduğu görülür. Bu semboller yer yer simgeler halinde verilirken, yer yer de Tanrı isimleri ile direkt olarak verilir.

Kutlu'nun eserleri içerisinde tespit edilen mitolojik unsurlardan Tanrı ve Tanrıçalar, ayrı bir başlık altında bu bölümde ele alınır. Roman ve hikâyeleri içerisinde

karakterleri ile bağlantılı olarak ele aldığı Tanrı/Tanrıçalar, mitolojideki tanımları ile birebir uyuşur. Kutlu, eserlerinde ağırlıklı olarak Sümer ve Yunan mitolojilerinde görülen Tanrı/Tanrıçalardan yararlandığı tespit edilmiştir. Başlıklar halinde belirtilen her unsurun altında, hangi millete ait olduğu ve özellikleri yer alır.

4.1.1 An-Anu

Sümer mitolojisinde karşımıza çıkan An/Anu olarak isimlendirilen tanrı, Sümerlilerin en büyük atası, tanrısı olarak görülür. Sümer Mitolojisi sözlüklerinde, An/Anu, göklerin, gökyüzünün tanrısı ve “yukarıdaki büyük tanrı” olarak geçer. Sümer mitolojisinde, evrenin, dünyanın oluşumundan önce her yerin su ya da deniz olduğu inancı görülür. Önce su sonra ise gök ve yer tanrıları oluştu. Gök tanrısı Anu, yer tanrısı Ki’dir (Kutlu, 2004:231).

Tanrı An, diğer tanrılardan ayrı ve önemli tutulur. Çünkü yaratılış ile bağlantılı olarak görülür. Sözlüklerde ve araştırmalarda ilk yaratılan tanrı olarak çıkar. Ayrıca Sümer dilinde An isminin anlamı gökyüzüdür. Sümerlerde bir diğer söylem ile lider tanrı olarak görülür. Bir diğer söylemlere göre Anu, yer tanrısı Ki ile evlidir (Black ve Green, 2017:38).

Gökyüzü tanrısı An, Kutlu’nun eserleri içerisinde *Kadın Destanı* isimli romanında yer alır. Roman içerisinde ilk olarak dünyanın yaratılışından, tanrıların serüvenlerinden bahsedilirken Anu’nun göklerin hâkimiyetini elinde tuttuğuna vurgu yapıldığı görülür.

“Şöyleydi tarih:

Gök yerden uzaklaşmıştı.

Yer gökten uzaklaşmıştı.

İnsanın adı belirlenmemişti.

AN göğü ele geçirmişti.

ENLİL yeri ele geçirmişti.” (s.59).

İnsanlık öncesi, tanrıların serüvenlerinin olduğu henüz dünyanın yaratımının olduğu dönemlerden bahsedilir. Burada Anu'ya hangi görevin verildiği anlaşılır. Tıpkı sözlüklerdeki anlamı ve özellikleri ile romanda vuku bulan Anu, gökleri yöneten tanrı olarak geçer.

Romanın ilerleyen sayfalarında, tanrılar insanlara kızdığı vakit, insanlar büyük tanrılardan yardım isteyerek dünyanın düzelmesi için talepte bulunarak, düzenin sağlanmasını ve her şeyin eski güzel halini alması istenir.

Kadın Destanı'nın başkarakteri Liyotani (Nuppukir), Anu'nun büyük ve önemli olduğuna vurgu yaparak ondan yardım bekler. Kutlu, aslında bu roman ile en eski destan olarak bilinen Gılgamış Destanına gönderme yapar. Ancak Kutlu'nun eseri Gılgamış Destanının kadın versiyonu şeklinde görülür. O dönemdeki olayları ve durumları, tanrıların serüvenleri ve özellikleri üzerinden okuyucuya verir. Gılgamış Destanında anlatılan olaylar, *Kadın Destanı*'nda da yer alır.

4.1.2 Aruru

Sümer mitolojisinde Aruru, kırların sahibi, kırların tanrıçası olarak bilinir. Aruru, mitolojik destanlarda ve hikâyelerde “Aruru Cadısı” olarak da geçmektedir. Yaşlı bir tanrıça olduğu düşünülür ve görülür. Bilinen Sümer metinlerine göre Aruru, tanrıça Anu'nun yetkisiyle eline aldığı bir avuç çamurla Engidu'yu yarattığı şeklinde rivayetler vardır (Öztürk, 2009).

Kutlu, *Kadın Destanı* romanında kırların tanrıçası Aruru'dan bahseder. Yazar, roman içerisinde Aruru hakkında, tıpkı Sümer mitolojisindeki efsanelerde geçen Engidu'yu yaratma konusunu ele alır. *Kadın Destanı* romanı, gerçekliğe yakın bir kurgu ile kurulduğundan ötürü Kutlu romanın içerisinde tanrıların ve tanrıçaların yaratımı, görevleri ve olayları hakkında göndermelerde bulunur.

“... ARURU'nun yarattığı mıdır?

O ise, kurtuluşumuz geldi demektir... (KD, s.58).

.... ARURU, doğruladı haberi:

O yaratmıştı, kırlara atmıştı, adı Engidu olsun demişti.” (KD, s.59).

Burada Tanrıça Aruru’nun, Gılgamış’ın dostu olan kırların adamı Engidu’yu yaratmasından söz edilir. Yazar, Aruru hakkındaki bu bilgiyi Sümer efsanelerinde gerçek metinle özdeş şekilde verir. İlerleyen sayfalarda geçen şu cümleden; “... Ve ARURU, toprağın anası, çatal dağın sahibi” (KD, s.123). Tanrıça Aruru’nun görevi hakkında bilgi verildiği görülür. Romanda Tanrıça Aruru’nun cadı ve yaratık olarak da tasvir edildiği görülür; “Ne yazdıysa Tanrılar, yahut ARURU cadısı...” (KD, s.110). Roman boyunca diğer tanrıçalardan talepte bulunulduğu halde Aruru’dan herhangi bir istekte bulunulmadığı görülür. Ayrıca diğer tanrı/tanrıçalara karşı duyulan minnet duygusu da görülmez. Roman içerisinde yer verilen halk arasında, Aruru, tanrı vasfından yoksun bir şekilde görülür. Engidu, Gılgamış’ın dostudur ve Gılgamış acımasız bir kraldır. Bu sebeple ona dost olarak yaratılmış bir kişi ve onu yaratan kişi sevilip kıymet görmeye değer bulunmaz.

4.1.3 Damuzi

Damuzi/Dumuzi gibi isimlerle anılan Sümer mitolojisinde “Çoban Tanrısı” olarak bilinen tanrıdır. İnanna ile evliliği onu kutsal evlilik haline getirmiş ve tanrı Dumuzi olarak hüküm sürmüştür. İnanna, Sümerler’de bereketin sembolü olan Bereket Tanrıçasıdır. İnanna, kendisine evlenmek için Çoban Tanrısı Dumuzi’yi ya da Çiftçi Tanrısı Enkimdu’yu seçer. Bir anlatıya göre ise kardeşi Güneş Tanrısı Utu’nun isteği ile Çoban Tanrısı Dumuzi’yi seçer ve onunla evlenir. Dumuzi ile evlilikleri berekete, bolluğa, yeniliğe fayda sağlar. İnanna, yeraltına kardeşi Ereškigal’i görmeye gittiğinde yeraltından çıkması için yerine birini bırakması gerekir. Bunu üzerine İnanna yeryüzüne döndüğünde kocası Dumuzi’nin onun yokluğuna üzülmeyişi görür ve ceza olarak yeraltına onu hapseder (Çığ, 2020:57-58).

Daha sonra Dumuzi’nin kız kardeşi Geştinanna, tanrılar meclisine giderek kardeşinin yerine yeraltına ceza çekmeye gitmek ister. Bunun üzerine yarım yıl kendisi, yarım yıl da Dumuzi yeraltında kalır. Dumuzi’nin ilkbaharda yeryüzüne çıkması ve karısı İnanna ile birleşmesi ile doğa yeniden canlanır. Ülkenin toprakları bereketlenir, her yer yeşillenir, tahıllar büyür. İlkbaharın gelişi ve doğanın canlanması Tanrı Dumuzi

ile Tanrıça İnanna'nın birleşmesi ile olur. Bu olay çalgılarla, şarkılarla, şenliklerle kutlanır (Çığ, 2021a:128).

“Ben DAMUZİ'nin toprağı delip başını uzatışını,

Yani baharı doksan kez görmüş olan,

Ve gövdesi bataklık kamışları kadar ince ve kuru,

Saçları olgun mısırların püskülleri gibi az,

Ben,Nippukir...” (KD, s.16).

Damuzi, Kutlu'nun *Kadın Destanı* isimli romanında yer alır. Buradaki öyküde baharın gelişi ve nevrüzla ilişkili olarak verilir.

“Tohum toprağa kavuştuğunda ikisi de sevinir...

DAMUZİ'nin koynunda yatar aylarca,

Sonra iki yaprak çıkarır DAMUZİ

O yapraktır gövdeyi oluşturan.

Gövde yeniden yapraklara gebe kalır...

Çok yuva oluşur dallarında ve kadınlar ağaçlar gibidir, ağaçlar kadına benzer.” (KD, s.42-43)

Burada görüldüğü gibi kitabın ilerleyen sayfalarında Damuzi ile kadının doğurganlığı arasında ilişki kurulur. Damuzi nasıl baharın gelişini simgeleyerek doğaya can veriyorsa, kadınlarda tıpkı doğa gibi canlılığı ve üremeyi sağladığı görülür. Kutlu, aşkın, sevginin ve birlikteliğin gücünün yüzyıllar boyunca devamını Damuzi ve İnanna üzerinden vurgular. Damuzi ve İnanna'nın birlikteliği baharın sembolüdür. Baharın gelişi ile bereketlenen toprak, onların birlikteliği ile verimli hale gelir.

Kadın, yüzyıllar boyunca sevginin ve üretimin timsali olmuştur. Kadın, yaşamın ve yuvanın sembolüdür. Kutlu, kadın olamadan erkeğin bir anlamı kalmadığını vurgular. Tıpkı Dumuzi'nin, İnanna olmadan bir anlamı ve vasfı olmamasına gönderme yapar. Roman içerisinde, Dumuzi ile vermek istediği mesaj budur. Kutlu,

eserinde verdiği mitolojik karakterleri bir bütün olarak kullanır. Birbirleri ile bağlantılı olan karakterler, roman içerisinde de bir bütün olarak yer alır. Mitolojideki tanımları ve özellikleri ile birebir örtüşür.

4.1.4 Enki/EA

EA/ENKİ, Sümer mitolojisinde su, bilgelik ve kader belirleyici tanrı olarak karşımıza çıkmaktadır. Akad dilinde EA olarak ve Sümerlerde de EA ve Enki şeklinde anılmaktadır. Tanrı Enki temiz suyun ve yaratımın belirleyicisidir. Tanrı Enki insanların yanında olan ve her zaman yardım eden tanrı olarak görülür. Gılgamış destanında Tufan’dan kaçmak için insanlara yardım eder (Black ve Green, 2017:97).

Kutlu, iki eserinde de bu tanrıya yer vermiştir. *Kadın Destanı* ve *Mekruh Kadınlar Mezarlığı* isimli kitaplarında Tanrı EA, mitik bir sembol olarak kullanıldığı görülür.

“Tanrılar insanları cezalandırmak için sözbirliği yaptıklarında?.. Bilge Tanrı EA’yı kandırıp tufanı başlattıklarında?.. Önce tanrılar korktu yaptıklarından. Onlar korktuysa, insanların tümünün yok olmasının ne önemi vardır? Neredeyim?...” (MKM, s.144).

Mekruh Kadınlar Mezarlığı isimli hikâye kitabında, *Yılanlar ve Yıldızlar* isimli hikâyede Tanrı EA geçmektedir. Burada da görüldüğü üzere Tufan’ın başlamasını istemeyen tanrı olarak geçiyor. Hikâyenin ilerleyen kısımlarında da insanlığın aslında sevi ile devam ettiğini ve onu yok etmeye kimsenin gücünün yetmediği söylenmekte. Tanrı EA her zaman yaşamın tanrısı olmuş ve iyilikleri ile varlığını korumuştur. İnsanların yanında olan ve sevginin gücüne inanan tanrıdır. Kutlu, Tanrı EA’yı sevinin yani sevginin sembolü olarak kullanır. Hikâyenin ilerleyen kısımlarında, sevgi var oldukça yaşamın var olacağının vurgusu yapılır. Kutlu, sevginin gücüne inanır ve insan sevgiyi içinde barındırdığı müddetçe, bütün olumsuzluklara karşın hayatın devam edeceği mesajını verir. Bu sebeple hikâye içerisinde, tufanın olmasını, insanların ve yaşamın sonunun gelmesini istemeyen tanrı EA’ya yer verir.

Kadın Destanı romanında ise şu satırlarda görülür:

“İsyân ettiğim gündü:

Gökyüzünün bilge Tanrısı EA’yı çağırdığım gün:

Tanrılara emir ver, ey Kutsal EA.

Alın bu adamı, biçin ömrünü, taneleri kurumuş arpa gibi.

EA böylece el koydu varlığına.

Kurtardı küskünlüğünden ve doruklara yükselen acı dağlarından.

Sonsuz bir düşüş sandığı korku uçurumlarından:

Uzaklara çekti...” (KD, s.27-28).

Tanrı EA’nın kader belirleyiciliğine vurgu yapılarak bahsedilir. Nippukir, artık Gılgamış’ın ölümünü istemektedir ve bu yüzden Tanrı EA’dan artık onun kaderini bitirmesi için yalvardığı görülür. EA, bu roman içerisinde de iyiliğin ve insanların yanında olan tanrı olarak görülür. Gılgamış’ın, insanlara yaptığı zalimliklere karşı Tanrı EA’dan yardım istenir. Kutlu, EA’yı bir sembol olarak kullanarak, çaresizliklerin karşısında her zaman bir çare bulunacağının vurgusunu yapar. Bu düşüncesini romanında verirken mitik unsur olarak EA’dan yararlanır. Bilgeliğin ve suyun tanrısı olan EA’yı sembol olarak kullanarak, bilgeliğin aslının sevgiden geldiğinin vurgusunu yapar.

4.1.5 Enlil

Sümer mitolojisinde karşımıza çıkan en büyük ve en önemli tanrı olan Enlil. Sümer panteonunda herkesin korktuğu ve çekindiği bir tanrıdır. Birçok Sümer tanrısına babalık ettiği kaynaklarda görülür. Tanrıça İnanna, Nergal ve Utu gibi bilinen birçok ünlü tanrı/tanrıça onun çocuklarıdır. Tanrı Enlil, Tanrıça Ninlil ile evlidir. Bazı kaynaklara göre ise Enlil’in ortaya çıkışı hakkında onun Tanrıça An’ın çocuğu olduğu söylenir (Black ve Green, 2017:100). Mitoloji sözlüklerinde ise, “yeryüzü tanrısı, büyük dağ tanrısı ve Mezopotamya mitolojisinin en önemli tanrısı” şeklinde tanımlamalar görülür. Özhan Öztürk, aynı zamanda Enlil için “rüzgâr ve fırtına tanrısı” şeklinde tanımlamada da bulunur (Öztürk, 2009).

Kutlu, Tanrı Enlil'e *Kadın Destanı* isimli romanında yer verir. Roman içerisinde Tanrı Enlil için "Enlil Baba" söyleminde bulunur. "... biliyoruz ENLİL Baba... Hepiniz toprak ve su..."(KD, s.56). da karşımıza çıkan bu cümlede görülür. Yazarın baba sembolü olarak ele almasında birçok tanrı ve tanrıçanın babası olduğu, yaratıcısı olduğuna vurgu yapılmak üzere kullanır.

"Gök yerden uzaklaşmıştı.

Yer gökten uzaklaşmıştı.

İnsanın adı belirlenmemişti.

AN göğü ele geçirmişti.

ENLİL yeri ele geçirmişti." (KD, s.59).

Kutlu, tıpkı Sümer panteonundaki konumu ile özdeş tutarak Enlil'e romanında yer verir. Onun yerin tanrısı olduğundan ve ilk evren yaratımından itibaren var olan bir tanrı olduğundan bahseder.

Tanrı Enlil, yerde oluşan tüm canlılığı sağlayan tanrıdır. Doğanın devamı, bitkilerin ortaya çıkması, ağaçların büyümesi, balıkların denizlerde yüzmesi ve en önemlisi insanın yeryüzünde yaşaması Tanrı Enlil sayesinde olur. Romanda geçen şu satırlar ile yazar buna vurgu yapar: "Bunları değiştiren Tanrı ENLİL, yaşamı saçtı dört bir yana." (KD, s.60).

Yazar, Tanrı Enlil'in gücünü ve varlığını okuyucuya aktarırken romanda saygı duyan ve ondan medet bekleyen bir Sümer halkı şeklinde tasvirlerde bulunur. Enlil, sadece Sümer halkı tarafından değil, diğer tanrı ve tanrıçalar tarafından da saygı duyulan ve korkulan bir tanrı olarak görülür.

4.1.6 Ereşkigal

Sümer mitolojisinde Tanrıça İnanna'nın kız kardeşidir. Ereşkigal, yeraltı dünyasının Tanrıçasıdır. Yeraltı dünyasına hükmeder, ölümden, ölümlerden ve yeraltı cinlerinden sorumludur. İnsanların ölüm kaderini belirler. Mitolojide, ölümler diyarından ve yeraltı

dünyasından bahsedilirken “Ereškigal Diyarı, Ereškigal Kenti” şeklinde de geçmektedir. “Yeraltı dünyasına hükmeden tanrıçadır; tanrıça Nungal’ın ve babası Enlil olan tanrıça Namtar’ın annesidir; Namtar aynı zamanda Ereškigal’in elçisi ve habercisidir.” (Black ve Green, 2017:102).

Kutlu’nun eserlerinde ise *Kadın Destanı* isimli romanda yer aldığı görülür.

“Gılgamış soluklanıyordu ya, yüzünün rengi EREŞKİGAL diyarını andırıyordu.” (KD, s.27).

“Müthiş bir ölümle gidecek EREŞKİGAL’in diyarına Başrahip.” (KD, s.32).

“Ve EREŞKİGAL... Yeraltının hep bekleyen Tanrıçası, İNANNA’nın ablası, geleni bırakmayan:

Tümü de yazgılar yazıyordu, iki ölümlü için.” (KD, s.139).

Kitabın içeriğinde verilen cümlelerde bu diyarın, karanlık, soğuk ve acımasızlıkla dolu olduğundan bahsedilir. Ölümden bahsedilirken bu diyardan muhakkak bahsedildiği görülür. Bu diyara gidenler kötülük yapmış ya da kötülüğe bulaşmış kişiler şeklinde okuyucuya aktarılır.

Romanda karşımıza çıkan karakter olarak ele alınan Erşekigal, gerçek tanımı ile mitolojideki varlığı aynı özelliktedir. Kutlu, burada mitlerin içinde var olan tanrılarla özdeş bir şekilde karakterleri oluşturarak okuyucuya verir. Bu nedenle Sümer mitolojisinde görülen Ereškigal ile roman içerisinde görülen Ereškigal aynı özelliklere ve niteliklere sahiptir. Gerçekliğin kurmaca yoluyla verildiği görülür.

Ereškigal, roman içerisinde ölümü ve kötülükleri niteler. Kötü olaylar, haksızlıklar sonucunda Ereškigal’in ve onun diyarının acımasızlığı dile getirilir. Kutlu’nun roman içerisinde mitik sembol olarak Ereškigal’e yer vermesindeki amacın; kötü insanların, kötülük yapanların yüzyıllardan beridir var olduğunun vurgusu içindir. İnsanın, evrenin başlangıcında dahi var olan kötülük duygusunun, ölümden sonra da var olacağını vurgular. İyilik ve kötülük bu dünyada bir arada iken ölümden sonra bir arada olmayacağı ve gerçek adaletin sağlanacağı düşüncesi vardır. Kötülüğe maruz kalan insanların tesellisi, Ereškigal’in ve onun ülkesinin varlığıdır.

4.1.7 Fortuna

Romalıların ve roma mitolojisinin içerisinde yer alan Fortuna, Talih Tanrıçası olarak bilinmektedir. Romalılar'ın en çok korktukları Tanrıçalardan biri olan Fortuna, kör talihi yani bahtsızlığı simgelemektedir. Fortuna bir rivayete göre gözleri kördür, göremez. Elinde dümeni ile tasvir edilen Fortuna, insanların hayatına bu dümen eşliğinde yön vermektedir. Fortuna için genellikle şanssızlığı getirdiği şeklindeki düşünceler anlatı dünyasına hâkim olmaktadır. Fortuna, Yunan mitolojisindeki Tanrıça Tykhe ile bir tutulmaktadır (Erhat, 2021:114).

Romalılar ve Yunanlılar, yaşam içerisinde birçok yerde ve birçok şekilde Fortuna'yı hayatta tutmak ve ona karşı saygılarını sunmak için heykellerini, resimlerini ve tasvirlerini oluşturmuşlardır. Tanrıça Fortuna tasvir edilirken her zaman elinde gemi dümeni ile tasvir edilmektedir. Tıpkı gemiye yön veren bir kaptan gibi Fortuna'nın da yaşamlara yön verdiği izlenimi verilmektedir (Okan, 2016).

Yazar Ayla Kutlu, *Asi... Asi...* isimli romanında Tanrıça Fortuna'yı bir sembol olarak kullanır. Romandaki karakterlerin keyifli olduğu dakikalarda kendilerini üzecek, sıkıntıya sokacak herhangi bir durumun olamayacağını düşündükleri sırada Tanrıça Fortuna'nın varlığından bahsedilir. Fortuna'nın varlığı, roman karakterlerinin, küçümseyici bir şekilde kendi mutluluklarını kimselerin bozamayacağını düşünmeleri, yazar tarafından romanın başından itibaren bütün karakterlerin yollarının kesişmelerinin bir yaratıcı tarafından olduğunun göstergesi olarak verilir. Kutlu, Tanrıça Fortuna'yı, mitolojideki tanımına uygun olarak kör talihin simgesi olarak kullanır.

“...Üzülecek şey midir bu? Bugün kim onların canını sıkabilir?

Bunlar Fortuna'yı ikide bir unutuyorlar.” (AA, s.516).

Yazar, her daim insanın hayatını kendisinden başka şekillendiren etkenler olduğunun vurgusunu yapmaktadır. Çünkü insan hayatını şekillendirip, planlar yaparken aslında yarınını bilmeden ve sonunu düşünmeden hayatına devam etmektedir. Oysaki insan gücünün dışında tanrının oluşturduğu bir plan vardır. Kimi insan bu planın farkında

olarak yaşamı anlamlandırmaya çalışır kimisi ise bu planı önemsemeden ya da fark etmeden yaşamı devam ettirmektedir.

Yazar, romanda insanların birbirleri ile yollarının kesişmesini ve başlarından geçen birçok olayın aslında onların kaderlerinde olduğunun düşüncesini roman boyunca hissettirmektedir. Ailenin üyelerinin bu kişilerden oluşması ve hepsinin yaşamındaki arka planı onları bir araya getiren etkenler olmaktadır. Buradaki durum, mitolojide de gördüğümüz şekilde, insanın iradesi dışında gelişen yaratıcı ile alakalı olan durumun sonucudur. Kader algısı, mitolojinin içerisinde her daim var olmuştur. İnsanların yaratıcı tarafından veya çeşitli etkenlerle hayatlarının şekillendiği düşüncesi mitik zamanlardan gelmektedir.

4.1.8 Gaia

Yunan mitolojisinde en eski, ilk tanrıça olduğu bilinmektedir. (Necatigil, 2017:50). Evrenin yaratılışında ilk oluşan parçadır. Gaia, bazı metinlerde toprak ya da dünya olarak da görülmektedir. Gaia, bütün varlıkların kaynağında bulunan unsurdur. Gaia, Hesiodos'un Theogonia'sında dünyayı, yeri, evrensel bir öge olarak toprağı simgeler. Bir tanrıdan çok kozmik bir varlıktır (Erhat, 2021:115).

Kutlu, *Ateş Üstünde Yürümek* isimli romanında, romanın başkışısı Süha üzerinden, onun hayal ve düşünce dünyası yoluyla Gaia'dan bahsetmektedir.

“Tanrılardı, filozoflardı, öğretmenlerdi, sınıf arkadaşları, sokak gürültüleri, öğrendiği her şey, duyguları; özellikle nefret, babasına yönelmiş olan nefret, cinsel istekleri, annesine duyduğu sevgi, sevginin doğuşuna neden olan şeyler: Tüm evren, kozmos yani; kendi içindeki mikro kozmos, güzellik duygusu ve bilinci, müzik ve hatta bitmeyecek hastalık Pragmatizm...”

Labirent sürüp gidiyordu, o da her adımla adımın geriye veya ileriye doğru atılması bir şeyi değiştirmiyordu daha derinlere dalıyor. Gaia'ya doğru gidiyordu.” (AÜY, s.88).

Romanda Süha karakteri, kendi içinde oluşturduğu düşünce dünyasında mitoloji ile birlikte yaşamaktadır. Okuduğu mitolojik metinler, mitolojik kahramanlar ve mitoslar Süha'nın hayatının şekillenmesine daha doğrusu Süha'nın yaşamı algılayışına etki etmektedir. Git gide içine kapanan, yalnızlık âlemlerinde kendine mitsel bir dünya yaratmaktadır. Kutlu, Süha'nın kendine mitsel bir dünya

yaratmasını onun özündeki Gaia'nın varlığı ile simgeler. Gaia, Süha'nın içerisinde ve onun kendi içsel dünyasında yarattığı evren de Gaia'dan oluşmaktadır. Aslında Kutlu, Süha'nın mitolojik karakterler ve mitsel dünya ile olan bağına vermek için Gaia'yı kullanır. Gaia parçası ile evrenin başlaması gibi, Süha'nın kendi mitik dünyasının başlangıcı da Gaia ile olur. Her iki başlangıç arasında bir bağ kurmak için Gaia'yı sembol olarak verir. Yunan mitolojisine göre, yaratımdaki ilk tanrı olan ve diğer tanrılardan farklı noktada tutulan Gaia ile evren ve yaşam başlar. Kutlu, roman içerisinde Yunan mitolojisinin izlerini vereceğini ve onu bir sembol olarak kullanacağını bu noktada okuyucuya sezdirmektedir.

4.1.9 İnanna/İştar

Güzeller güzeli, korkusuz, güçlü ve gerektiğinde acımasız; güzelliğin, bereketin, doğumun, kadınlığın ve iyiliğin simgesi Tanrıça İnanna. Sümer mitolojisinde Tanrıçaların başında gelmektedir ve ismi İnanna veyahut İştar olarak geçmektedir. Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ(2021), Uygarlığın Kökeni Sümerliler 1 isimli kitabında İnanna hakkında şunları söylemektedir:

“Aşk, Bereket ve Savaş tanrıçası Venüs yıldızını simgeleyen İnanna’dır. Sümer şairlerine göre o göğe ve yere egemendi, toplumun süsü, Sümer’in neşesi idi. İnanna Ay Tanrısı’nın kızı, Güneş Tanrısı Utu ve Yeraltı Tanrıçası Ereşkigal’in kardeşidir. ... O güzelliğin, çekiciliğin, şefkatin, hırslın, kavganın, önderliğin, kurnazlığın ve en önemlisi bereketin ve çoğalmanın sembolü olmuştur.” (Çığ, 2021a: 90).

İnanna'nın bütün mitolojilerde karşılığı bulunmaktadır. Her milletin mitolojisinde ise ismi değişerek ancak özellikleri ve temsil ettiği değerler aynı kalarak varlığını sürdüren tanrıçadır. Bu bilgi birçok araştırmacı tarafından söylenmektedir. Muazzez İlmiye Çığ da, İnanna'nın tüm milletlerde var olduğunu “Akadlar’da İştar, Musevilerde Astarte, Yunan’da Afrodit, Roma’da Venüs adını alarak yüzyıllar boyu çeşitli toplumların efsanelerine konu olduğu” şeklinde söylemektedir (Çığ, 2021a: 90).

Özellikle güzelliği, sevginin ve aşkın sembolü olması bakımından Yunan mitolojisindeki Afrodit ve Türk mitolojisindeki Umay ile özdeş gösterilmektedir (Uzun Aydın, 2019:141). İnanna, bütün Sümer tabletlerinde ve araştırmalarda Sümer

mitolojisinde tanrılar içerisinde en çok adı geçen ve ona en çok öykü yazılan tanrı olarak anlatmaktadır.

Yazar Ayla Kutlu, özellikle *Kadın Destanı* isimli romanında İnanna'dan sıklıkla bahsetmektedir. Romanın asıl konusunu oluşturan Tanrıça İnanna'dır. Yazar, ilk olarak İnanna'nın kim olduğuna dair vurgu yaparak roman içerisinde İnanna'ya yer vermektedir.

“Ben Nippukir!..

Başrahibesi, URUK Kentinin.

Ay Tanrısı Sin'in (yani gökyüzündeki baba Tanrının) güzel kızı İNANNA'nın,

Adına adanmış kentin Başrahibesi.” (KD, s.17).

Öncelikle onun Tanrıçalığından bahsederek ve aslında yaşadıkları kentin varlığının ona bağlı olduğunu belirterek anlatıma başlamaktadır. Roman boyunca Tanrıça İnanna'ya bir yakarış ve sesleniş vardır. İnanna, hem bütün kalplerin ve güzelliğin sahibi hem de bütün sorunların, sıkıntıların tek çözüm kaynağıdır.

“Kocasını ara sıra bağışlasın bu kadını İNANNA. Hak etmedikçe dayak atmasın...

Yoksulluğunun acısını kadından çıkarmasın efendisi, İNANNA...

Erkekliğindeki yetmezliğin nedeni kadın değil, ısırılmasın bu kadın, dövülmesin İNANNA...

Bu kadın ise hasta, uyanmış nefsi söndüremez gövdesi.

Erkeği hayvan gibi davranmasın.

İNANNA, kadınların sahiplerinin kalplerine şefkat doldur, Özgür yahut köle, URUK'un kadını sen koru!...” (KD, s.19).

Bu satırlarda Tanrıça İnanna'dan yardım isteyen ona seslenen kadınlar görülmektedir. Kadınların, kadınlığın, bereketin ve yaşamın sembolüdür. Kadınların varlığını, özünü ve sıkıntılarını en iyi bilen odur. Erkekleri en iyi tanıyan, kadınlara bakışını ve kadınlara karşı tutumlarını en iyi bilen odur.

“Sevginin kaynağı İNANNA.

Yaşamın kaynağı İNANNA.

Onuru insanlığın, İNANNA.

Kadınları, İNANNA:

Kadınları kurtar!...” (KD, s.227).

Kadınların kurtarıcısı, kadınların koruyucusu ve kadınların varoluşunu devam ettiren Tanrıça İnanna’dır. Üremeyi ve yaşamı devam ettiren odur. Çünkü İnanna, kadındır, dişidir. Dişi olanın, kadın olanın her daim yaşadığını o bilip anlamaktadır. İnanna ile verilmek istenen asıl bilgi ise kadının kadından başka anlayanının olmamasıdır. Yüzyıllardan beridir süregelen bu durum romanda Gılgamış destanına atıfta bulunarak destan şeklinde işlenerek okuyucuya verilmektedir. Kutlu, erkek egemen, ataerkil olan bir toplumun aslında anaerkil düzenden ayrılıp bu hale dönüştüğünü göstermektedir. Yaşam, kadın tarafından devam eder. Yaşamın ana unsurları gibi, kadının varlığı da yaşam içerisinde yerini alır. Kutlu, Tanrıça İnanna, üzerinden kadınların yüzyıllar öncesinde yaşadıkları sıkıntıları okuyucuya aktarır. Kadının yaşadığı sıkıntıların, geçmişten günümüze devam eden, toplum sorunları olduğunun mesajı verilir.

4.1.10 Moiralar

Mitolojide, tanrı ve tanrıçaların görevlerinden anlaşıldığı üzere günümüzdeki gibi oluşmuş olan bir kader algısı vardır. Kader, kişinin kendisinin ötesinde oluşan ve gelişen durumları anlamlandırma çabasının sonucu olarak görülmektedir. Mitolojide özellikle bunun için ayrı bir tanrı/tanrıça konumlandırılmaktadır. Yunan mitolojisinde karşımıza çıkan Moiralar, kader tanrıçaları, kader yazıcılar, kaderi şekillendirenler olarak bilinmektedir. Çeşitli araştırmalar sonucunda Moiralar’ın üç tane olduğu bilinmektedir. Bu Moiralar’ın hepsinin amacı ve görevi birbirinden farklıdır.

Necatigil (2017), tanrıların bile boyun eğdikleri ve onların ötesinde olduklarından bahsetmektedir. Moiralar’ın kader tanrıçası olduğunu ve Klotho, Lakheisis, Atropos

adında üç tane yarı tanrıça olduklarından bahsetmektedir. Klotho; kader ipliğini eğiren, Lakheesis; kader dağıtan ve Atropos; ömür ipliğini kesen, yaşama son veren Moira olarak karşımıza çıkmaktadır (Necatigil, 2017:89).

Yazar, *Ateş Üstünde Yürümek* ve *Asi... Asi...* isimli her iki romanında da Moiralar'dan bahsetmektedir. *Ateş Üstünde Yürümek*'te Süha'nın kaderin etkisini fark ettiği ve kaderi kabul ettiği pasajda karşımıza çıkmaktadır.

“Süha çok sonra öğrenmişti: Kader, öylesine güçlüydü ki, Tanrılar, hatta Tanrılar Tanrısı bile onun işine karışmaktan çekiniyor, sözü Moiralar aldı mı, köşesine çekilip bekliyordu. Üzülse bile... Evet! Zeus bile, kader ipliğini elinde tutanlar yüzünden acı çekmişti. Annesi bunu anlayamamıştı” (AÜY, s.103).

Yazar, buradaki pasaj ile en güçlü, en zalim olan Tanrı Zeus'un bile Moiralardan çektiğini ve onlara karşı bir hükmünün olmadığından bahsederek; kaderin etkisine ve kader belirleyici görevlerinin çok mühim olduğuna, kaderin insanın ve tanrıların ötesinde olduğuna gönderme yapmak amacı ile yer vermektedir.

Asi... Asi... isimli romanında ise, Armağan karakteri dedesinin ölüm vaktinin geldiğini ve ölüm anını belirleyen, ölümü gerçekleştiren hakkında söylemde bulunmaktadır.

“Kuş uçuşuyla iki yüz, üç yüz metre ötedeki Asi'nin kıyısında, Defne Bilicilerinden bile önce: insanların ömür yumağını sarmakla görevli üç beyaz saçlı, yaşlı ve gözsüz kadın Moira'lar; dedesinin yaşam ipliğini kesti kesecekler...” (AA, s.99).

Yaşamın bitme noktasını Moiralar'ın belirlediği ve onların kader ipliğini, ömür ipliğini kesmelerinden bahsederek ne amaçla var olduklarını söylemektedir. Moiralar'ın varlığının ve bilinmesinin ise, çok çok eski zamanlar olduğu söylenilerek mitolojiye gönderme yapılır. “Defne Biliciler” ile denilmek istenen ise mitik zamanların varlığıdır. Mitleri anlatanlar, bilenler ve yaşayanlardan öncesi kastedilmektedir. Mitik zamanlardan, yaratımın ilk anlarından bu zamana kadar gelen bir anlayış ve inanın varlığı belirtilir. İnsanın yaşamını, tanrı belirler. Kader algısı, mitolojide de varlığını gösterir. Asıl tanrı, her şeyi öncesinde belirler ve buna diğer tanrılar engel olamaz. Bu durum, tanrıların mitlerinde görülür. Çünkü asıl tanrıya ve tanrılar düzenine karşı gelinmesi doğru görülmez. Kutlu, Moiralar'ı bir

sembol olarak kullanarak, kader algısının varlığını geçmişten günümüze kadar devam ederek geldiğini göstermek ister.

4.1.11 Narkissos

Nergis/Nerkis isimli çiçeğe de adını veren mitolojik bir öykünün kahramanı Narkissos'tur. Narkissos, Yunan mitolojisinde Irmak tanrısı, Kephissos'un oğludur. Narkissos hakkında birçok efsane vardır. Bu efsanelerden birine göre Narkissos bir gün dağlarda dolaşırken dağ Nymphelerinden Ekho (yankı), Narkissos'a âşık olur. Ancak Narkissos Ekho'nun aşkına karşılık vermez ve onun aşkını hor görür. Ekho, buna karşılık Narkissos'a ceza verir ve bir gün ırmak kenarında dolaşan Narkissos, su içmek için ırmağa doğru eğilir ve suyun üzerindeki yansımasına âşık olur. Yansımasına seslenir, aşkını dile getirir ama aldığı cevap sadece kendi sesidir. Bu durum Narkissos'un kaderi olur ve sonunda oracıkta aşkından eriyip kalır. O ırmak kenarında, Narkissos'un olduğu yerde bir nergis çiçeği açar. Efsaneye göre artık Narkissos'un yerinde nergis çiçeği vardır (Necatigil, 2017:92). Narkissos'un güzelliği nergis çiçeğinde hayat bulur. Bu mitolojik hikâye daha sonra birçok hikâyeye konu olmuştur.

Kutlu, *Ateş Üstünde Yürümek* isimli romanında, doğanın güzelliğini, tabiatın bozulmamışlığını anlatırken nergis çiçeğinin hikâyesine vurgu yapmaktadır. Bu hikâyeye vurgu yapması ise, mitolojik zamanları kastetmek ve eskiyi çok eskiyi anlatmak içindir.

“Beklemek bu kentin her yerinde ve her şeyindeydi.

Bir zamanlar böyle değildi oysa. Denizin o koyu ve katı maviliği bozulmamıştı daha. Kıyıları evler yağmalamamıştı. Ağaçlar denizin mavisine hayran kalıyor, kendi gür yeşilliklerini o mavinin içine karışmış görmek istiyorlardı. Narsis, o güzeller güzeli Narsis bile kendi güzelliğine vurulmadan ve insanlar bunu öğrenmeden önce, ağaçlar, denizle karışmış kendi güzelliklerine vurulmuş, nazara gelmemek için bunun sözünü etmemişlerdi. Hiçbir şey beklenmiyordu. O zamanlar ağaçlar da deniz de bilirdi: Kavramların doğması için en azından bir karşıt gerekirdi. Oysa onlar için bir karşıt var olmamıştı. Beklemek, çirkinleşmek, eskimek ve ölmek söz konusu değildi” (AÜY, s.195).

Aslında tüm bu kentin varlığı ve içinde olan durumlar mitolojik dönemlerden kalmaktadır. Kutlu, eseri boyunca insanlığın öncesine gönderme yapmaktadır.

Dünyanın içinde bulunduğu tüm bu durumlar, insanların duygu ve hareketleri, yaşayışları, inançları aslında asırlar önce mitolojiden gelmektedir. İnsan her şeyi bilmeden önce, tüm bu sıkıntılar yaşanmadan önce, hırs, ihtiras gözlerini boyamadan önce dünya güzel bir yerdi vurgusu yapılmaktadır. Nergis çiçeğinin öyküsü de bu amaçla kullanılır. Kutlu, burada bir dönüşümün ve devamlılığın vurgusunu da yapmaktadır. İnsan, her zaman ilk zamana, ilk haline dönme arzusu taşır. Dönüşüm ve gelişim yaşayarak ilk olana döner. Hayatı boyunca, duyguların, olayların ilk ortaya çıkışı ve varoluşuna bağlı olarak yaşar. İnsandan önce var olan her şey, kişinin yaşamını oluşturur. Kişi, bunun farkında olmadan yaşamına devam eder. Ancak insanın, yaşamı içerisinde mitik döneme gitme arzusunun olduğunu ve mitlerin hayatın içinde var olduğunun mesajını verir.

4.1.12 Nergal

Sümer Mitolojisinde yer altı tanrılarında biri olan Nergal, karısı Ereškigal ile birlikte yer altı dünyasından yaşar ve orayı yönetir. Akad dilindeki metinlerde geçen inanışa göre Nergal'in varlığı bu şekilde yorumlanır. Nergal, salgın hastalıkların, savaşın ve kötülüklerin sorumlusu olarak görülür (Öztürk, 2009). Tanrı Nergal'in özellikle veba hastalığının tanrısı olduğu da inanışlar arasındadır (Kutlu, 2004:237).

Kutlu, Tanrı Nergal'e *Kadın Destanı* romanında yer verir. Roman içerisinde gerçek inanışlarla özdeş bir şekilde Nergal'in veba tanrısı olduğundan bahsettiği görülür. Nergal'in acımasızlığından bahsederek insanların evlerine salgın hastalıklar bırakarak onları acılarla sındığı görülür. Kutlu, roman içerisinde gelişen olaylarda insanların azla yetinmeyip hep daha fazlasını istemeleri sonucu ve özellikle kadınların yaşadığı acıların, kadınlara yapılan haksızlıkların sonucu olarak Uruk Kentinde hastalıkların, bereketsizliğin ve kıtlığın yaşandığına vurgu yapar. Özellikle Gılgamış'ın halkına ve kadınlara yaptığı haksızlıklar ve acımasızlıklardan dolayı ülke yönetimi kötü bir hal alır. Tanrılar ise bunun sonucunda halkı ve hükümdarı cezalandırır.

“Ah!.. Tanrılar habercisi:

Bitsin salgın, yalvarıyoruz kutsal kadın.

Gitsin karısının dizi dibine NERGAL.

İnsafsız veba Tanrısı,

Ne işi var evimizin en değerli yerlerinde?

Kullan gücünü, biliciliğini göster.” (KD, s.193).

Romanda bu satırlar ile yapılan haksızlıklar karşısında cezalandırılan halkın yardım çığlıkları ve yalvarışları görülür. Salgın hastalıkların ve özellikle veba hastalığının tanrısı olan Nergal’e karşı halk tarafından yapılan isyan çığlıkları görülür. Nergal’in artık kendi karısının yanına yer altı ülkesine dönmesini isterler. Aslında bir nevi bu yakarışın, tanrıya karşı yapılan dua şeklinde olduğu görülür.

Kutlu, roman içerisinde Nergal’i mitolojideki tanımına uygun olarak verir. Tıpkı mitolojideki özellikleri ve varlığı ile benzerlik taşır. Tanrı Nergal, hastalıkların ve sıkıntıların yaratıcısı olan bir tanrı olduğunun göstergesidir. Halk, yaşadığı sıkıntıları, zorlukları ve hastalıkları, insanların yaptıkları kötülükler ve yanlışlıklar sebebi ile tanrılar tarafından verilen bir ceza ve uyarı olarak görür. Kutlu, Tanrı Nergal ile bunun vurgusunu yapmaktadır.

“Konuş EREŞKİGAL ile. Kocasının URUK’ta, KULLAB’da avladığını insan soyunu,

Anlat ona.

Bize muştular ver, Tanrılarla konuştuktan sonra,

Kalanlar kurtulsun hiç değilse” (KD, s.194).

Burada dikkat edilecek nokta ise insanların sadece Nergal’den medet umarak sadece ona karşı yalvarışlarının olmadığıdır. Tanrı Nergal’in diğer tanrılarla konuşup, insanların sıkıntılarını diğer tanrılara anlatıp onlardan da izin alarak insanlara yardım göndermesidir. Çünkü Sümer panteonunda birçok tanrı vardır. Bu tanrılarının her birinin görevi birbirinden farklıdır. Özellikle asıl ve önemli olan, evrenin yaratımından hemen sonra oluşan An, Enki, Enlil, Ki vb. tanrılardır (Öztürk, 2009). Sümerliler, hayatın içerisinde her durumu yöneten bir tanrı olduğunu düşünür. Bu sebeple, her olaydan sorumlu, görevleri farklı olan tanrılar vardır. Kutlu, o dönem insanının düşünce dünyasını ve yaşayışını, gerçeğe uygun olarak okuyucuya aktarır.

4.1.13 Ninlil

Tanrıça Ninlil, Sümer panteonunda önemli bir yere sahip olan hava tanrıçasıdır. Tanrıça Ninlil, sümer panteonunda hem büyük tanrı Enlil'in eşi olarak hem de kendi tanrılık vasfı ile önemli bir yere sahiptir. Kocasını Enlil'in bir diğer vasfı olan rüzgâr ve hava tanrısı olması sebebi ile bir rivayete göre Ninlil'e "Rüzgâr Kraliçe" adı da verildiği bilinir (Öztürk, 2009). Tanrıça Ninlil için, mitolojik metinlerde karşımıza çıkan bir diğer bilgi ise Ay tanrısı Sin'in annesi olduğudur (Kutlu, 2004:237). Sümer panteonunda Tanrıça Ninlil'in her bakımdan öne çıkan bir tanrıça olduğu görülmektedir.

Kutlu, eserleri arasında Tanrıça Ninlil'e yer verirken onun Enlil'in eşi olduğundan bahsederek anlatımda bulunur. Ninlil bir gün kırlarda dolaşırken, Tanrı Enlil ona büyük bir aşkla vurulur. Bunun sonucunda Ninlil ve Enlil arasında bir birliktelik olur. Bu durum mitolojide, dağ kadar güçlü ve her bakımdan hayranlık uyandıran Tanrı Enlil'in aşkı hakkında mitlere sebep olur. Kutlu, *Kadın Destanı* isimli eserinde bu duruma vurgu yaparak Tanrıça Enlil'den bahseder.

"... Liyotani okudu:

Bütün karalar boştu, Tanrılar kentlerinde çocuklar gibi sevinçle yaşıyordu.

.... Bitmez serinliklerde soğuk sular içip uyuyorlardı.

Tanrı ENLİL çok gençti, çok da güçlü.

Tanrıça NİNLİL çok gençti, çok da güzel.

Annesi ENLİL'i beğendi, kızına, ona sahip olamsını buyurdu.

Saydam sularda yüz kızım, saydam sularda.

Ey NİNLİL dere kıyısında yürü

Parlak gözlü genç Tanrı görsün seni

Bir dağ gibi görkemli ENLİL'i kendine hayran et.

O kader yazan, kader biçendir,

O seni sarsın, seni sevsin o...” (KD, s.62-63).

Buradaki parçada görüldüğü üzere aslında Kutlu’nun vermek istediği mesaj, kızların evlenmesini anneleri, aileleri istiyor ve hatta onların eşlerini yine ailelerinin seçmesi ve asıl kararı verecek kişi olan kızların kararının alınmamasıdır. Kadınların, kız çocuklarının yüzyıllar boyunca değişmeyen ve varlığını devam ettiren anlayış doğrultusunda kendi hayatları hakkında karar mekanizması olamayışlarını gösterir.

Bu durum her dönem boyunca çok eski çağlardan itibaren yani bilinmeyen zamanlardan günümüze kadar gelmiş olan bir anlayıştır. Tanrıça da olsan insan da olsan, senin için iyi görülen yere ve kişiye ait olman istenir. Kızların kendi fikirleri ve düşünceleri her daim ikinci planda kalır. Bu durum, toplum içerisinde kadına bakışın ve kadın algısının “kadının hayatı sadece evlilik ve eşlik mertebesi ile güzelleşeceğine” dair bir düşünce ile şekillenmesine sebep olur. Kutlu, bu durum ve düşüncenin, yüzyıllardan beridir değişmediğinin vurgusunu yapar.

4.1.14 Odysseus

Dillere destan bir yaşamı olan, her koşulda adını duyurmuş, başarıları, mücadeleleri ve karakteriyle ünlü bir kahramandır. Kıvrak zekâsı, ince düşünüşü, olayları çözüme kavuşturucu fikirleri, akıllı oluşu ve fiziksel güzellikleri ile adından söz ettiren Troya savaşının en ünlü kahramanlarından biri haline gelen ve Homeros’un Odysseia destanının konusu olmuş olan bir karakterdir. Gerektiğinde krallarla savaşan, gerektiğinde tanrılara karşı mücadele veren bir yapıdadır. Herkesin korktuğu ve ürktüğü deniz tanrısı Poseidon’la mücadele halinde olan ve başından geçen olayların bir serüven halinde günümüze kadar ulaştığı mitolojik kahraman olarak varlığını sürdürmektedir.

Odysseus’un ortaya çıkışı ve ailesinin kim olduğu hakkında belirli rivayetler vardır. Bunlar zaman zaman hikâyelere konu olmuştur. İthaka(İthake) kralı Odysseus’un, İthaka(İthake) diye bilinen Yunanistan’ın karşı konumunda bulunan bir adada doğduğu söylenmektedir. Bilinen değişik rivayetlere göre babasının Leartes, annesinin de Antikleia adında oldukları bilinmektedir. Odysseus, babası öldükten

sonra kral tahtına geçer ve daha sonra dillere destan ve tarihe damga vuran Troya savaşına katıldığı bilinmektedir (Erhat, 2021:224).

Odysseus, öyle bir kahramandır ki, karakterinde birçok nitelik bulunmaktadır. Bu niteliklerin en önemlileri akıllı olması, sabırlı olması ve çözüm bulucu olmasıdır. Zekâ gücü ile yani kıvrak zekâsı ile birçok soruna çözüm bulan Odysseus, aslında Troya savaşına katılmak istememektedir ve bunun için çözümü delirmiş taklidi yapmakta bulur. Ancak bu inandırıcı olmaz ve delirmediği ortaya çıkar. Savaşın gidişatından, bu savaşın bu şekilde savaşılar kazanılamayacağını ve Troya şehrini ele geçiremeyeceklerini anlayarak ortaya dâhiyane bir fikir atarak savaşın gidişatını değiştirmiştir. Bu fikir, tarih sahnelerine de konu olan tahta at fikridir. Bu fikri ortaya atarak, tahta atın oluşturulmasına yardımcı olmuştur.

Bilinen diğer kahramanlıkları arasında ise Tepegöz ile mücadelesi ve onun tutsaklığından kurtuluşu bilinmektedir. Destana konu olan hikâyelerinin devamında ise ülkesine dönüşü ve başından geçen birçok serüven yer almaktadır. Homeros'un destanlarından Odysseia'nın içeriğini oluşturan ve destanın zeki ve kurnaz kahramanı olan Odysseus olmuştur (Necatigil, 2017:96).

Kutlu, İthaka kralı Odysseus'a *Ateş Üstünde Yürümek* isimli eserinde yer vermiştir. Burada roman kahramanı Süha'nın intihar anında kendi içinden geçen cümlelerin bize verilmesi ile Odysseus'a gönderme yapıldığı görülür.

“... Kendi kendisiyle şakalaşmak için yüksek sesle söylendi:

“Odysseus'a yenilen Polyphemos uyuyor...”

Şimdi artık ölüyorum.

... Pyrrhus Zaferiymiş... Anlamıyorlardı... Zaferdi ya!..” (AÜY, s.129).

Kutlu, Odysseus'un kıvrak zekâsını, sabrını ve olaylar karşısındaki kurtuluşunu roman karakteri Süha'ya verir. Süha, aslında bir nevi olarak Odysseus'un zekâsı ile donanmış bir kahramandır. Odysseus, aslında savaşılar ya da sıkıntılı durumlara katılmak isteyen bir kahraman değildir. Girdiği savaşılar ve olaylarda akıllı ile mücadele vererek kurtulur. Bunun sonucunda da bir zafere ulaşmaktadır. Aslında bu

çevreden bir zafer gibi görünüyorsa da, Odysseus için zaferden daha çok kurtuluştur.

“Pyrrhus Zaferiymiş...”(AÜY, s.129). İşte tam olarak bu durumu, yani Odysseus’un gözünden görünen duygu durumunu, Süha’nın sözleri ile yazar okuyucuya bu durumu net bir şekilde gönderme yaparak gösterir. Aslında zafer olarak görünen durumlar başka kişilerin bakış açılarından zafer değil aksine bir yenilgidir. Yani her zaferin ardında bir yenilgi ve her yenilginin altında bir zafer vardır. Bu durum kişinin içinde yaşadığı duruma ve hangi tarafta yer aldığına bağlı olarak değişir. Kutlu, bu durumu Süha üzerinden okuyucuya verir.

Süha, tam olarak çevresindeki insanların bazılarının idrak edemediği daha doğrusu anlam veremediği bir bakış açısına ve konuma sahiptir. Roman boyunca Süha’nın birçok karakter tarafından çok farklı algılandığı görülür. Kutlu, bir bakımdan romanda gelişen bu durumu Pyrrhus sembolü ile okuyucuya aktarır. Süha’nın içinde yaşadığı bu durumu okuyucuya aktarmak için seçtiği sembolünde mitoloji ile bağlantılı olması aslında karakterin mitolojiyle örtüşen bir karakter olduğunun da göstergesidir.

4.1.15 Oidipus

Kral Oidipus, Tanrı Oidipus, Trajik Oidipus gibi isimlerle anılan ve bilinen Yunan mitolojisinin en bilinen kahramanları arasındadır. Yunan mitoslarında karşımıza hakkında değişik efsaneler bulunan Thebai kralının oğlu olarak dünyaya gelir (Erhat, 2021:226).

Bir efsaneye göre; bir gün Thebai Kralı Laios’a Deiphoi kâhinleri, bir çocuğunun olacağını, doğan çocuğun erkek olacağını ve babasını öldüreceğini söylerler. Bunun üzerine kral bu kehanetten çok etkilenir ve karısı İoakste’ye söyler. Ancak karısı yine de bir erkek çocuk dünyaya getirir. Efsaneye göre Kral Laios bu çocuğun ayaklarını deldirir ve yardımcılarını onu ormana atmaları için emir verir. Kralın yardımcıları bu emri yerine getirirler ve ormana bırakırlar (Necatigil, 2017:96).

Çobanlardan biri dağda dolaşırken bu şiş ayaklı çocuğu görür ve onu Kral Polybos’a verirler. Ayaklarının şiş olmasından dolayı Oidipus “şiş ayaklı” ismini verirler. Kral Polybos, Oidipus’u kendi öz evladı gibi büyütür. Oidipus büyüdükten sonra bir gün kâhinlere gider ve kâhinlerin sen babanı öldüreceksin sonra onun yerine krallığa geçip annenle evleneceksin demeleri üzerine kendi ailesi sandığı Kral Polybos’un kenti Korinthos’u terk eder. Bu kehaneti gerçekleştirmemek için ailesini terk etmesine karşın gerçek ailesi farklıdır. Kendi kendine dolaşırken yolda asıl krallığı olan Thebai’ye ulaşır ve orada geçen bir yol verme kavgasından dolayı bilmediği öz babasını öldürür. Thebai halkının başı canavarla beladadır ve burada canavarla savaşıarak onun sorduğu bilmecenin cevabını doğru vererek halkı canavardan kurtarır. Bunun üzerine Thebai halkı onu ülkelerinin başına kral yapar ve Oidipus kendi öz annesi ile evlenir. Artık kehanet gerçekleşmiştir. Oidipus’un iki kızı olur ve ilerleyen yıllarda bu kentte hastalıklar ve kıtlık baş gösterir. Buna bir çözüm bulmak için kâhinlere baş buran Oidipus acı gerçeği öğrenir. Bu gerçek sonucunda aslında öz annesi olan karısı Kraliçe İokaste kendini öldürür ve Oidipus da gözlerini kör eder (Necatigil, 2017:96).

Bu efsane sonucunda Yunan mitolojisindeki mitoslara ve efsanelere konu olan Oidipus, hem mitolojinin hem de psikomitolojinin unsuru haline gelir. Ünlü Psikanalitik bilimin kurucuların Freud, Yunan mitolojisindeki Oidipus efsanesinden etkilenererek ortaya bir kuram çıkarmıştır. Bunun sonucunda psikolojiye bir hastalık teşhisi koyarak buna da Oidipus Kompleksi adını verir. Bu kompleks psikoloji literatüründe şöyle tanımlanır; erken yaşta 3-4 yaş arası fallik dönemde erkek çocuklarının annelerine aşırı yakınlık duymaları sonucu anneyi babadan kıskanma ve babaya karşı kin, nefret duyma olarak görülen psikolojik rahatsızlıkların tanımıdır (Gürel, Muter. 2007:556).

Kutlu’nun *Ateş Üstünde Yürümek* adlı romanında karşımıza çıkan Tanrı Oidipus ve Psikomitolojideki “Oidipus kompleksi” roman karakteri Süha üzerinden verilir.

“Ruhsal hastalığı ilk başladığı zamanlar Oidipus gelirdi karşısına Oidipus, ak kumaştan kıvrımlı giysisi, biçimsiz ayakları için özel yapılmış sandalları ve başındaki defne yapraklarından örülmüş çelengiyle gelir, Süha’nın gövdesi içine girer ve yiterdi.

.... Kendi Oidipus'u kör değildi. Süha'nın gövdesine girerken bir şeyleri yırtıyordu. Bu ne idiye, kendisini eskiye doğru çekiveriyordu" (AÜY, s.84).

Romanda Süha karakteri, kendi Oidipus'u olduğunu düşünerek, hayal dünyasında kendi iç sıkıntıları ile mitolojik karakterler aracılığı ile mücadele eder. Özellikle ruhsal hastalığı başladığı zamanlarda buna yönelir. Ruhsal hastalığının başlangıcı, Süha'nın rahatsızlığı olan görme kaybıyla başlar. Görme kaybı sonucu Süha, içine kapanır, çevresinden uzaklaşır, kendi kendine sinir harbi yaşar ve çevresinden nefret eder bir vaziyet halinde kendi hayal dünyasına döner. Kendini mitolojik karakterlerle ve hikâyelerle özdeşleştirme de tam olarak burada başlar. Yukarıdaki alıntıda görüldüğü şekilde Süha'nın hayal dünyasında kendini özdeşleştirdiği kişiler asla kör değil, aksine mücadeleciler yapıları ile çevrelerini etkileyen karakterlerdir. Aslında bir zıtlık halinde, mitolojik karakterleri kendisi ile özdeşleştirir. Tam olarak olmak istediği Süha'yı orada canlandırarak hayal dünyasından yaşatır.

"Galiba, eski ölümsüzlerle, yarı Tanrılarla savaşıyordu. Bu geceki düştükine benzer dereler vardı orada. Savaşlar... Korkunçtu bunlar. Toz yığınları göğe doğru savruluyor, sonunda hiçbir şey görünmez oluyordu. Gökler deliniyordu. Mızraklar, yabalar, güzeller güzeli Tanrıçalar -uzun saçları koyu kumraldı hepsinin- çevreleri surlarla çevrili kentler, küskün, kızgın, alaycı, kıskanç ve kavgacı Tanrılar..." (AÜY, s.85).

Kutlu, romanın ilerleyen sayfalarında Süha'nın çevresine karşı kızgınlığı ve öfkesini bu satırlarla ifade eder. Onun çevresine karşı öfkesi aslında kendisine olan öfkesidir. Zaman zaman kıskançlığı, küskünlüğü ve hırçınlığı, kendisinin eksik yanları ile alakalı olarak ortaya çıkar. Tıpkı tanrılar dünyasındaki tasvir gibi çevresi surlarla kaplı kentlerin Süha'daki izdüşümü; Süha'nın çevresinin evinin duvarları ile kaplı olmasıdır. Duvarları aşamaz ve dışarı çıkmaz, zaten aşıp çıkmak da istemez. Tıpkı tanrıların öfkeli, kıskanç ve kavgacı olması gibi Süha da kendi çevresine ve özellikle kendisine karşı öfkeli ve kavgacıdır. Burada tasvir edilen dünya, Süha'nın kendini konumlandığı dünyadır. Süha bu dünyanın içerisinde kendi Oidipus'unu yaşar.

4.1.16 Orpheus

Yunan mitolojisinde karşımıza çıkan Orpheus aslında bir ozandır. Mitolojide bilinen ve tanınan ünlü ozanlardan biridir. Özellikle Olympos tanrıları tarafından tanınan ve Olymposlular tarafından bilinen bir ozandır. Orpheus'un kendine ait bir çalgı aleti vardır. Bu aleti çaldığında herkes, canlı, cansız tüm varlıklar ve doğanın tümü

hayranlıkla ona bakar ve bu müzik aletinden çıkan sese müptela olarak Orpheus'un etkisi altında kalarak hayranlık duymaktadırlar. Bu sesin etkisi ile tüm varlıklar kendinden geçerek yürümeye ba lamaktadırlar. Orpheus'un anne babasına dair birçok rivayetler bulunmaktadır. Bunlardan birine göre babası Oigarosdur, annesi ise Musalardan gelmekte olan Kalliope'dir (Necatigil, 2017:100).

Orpheus'un mitolojide bilinen ve günümüze ulaşan en önemli hikâyesi ise karısı için yaşadıkları olarak karşımıza çıkar. Orpheus, karısı Eurydike'yi çok sever ve onun a kı ile yanıp tutu ur. Bir gün Eurydike, kırlarda dolaşırken yılan sokması sonucu ölür ve yeraltı ülkesine gider. Yeraltı ülkesine giden bir kişinin oradan çıkması mümkün değildir. Ancak Orpheus, karısına  şık bir ozandır. Onun a kı için her şeyi yapabilecek güçtedir. Orpheus, a kı için yeraltı ülkesine inerek karısına kavuşmak ister. Yeraltı ülkesine indiğinde kendi  algısından çıkan sesler tüm yeraltı dünyasında duyularak oradakilerin i lerine tesir eder. Orpheus'a acıyan merhamet tanrıçası Persephone, Orpheus'a bir fırsat tanıyarak karısını ona vermek için bir anla ma yapar. Anlaşmaya göre, Orpheus yeraltı ülkesinden, yeryüzüne çıkana kadar arkasına bakmayacaktır. Arkasına bakmadı ı takdirde karısı Eurydike onunla yeryüzüne çıkacaktır. Ancak Orpheus, arkasına baktığı takdirde karısı sonsuza kadar yeraltı ülkesinde,  l ler diyarında hapsolacaktır. Orpheus bu anla mayı kabul eder ve sevinçle yürümeye ba lar. Son ana kadar arkasına bakmayan ve buna dayanan Orpheus'un içine bir kuşku gelir ve arkasına bakar. Anlaşmaya uymayan Orpheus, sonsuza kadar karısını kaybeder ve bunun acısı ile artık bütün kadınlardan nefret eden biri olur (Necatigil, 2017:100).

Yazar Ayla Kutlu, yazın hayatına ba ladı ı ilk eseri olan *Ka ı * isimli romanında ozan Orpheus'a gönderme yaparak mitolojiyi eserleri ile harmanlamaya adım atar. Eserlerinde mitolojik unsurları ele alan Kutlu, Orpheus'un adını bir sembol olarak eserinde vererek aslında okuyucuya romanın ba karakterinin hayatı hakkında ipucu vermek ister. Romanın son kısmında, karakterini tıpkı Orpheus gibi tasvir ederek onun mitolojik hikâyesinden romandaki ba karakterin hikâyesi ile bağlantı kurmak için kullandığı görülür. Roman içerisinde bu durum  u satırlarda görülmektedir:

“Koşuşun bahçe kapısı önünde açılınca, derin bir soluk alarak durdu. Birkaç parça çamaşırdan başka nesi varsa, “âdem baba”lara dağıtmış olduğu halde bavulu yine de ağır geliyordu. Tutuklular hâlâ sesleniyorlardı ardından:

“Geçmiş olsun Hoca. Bizi unutma!”

Başını geri çevirmek isterken, bilinmez bir gücün kendisini engellediğini sandı. Arkaya bakmamalıydı. Yoksa Orpheus gibi... Yaşamının bu dönemi burada kalmalıydı” (K, s.290).

Kutlu, başkarakter Üstün’ü Orpheus’a benzetir. Orpheus, roman içerisinde bir sembol olarak kullanılır. Yazar Orpheus mitine gönderme yaparak başkarakterin içsel dünyasını okuyucuya aktarır. Romanın başkarakteri Üstün üniversitede başarılı bir hocadır. Ancak yaşanan siyasi olaylardan ve dönemin sıkıntılarından ötürü, kendisi hakkında yapılan asılsız suçlamalar nedeniyle hapse düşmüş olan bir karakterdir. Hapse girmesinin sebeplerinden biriside sevdiği kadın Ayhan için olur. Ayhan’a karşı olan sevgisi, Ayhan’ı seven diğer erkek tarafından kıskanılır. Bu sebeple, Üstün’e karşı büyük bir öfke ve kin sonucunda haksızlığa ve iftiraya uğrar. Bütün ömrünü, yaşadıklarını ve yapılanları sorgulayan, yaşadığı acımasızlıklar karşısında ruhundan eksilmeler yaşamış ve bunun sonucunda bir o kadar da karakteri bozulmamış ve kendisini güçlü tutmayı başarmış bir karakterdir.

Üstün, hayatının hapiste geçtiği ve işkencelere maruz kaldığı döneminden ise bir çıkış yolu görünerek burada yaşadıklarını arkasında bırakıp dışarıdaki eski dünyasına dönmeye hazırlanır. Ancak farkındadır ki artık ne o eski Üstün ne de dışarıdaki eski hali gibi değildir. Üstün hapisten tahliye olurken orada tanıştığı ve dostluk kurduğu insanlar onu yolcu ederler. Üstün bunun farkındadır ve tam o an aklına Yunan mitolojisindeki Orpheus’un kaderi ve hikâyesi gelir. Son anda kendini arkasına bakmaktan vazgeçirir ve Orpheus’un yaşadığı gibi acılar yaşamak istemediği görülür. Orpheus’la Üstün arasında bağlantı kuran Kutlu, tıpkı Orpheus’un karısına olan aşkını ve bağlılığını, Üstün’ün sevdiği kadın Ayhan üzerinden verir. Üstün’ün hapse girmesinin bir sebebi de Ayhan’a karşı olan duygularıdır. Tıpkı Orpheus’un karısı için yeraltına inmesi gibi, Üstün de Ayhan için hapse girmiş olur. Kutlu, bu bağlantıyı romanın son satırlarında, Orpheus’un adını vererek gösterir.

4.1.17 Sin (Nanna-Suen)

Sümer panteonunda önemli bir yere sahip olan ay tanrısıdır. Enlil ve Ninlil'in oğlu olduğu bilinir. Ay tanrısı Sin'in adı, bazı metinlerde Nanna (Nuar), Suen veya Nanna-suen olarak iki isimle geçtiği de görülür. Bu isimlerin yanı sıra diğer isimleri olarak Namraşit(dışarıya doğru parlayan), İnbu ve Aşimbabbar da vardır. Tanrı Sin, tanrıça Ningal ile evlidir. Sin'in tanrıça Ningal ile evliliğinden tanrıça İnanna ve güneş tanrısı Utu meydana gelmiştir. Ayrıca Sümerlerde tanrı Sin'in önemli bir mabedi olduğu görülür. Ur şehrindeki bir tapınak tanrı Sin'e aittir. Hem Sümer panteonu hem de Sümer milletinde önemli bir yere sahip olduğu görülür (Black ve Green, 2017:210).

Sümer halkı güneşi çok sevip değer verdikleri halde karanlığı ve geceyi aydınlattığı için Ay tanrısı Sin'e koruyucu gözüyle bakarak toplum içerisinde ona da önem verildiği görülür (Kutlu, 2004:238).

Kutlu'nun eserleri arasında *Kadın Destanı* isimli romanında yer alan Sin, anlatının içerisinde kendi gerçek tanımına bağlı olarak verilir. Roman içerisinde de Ay tanrısı olarak karşımıza çıkar. Hemen hemen her bölümde yer verilen bir tanrı halindedir. Genel olarak tanrıça İnanna ve Utu'nun babaları olarak da vurgu yapıldığı görülür.

“...Ay Tanrısı SİN'in (yani gökyüzündeki baba Tanrının) güzel kızı İNANNA'nın,

Adına adanmış kentin Başrahibesi.”(s.17).

“... SİN'in gözlerini arıyorum, en parlak gününde.” (KD, s.29).

Bu kısımlarda özellikle Sin'in Ay tanrısı olduğuna yani görevine ve konumuna gönderme yapılarak yer verilir. Ayla Kutlu *Kadın Destanı*'nda Sümer panteonundaki tanrıların her birine gerçekliğe uygun olarak yer verir. Roman içerisinde Sümer mitolojisindeki her bir tanrı, tanrı olarak yer alır. Tanrılık vasıfları ve görevleri mitolojideki yerleri ile örtüşür.

“Yaşlı SİN, gündüzleri, güçsüzlüğü arttığından uzak duruyordu.” (KD, s.123).

“Altında bırakmayı SİN Babanın soluk ışığında ve soğukunda gecenin.

.... Gözleri SİN'e dikili, soruyordu:

“Anlat bana, Baba SİN, neyi besliyorum ben, neyi büyütüyorsunuz karnımda?” (KD, s.185).

Tanrı Sin, mitolojide baba tanrı olarak görülür. Babalık vasfından ötürü roman içerisinde “baba tanrı, yaşlı” olarak yer verilir. Baba tanrı olarak ondan yardım beklenir. Özellikle sitem etme ya da isyan etme görülmez. Çünkü o baba tanrıdır ve ona bu saygısızlık yapılmaz. Yaşı ile babalığı arasında bağ kurulduğu görülür. Her tanrının gücü kendi tanrılık vasıflarının olduğu olaylarda ve durumlarda ortaya çıkar. Sin, ay tanrısıdır ve geceleri ortaya çıkar. Daha doğrusu, güçlü olduğu zamanlar kendi tanrılık vasfının olduğu Ay yani gece ile örtüşür.

“Gecenin karanlık olmasını istediler.

SİN göstermedi kendini.

O gece iki kardeş gibi yattılar kadınla erkek, iki kardeş gibi yan yana.” (s.136).

“SİN sıkıldı, ışığını kesti birdenbire. Bulutu çekiverdi üstüne.

Karanlıkta yitti bütün insanları, Sinear’ın.” (KD, s.146).

Sümer panteonunu oluşturan tanrıların, aslında insani duygulara sahip olduğu görülür. İnsani duygu, istek ve hazlara sahip olan tanrılar, tıpkı onlar gibi tutumlar sergilerler. Sinirlenip, kızabilir, sevinip, mutlu olabilen tanrıların olduğu görülür. Sinirlenen tanrılar, insanları cezalandırmak için görevlerini yerine getirmezler. Kutlu, burada tanrıların da tıpkı insanlar gibi duygu yüklü olduğunun vurgusunu yapar. Özellikle Sinear halkı, yani Sümer halkı arasında, bu görüş yaygındır. Bu sebeple tanrıların bazı özellikleri insanların özellikleri ile benzerlik göstermektedir.

4.1.18 Theseus

Efsaneleri ve kahramanlıkları ile ünlü Theseus, Atina Kralı Aigeus ile Aithra’nın oğullarıdır. Bir anlatıma göre Theseus, aslında tanrı Poseidon’un oğludur. Bu bilgiye göre Trozen kralı Pittheus, kısır olarak bilinen Aigeus’u kızı Aithra ile ilişkiye sokmak ister. Trozen kralı bir kehanete uyarak Aigeus’u sarhoş ederek gece kızı ile birlikte olmasını sağlar. Kızı Aithra, tanrı Athena’nın gönderdiği rüyanın etkisiyle

tanrıların yanına gider. Burada Poseidon, tarafından tecavüze uğrayarak hamile kalır. Bu hamilelik Theseus'un dünyaya gelmesini sağlar (Öztürk, 2016).

Theseus hakkında Erhat'ın söylenceleri ise daha farklıdır. Erhat'a göre, Theseus Dor ırkının kahramanı Herakles tarafından uydurulmuş bir kahraman karakterdir. Ve bilinen büyük efsanelerden biri olan Herakles efsanesinin motifleri ile bir araya getirilerek bu karakter eşliğinde verilmek istenen temalar da eklenerek oluşturulan bir kahramandır (Erhat, 2021:284).

Doğumu ve varlığı hakkında birçok bilgi olan Theseus, mitolojide birçok efsaneye konu olur. Theseus hakkında bilinen en ünlü efsanesi olan Ariadne'nin ipinin yardımı ile labirentten çıkışını ve canavarı yenmesinin anlatıldığı efsanedir. Aynı zamanda bilinen efsanelerinden biriside Ege Denizi'nin adının ortaya çıkması ile ilgili olandır. Bu iki efsane de birbiri ile bağlantılıdır. Theseus, genç bir delikanlı olduğunda Atina'ya gider. Yolculuk sırasında karşısına çıkan haydutları ve canavarları öldürür. Kral Minos tarafından bir canavara kan vergisi olarak verilen yedi kız, yedi oğlan ile birlikte Girit'e gider. Burada kralın kızı Ariadne'ye âşık olur. Ariadne'nin ona verdiği iplik yumağı sayesinde canavar Minotauros'u büyük bir mücadele ile öldürdükten sonra labirentten kolaylıkla çıkar. Bu mücadele ve kahramanlığı toplum içerisinde hayranlık uyandırır. Yaşadığı serüvenler sonrasında ülkesine dönen Theseus, eğer ki galip gelirse gemisine asacağı beyaz bayrak asacağı konusunda babası Aigeus ile anlaşma yapar. Ancak dönüş yolunda gemisine beyaz bayrakları asmayı unutur ve kara bayraklarla ülkesine döner. Uzaktan oğlunun yolunu gözetleyen Kral Aigeus, kara bayraklı gemiyi görünce oğlunun mağlup olduğunu ve canavarın onu öldürdüğünü düşünerek kendini üzüntüsünden denize atarak öldürür. Bu denize Aigeus denizi denilir ve denizin adı zamanla Ege Denizi'ne dönüşür. Theseus, daha sonra amazonlar ile savaşa gider ve orada kraliçe Antiope'yi kaçıtır ve evlenir. Kraliçe Antiope'den çocukları olur. Mitolojide, Theseus hakkında daha birçok efsane mevcut olup, efsaneler arasında en bilinenleri ele alınan efsaneleridir (Necatigil, 2017:134).

Ateş Üstünde Yürümek isimli romanda Süha'nın hayal dünyasında Theseus ile karşılaşılır. Süha, Theseus'un kahramanlıklarını ele alarak kendi hayatına dair benzetmelerde bulunur.

“... Girdiği yer bir labirentti. Biliyordu, yine de girmişti. O labirentten çıkış yolu yoktu. Süha bir Theseus değildi. Bunu da biliyordu. Annesi Ariadne'yi kuşkusuz ama kendisi Theseus değildi. Giderek ruhsal sağlığını yitirmişti o yüzden.” (AÜY, s.87).

Süha, görme yetisini kaybettiği zamanların başlarında kendisini okumaya verir. Öncesinde de okumayı çok seven Süha, görme yetisini kaybettikten sonra annesinin kitaplarını ona okuması ile hayatına devam eder. Süha, okumalarına felsefi okumalarla devam etmek ister. Her geçen gün daha fazla okumak daha fazla derin bilgiler öğrenmek ister. Artık kendisine farklı bir dünya yaratır ve o dünyanın içerisinde kendi karakterleri ile baş başadır. Süha, felsefe öğrenimini daha da ilerleterek kendini bir çıkmazın içine hapsedilmiş hissederek Süha'nın bu duygu durumu ve yaşadıkları karşısında Kutlu, Theseus'un labirentte kalması ile bağlantı kurar. Burada labirent söylemleri birer sembol halindedir.

Theseus'un efsaneleri arasında labirent odaklı olan Ariadne ile ilgili efsanesini metafor olarak kullanır. Süha, kendisini Theseus gibi görmezken annesini Ariadne gibi yol gösterici ve yardımcı görür. Yazar, burada zıtlık sembolünden yararlanarak Süha'yı aslında Theseus gibi kahraman olmamasına karşın ona benzetir. Çünkü Theseus'un kahramanlığı labirentteki canavarı öldürüp oradan sağ salım çıkmaktır. Süha, kendini labirentte hissederek ama labirentten çıkış yolu bulamaz. Süha'nın labirentten çıkmasına gerek yoktur. Çünkü Süha, kahramanlığı labirentte yani onun labirenti olan gri dünyasında(körlüğünde) mücadele vererek kalmasıdır. Süha, kendine bir dünya yaratmış ve o dünyanın içinde kendi kendisi ile mücadele halindedir. Bu mücadele Süha'nın kendi efsanesini oluşturur. Süha da tıpkı Theseus gibi kahramanlığa yürür.

4.1.19 Utu

Sümerlerde Utu, Babillerde Şamaş ismi ile bilinir. Utu, Sümer panteonunda Güneş tanrısı olarak yer alır. Enlil ve Nanna'nın oğlu, İnanna'nın kardeşidir. Tanrı Enlil, ona bu görevi vermiştir. Güneşin ısıltısı, parlaklığı, gökyüzüne ve yeryüzüne

hâkimiyeti, sebebi ile insanların hayatlarının aydınlatıldığını tasvir eder. İnsanların yaşamını aydınlatırken bitkilerin büyümesini, toprağın verimini arttıran ışığı ile bilinir. Sümer toplumunda güneş tanrısı olup gökyüzünün tümüne hâkim olması nedeniyle onun bir bakımdan adaleti sağladığı ve adaletli olduğu düşünülür. Tanrı Utu'yu insanların doğruluk ve adalet tanrısı olarak görmelerinin sebebi ise muhtemel olarak gökyüzünden tüm yeryüzünü rahatlıkla görebilmesi ve her şeye hâkim olmasıdır. Babiller döneminde Sippar, Uruk ve Aşur kentlerinde Utu'ya tapıldığı da görülür (Black ve Green, 2017:303). Tanrı Utu'nun görevleri arasında yargıçlık yaptığı görülür. Herkes onun adaletine ve hakkaniyetine güven duyar. Ayrıca bereketten sorumlu olup, bereketin tüm kent üzerinde devamını sağlar. Yaptığı zorlu görevler neticesinde her akşam dinlenmeye çekilir (Kutlu, 2004:241).

Kutlu, *Kadın Destanı* isimli romanında Sümer panteonunda önemli bir tanrı olarak yer alan Utu'dan neşeyle ve mutlulukla bahseder. Utu'yu genç delikanlı olarak tasvir ederek romanının içerisinde yer verir. Neşeli, yakışıklı bir genç delikanlı gözü ile görerek roman içerisinde halkının ondan yardım dilemesi ve onun varlığına güvendikleri görülür. Bereketten sorumlu olması sebebiyle ayrıca roman içerisinde onun neşe ve verim kaynağı olarak verildiği görülür. Roman içerisinde birçok yerde tanrı Utu'ya gönderme yapılır.

“UTU ey ışıltısı URUK'un. Korum bizi, sev eskisi gibi.

Gökyüzündeki babanın; Ay Tanrısı SİN'in oğlu, UTU.

Sinear ülkesinin ve dünyanın geri kalan her yerinin güneşi...

Ey güneş, sıcak dostluğu, geçmiş yaşantımızın:

O günlerin hatırina koru bizleri.” (KD, s.21).

Yazar, roman içerisinde Utu hakkında bilgiler vererek ona gönderme yapar. Öncelikle onun ne tanrısı olduğu söylenir ve sonrasında onun neyin temsilcisi olduğundan bahsedilir. Bunların sonucunda tanrıya seslenilir ve ondan yardım dilenilir.

“... UTU onaylıyor beni, yardım ediyor.

Işığın Tanrısı, her sabah gelip, akşam giden,

Ve gece karanlık suları geçerek sabahla yeniden ışıyan,

Güler yüzlü delikanlı, delifışek güneş Tanrı” (KD, s.33).

Nippukir’in ağzından ve düşünceleri ile anlatılan Utu, onun gözünde koruyucu vasfına sahiptir. Roman içerisinde hemen hemen bütün tanrılara seslenen Uruk kentinin baş rahibesi olarak karşımıza çıkan Nippukir, Utu’nun yardımcılarından medet umar. Tanrı Utu’ya karşı seslenilirken ve ondan bahsedilirken insanların içerisinde bir güven duygusunun yeşerdiğinin vurgusunu yapılır. Kutlu, güneşin sıcaklığı ile güneş tanrısı arasında bağ oluşturur. Güneş insanlara umut verdiği gibi güneş tanrısı Utu da insanlara umut ve sıcaklık verir.

4.1.20 Zeus

Yunan Panteonunda, en önemli tanrı olarak görülen, tanrıların ve insanoğlunun babası olarak atfedilen tanrıdır. Olympos dağının zirvesinde oturan her şeye gücü yeten tanrı olarak tasvir edilir. Zeus, insanları ve diğer tanrıları yaratmamasına rağmen onların koruyucusu olarak görülür. Gökyüzünün ve yağmurların efendisi olarak bilinen Zeus, kızıp, sinirlendiğinde gökyüzünde şimşekler çaktırıp, fırtınalar oluşturur. Zeus’un Roma mitolojisindeki karşılığı Jüpiter’dir (Öztürk, 2016).

Yunan tanrıları arasında en güçlü olarak görülen Zeus, tanrıça Hera ile evlidir. Hades ve Poseidon kardeşleri olarak bilinir. Athena, Apollon, Ares, Artemis ve Dionysos, Zeus’un çocuklarıdır. Zeus hakkında birçok efsane vardır. Bu efsaneler arasında en bilineni ve Zeus’un doğumunu anlatan Kronos ve Zeus’un efsanesidir. Kronos, kimse tahtını elinden almasın diye doğan bütün çocuklarını yutar. Rheia, bütün çocuklarını yutan Kronos’a, Zeus doğduğunda bir kaya parçası yutturur. Rheia, Zeus’u bir mağarada Kronos’tan gizli bir şekilde büyütür. Zeus büyüyüp güçlendikten sonra Kronos’u tahtından indirir. Dünyanın hükmünü kardeşleri Poseidon ve Hades ile birlikte paylaşır. Poseidon’a denizlerin hükmünü ve Hades’e Yeraltı Ülkesini verir (Necatigil, 2017:143).

Mitlerde ve destanlarda Zeus'un farklı sıfatları olduğu görülür. Bu sıfatlar; "Nephelegerata (Bulutları devşiren), Kronosoğlu ve Olymposlu"dur (Erhat, 2021:294). Destanlara konu olan Zeus, Troya zaferinde büyük rol oynar. Odysseia ve İlyada da sıklıkla Zeus ve hikâyelerinden bahsedilir.

İlyada destanının son kısımlarında Zeus'un kaderin karşısında hükümsüz kaldığının vurgusu yapılır. Zeus, adalete ve hakka çok önem veren hakkaniyetli bir tanrı olarak bilinir. Bu nedenledir ki insanların koruyucu ve insanca düzenin kurucusu olarak görülür. İlyada'nın son kısımlarında anlatılan Troya'da savaşı ve Zeus'un oğlu olarak bilinen Sarpedon adında bir genç vardır. Zeus, oğlu Sarpedon'u çok sever. Sarpedon, Patroksla bir savaşa girer ve teke tek mücadele verirler. Bu mücadele sonunda Sarpedon, zor duruma düşer ve yenilmek üzeredir. Zeus, karısı Hera'ya ayrıcalık yapıp oğlunu kaçırıp kaçıramayacağı konusunda danışır ancak Zeus kendi oğlunu kaçırırsa başka bir tanrı da kendi çocuklarına ayrıcalık tanıyacak ve düzen bozulacaktır. Düzenin bozulmaması ve haksızlık olmaması için Zeus, kadere boyun eğer ve oğlunun ölümüne engel olamaz. Yani Zeus'un üzerinde ve ondan da üstün bir "kader" vardır (Erhat, 2021:296).

Kutlu, *Mekruh Kadınlar Mezarlığı* ve *Ateş Üstünde Yürümek* isimli eserlerinde Zeus'u sembol olarak kullanır. Zeus, hakkındaki efsaneler üzerinden karakterleri ile Zeus arasında bağlantı kurduğu görülür.

Ateş Üstünde Yürümek romanında, Süha'nın ölümü kendi dünyasında tasavvur ettiği sırada mitolojideki ölüm ve kader algısına gönderme yapılır. Süha, körlüğünün vermiş olduğu zorluklardan ve zorunluluklardan dolayı hayal dünyasında kendi kendine bir yaşam oluşturur. Oluşturduğu bu yaşam, mitolojik dünyanın yansımasıdır. Süha, okuduğu kitaplardaki mitlerin etkisi ile kendisini mitolojik karakterlerle özdeşleştirir. Kutlu, burada ölüm karşısında, çaresiz kalınışı Yunan mitlerinden Zeus'un efsanesi ile anlatır. Zeus'u burada bir sembol olarak kullanarak, Zeus'un mitine gönderme yapar.

"Süha çok sonra öğrenmişti: Kader, öylesine güçlüydü ki, Tanrılar, hatta Tanrılar Tanrısı bile onun işine karışmaktan çekiniyor, sözü Moiralar aldı mı, köşesine çekilip bekliyordu. Üzülse bile... Evet, Zeus bile, kader ipliğini elinde tutanlar yüzünden acı çekmişti. Annesi bunu anlayamamıştı." (AÜY, s.103).

Mekruh Kadınlar Mezarlığı eserinde “*Yılanlar ve Yıldızlar*” isimli hikâyenin içerisinde mitolojik bir vurgu yapılır.

“...Mitolojik dönemler boyunca hükümlendirilmiştim: Bir kadındım...

Ganimedes’i buldum. Zeus’un ne zaman patlayıp yakacağı bilinmez azgın erkekliğinin kurbanlarından yalnızca biri olan Ganimedes’i. Sevişilen ve bıkılan. Kullanılan ve bırakılan. Bırakılmayı kaldıramayan: gökyüzünde içi boş bir küme olarak Akivarius adını alan Ganimedes. Boş cam pırıltısı...

Zeus’un erkekliği, gelgeç gönlü, bunu izleyen tiksindirici süklüm püklüm erkek kırılmışlığı... Çözümler bu kırılmışlığı onarır. Duygu, yaratıcılık, kadınlık adına binlerce yıldan beri yitirilen şeyler yeni yeni dökülüyor üstümüze, çevremizi sarıyor. Sevinin bedelini herkes ödeyecek. Ödemeli.” (MKM, s.148).

Kadınların yüzyıllar boyunca, mitlerin oluşumundan günümüze kadar yaşadığı sıkıntı ve çektiği acının aynı olduğunun vurgusu yapılır. Sevi yani sevginin karşısında verilen bedeller ve çekilen sıkıntılar vurgulanır. Tanrı Zeus, çok güçlü ve etkileyici bir erkek olarak karşımıza çıkar. İsteddiği her kadını elde eder ve onun kadınlığına sahip olur.

Kutlu burada, Zeus’un erkekliği üzerinden toplum içerisinde yaşayan ve erkekliğini sadece kadınlara sahip olmak olarak gören erkeklere gönderme yapmak için kullanır. Kadını sadece cinsel bir metafor olarak gören erkekler karşısında kadınların yaşadığı sıkıntıların eleştirisi olarak bu hikayede konu edinilir.

4.2 Yarı Tanrı/Tanrıça

Bu bölümde tanrıların/tanrıçaların, insanlarla ve yaratıklarla birliktelikleri sonucu var olan yarı tanrılar/tanrıçalar ele alınır. Mitlere konu ve kahraman olan kişiler, efsaneleri ile varlıklarını sürdürür. Bu efsaneler, edebi eserlerde hayat bulur. Yarı Tanrı/Tanrıçalar, genel olarak tanrı ve insanların birleşmesi sonucu oluşur. Mitlerin içerisinde yer alan bu kişiler genellikle kral ve kraliçe olarak görülür. Birçoğunun kutsiyeti de hem yarı tanrılık hem de soyluluk sebebiyledir.

4.2.1 Ariadne

Yunan mitolojisinde Kral Minos’un kızı olarak karşımıza çıkan yarı insan yarı tanrı

olan bir kişidir. Asıl çıkış noktası ise tanrı Theseus’un Ariadne’ye âşık olması ile birlikte onun düşmanlardan kurtulmasını sağlamak olmuştur. Eline bir yumak vererek onun labirentten çıkışına yardım da bulunmuştur. Theseus girdiği Labyrinthos’un karışık yollarında, Ariadne’nin verdiği yumağı gittiği yollara sererek bu yumak sayesinde yolunu bularak düşmanlarından kurtulmuştur (Necatigil, 2017:134). Theseus kurtulduktan sonra Ariadne’yi kaçırmak lakin tanrı Dionysos’un emri ile Naksos adasında bırakmak zorunda kalır (Erhat, 2021:285).

Kutlu’nun eserleri arasında *Ateş Üstünde Yürümek* romanında karşımıza çıkmaktadır. Roman karakteri Süha’nın kendisini ve annesini bu mitteki karakterlere benzetmesi şeklinde görülür. Annesi tıpkı Ariadne gibi ona yol gösterici iken kendisi Theseus gibi olamamıştır.

“Süha’nın yüzeyde kalmış bir öğrenimle yetinmeyeceğini bilmesi gerekirdi. Nitekim, felsefe öğreniminin gerektirdiği kadar şeyle yetinmemiş, daha öğrencilik günlerinde derinleşmeye başlamıştı. Programların çok önünde gidiyordu. Girdiği yer bir labirentti. Biliyordu, yine de girmişti. O labirentten çıkış yolu yoktu. Süha bir Theseus değildi. Bunu da biliyordu. Annesi Ariadne’ydi kuşkusuz ama kendisi Theseus değildi. Giderek ruhsal sağlığını yitirmişti o yüzden. Sağlığına karşılık olarak kendisine sunulan tüm insan değerlerinden mutluluk duymuştu. Zaten öyle olmasa sürdüremezdi labirentte dolaşmayı.” (AÜY, s.87).

Ariadne’nin yardımı sayesinde Theseus’un yolunu bulması ve girdiği labirentten çıkması, Theseus’un hayatını değiştirir ve onu ölümün eşiğinden kurtarır. Bu mitolojik hikâyenin konusuna gönderme yapan Kutlu, romanın başkarakteri Süha’nın karanlıklar içerisinde kalan hayatına annesinin dokunuşu ile hayatının aydınlanması ve ona yeni bir hayat sunması görülür. Bu durumu Kutlu, tıpkı Ariadne’nin, Theseus’un hayatına dokunuşu ile ona yaptığı yardım sayesinde aydınlığa kavuşup, kurtuluşa ermesine gönderme yaparak kullanır.

4.2.2 Engidu/Enkidu

Sümer mitolojisinde ve metinlerinde karşımıza çıkmaktadır. Gılgamış’ın yol arkadaşı ve uşağıdır (Black ve Green, 2017:99). Muazzez İlmiye Çığ, Enkidu’nun isim verilme hikâyesinden de bahsetmektedir. “Kırların adamı” ismi verilmiştir ve gücü Gılgamış’ın gücüne denk tutulmuştur (Çığ, 2021b:33). Bir anlatıma göre Gılgamış ve Engidu’nun tanışması sırasında tutuştukları güreş sonucunda birbirlerini yenmeden ve yenilmelerine müsaade etmemeleri sonucu arkadaşlıkları ve ölümsüz dostlukları

başlamıştır. Bir efsaneye göre; Engidu, Tanrıça Aruru tarafından, büyük tanrı Anu'nun tasavvuru ile yaratılır.

Kutlu, *Kadın Destanı* isimli romanında Tanrı Engidu'ya yer verir. Tanrı Engidu, romanın içerisinde şu sayfalar ve şu satırlarda görülür:

“... Sevgili Engidu'n, benden çok senin olmuş olan o yiğit...

O da orada. Gidince yalnız kalmazsın.” (s.26).

“... Adı Engidu'ydu, gönlünde ve kafasında.

Kırların Boğası, anlamındaydı...” (s.121-122).

“Engidu'yu yenendi o. Tanrıların yarattığı Kır Yaratığını...” (KD, s.202).

Engidu'nun isminin anlamından ve onun güçlü oluşu hakkında bilgiler verir. Aynı zamanda yeraltı dünyasından bahsederken Engidu'nun da orada olduğunu belirtir. Gılgamış'ın ölmesini isteyen başkarakter, Tanrıça İnanna'ya onun ölmesi için dualar eder ve dileklerde bulunur. Gılgamış'a seslenirken de onun ölümler diyarında yalnız olmayacağını onu seven biricik dostunun da orada olacağını belirtir.

“ARURU, doğruladı haberi.

O yaratmıştı, kırlara atmıştı, adı Engidu olsun demişti.

Doğruydu, insandı ama insan olduğundan habersizdi hala.” (KD, s.59).

Yazar, burada Engidu'nun insan olduğuna yani yarı tanrı olduğuna vurgu yapar. Kitabın ilerleyen sayfalarında, Tanrıça Aruru tarafından çamurdan yaratılan bir yaratık şeklinde görülür. Gılgamış, nasıl ki yarı tanrı olan ölümlü bir insansa, onun en yakını olan dostu Engidu'da tıpkı onun gibi ölümlü bir yarı insandır. Gılgamış, halk içerisinde sevilen bir kral olmadığı için onun dostunun yaratılması da halk tarafından iyi karşılanmaz. Engidu'nun yaratılışı ve ölümü roman içerisinde anlatılır. Yaratılış mitleri ile bağlantılı olarak verilen Engidu'nun yaratımı çamurdan olur. Kutlu, burada mitolojideki hikâyesi ile birebir aynı olarak Engidu'yu kullanır. Engidu, yaratımın ve ölümlülüğün simgesi olarak da verilmektedir.

4.2.3 Ganimedes

Yunan mitolojisinde karşımıza çıkan Ganimedes, tanrı ya da tanrıça değildir. Troia Kralı Tros'un oğlu, insanların en güzeli olarak görülen bir ölümlüdür (Necatigil, 2017:50). Tanrı Zeus onun güzelliğine ve harikaliğine hayran kalıp ona tutulmuştur ve Ganimedes'i kendisine saki yaparak Olympos'a tanrıların mekânına getirmiştir (Erhat, 2021:117). Ayla Kutlu, Ganimedes'i *Mekruh Kadınlar Mezarlığı* isimli hikâye kitabında ele almaktadır.

“Cehennemin soğuk bölümündeydim. Kaçamazdım: Bir günahkârdım. Uzak ışıklarda ısıyı özleyen bir günahkâr. Zaten varoluşumla, doğumumdan önce... Mitolojik dönemler boyunca hükümlendirilmişim: Bir kadındım...”

Ganimedes'i buldum. Zeus'un ne zaman patlayıp yakacağı bilinmez azgın erkekliğinin kurbanlarından yalnızca biri olan Ganimedes'i. Sevişen ve bıkılan. Kullanılan ve bırakılan. Bırakılmayı kaldıramayan: Gökyüzünde içi boş bir küme olarak Akivarius adını alan Ganimedes. Boş cam pırlıtsı...” (MKM, s.148).

Kutlu, burada Ganimedes'in çaresizliğine ve bu dünyada çekilen sıkıntılardan sadece bir kısmına gönderme yapmak ister. Ganimedes, bir yıldız olarak kalmıştır gökyüzünde. “Akivarius adını alan” (s.148). diyerek gökyüzündeki yıldız takımlarından birini kastetmektedir. *Mekruh Kadınlar Mezarlığı* kitabındaki hikâyelerde kadınların çektikleri sıkıntılar, kederler ve toplum tarafından algılanışları, onlara dayatılan kurallardan bahsedilir. Her hikâye farklı bir sıkıntıya pencere açar. Burada da Ganimedes'i bir sembol olarak ele alıp kadınların hiçbir zaman ışıltısını ve değerini kaybetmediğini ama yaşadıkları sıkıntılar ve çaresizlikler nedeniyle ışıltılarının içinin boşaltıldığına vurgu yapılır.

4.2.4 Gılgamış/Gilgameş

Gılgamış, Sümerlilerin kahramanlıklarıyla ünlü kralı ve aynı zamanda tarihte bilinen en ünlü destanlardan birinin kahramanıdır. Gılgamış çok güçlü bir kraldır. Mitolojik olarak baktığımızda ise karşımıza Sümer mitolojisinde çıkar. Yarı tanrı yarı insan olarak görülen Gılgamış, destanlardan ve Sümer tabletlerinden anlaşıldığı üzere Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ'ın araştırmalarına ve tanımlamasına göre şu şekildedir; “Babası kendisinden önce kral olan, sonra tanrılaştırılan Lugalbanda,

annesini Tanrıça Ninsun'dur. Bu yüzden onun üçte biri insan, üçte ikisi Tanrı'ymış" (Çığ, 2021b:85).

Sümer mitolojisine göre Gılgamış, yenilmez, güçlü, kuvvetli ve acımasız bir kral olarak anlatılır. Sümerlerde Uruk kentinin kralıdır. Bu bilgiyi, Muazzez İlmiye Çığ da vermektedir. Şu satırlarda görülmektedir; "Gılgames, Güney Mezopotamya'da bulunan Uruk şehir beyliğinin kralı. Bu şehir Tufan'dan sonra yeniden var olan beş şehirden biri" (Çığ, 2021b:85). Uruk kenti, hem mitolojide hem de Sümer tarihinde karşımıza çıkmakta olan bir şehirdir. Bu kent, doğal güzellikleri, büyüklüğü ve bereketiyle anılır.

Kutlu, özellikle *Kadın Destanı* romanında bu kentin varlığından ve öneminden sıklıkla bahseder. Kitabın ana konusunda Gılgamış hakkında pek çok bölümde bilgiler verilir. Bunlar roman kahramanı olarak karşımıza çıkan Gılgamış'tır. Ancak bu kitaptaki karakterlerin bütün hepsi Sümer mitolojisindeki varlıklardır ve mitolojideki varlıklarının, özelliklerinin kitapta da vuku bulduğu görülür.

"Gılgames geldi. Laneti talihin... URUK üstündeki süreğen kasırğa.

... Ölüm herkese gelecek Gılgames,

Annenin Tanrıça olması neyi değiştirir?

... Kime yazıldı bunca şiir, bunca destan, hangi Tanrıya sunuldu?

Hele bir kral için? Sen teksin Gılgames, bunu Tanrılar bile elinden alamaz." (KD, s.25).

Roman içerisindeki bu satırlardan aslında burada Gılgames hakkında söylenilen bilgilerin gerçeklikle bağlantılı olduğu görülür. Gılgames'in kral olduğu ve annesinin Tanrıça olduğu ve destanlara konu olacak bir yaşamı olduğu buradaki satırlardan anlaşılır. İlerleyen sayfalarda da Gılgames hakkında bilgiler verildiği görülür.

"Uğursuzluk Gılgames soyundandır: Günahlarını bütün kent ödüyor şimdi.

Ona vurgundu otuz bin kişi ve minnettardı bütün halk.

Ve ben; URUK'un Başrahibesi, Gılgames soyundanım biraz... Dişiliğimi kullandı çok eskiden.

Bilmediği oğludur Başrahip ve kanımın kanına katışmasıdır: Tiksindiğim.

... Gılgamesh'in erbezinden kopmuşta canıma tutunmuştu" (KD, s.30).

Yazar, Gılgamesh hakkında bilgiler verirken aslında onun kadınlar üzerinde hak talep eden tüm erkekler adına bir sembol olarak kullanılır. Sadece kadını cinsel bir obje olarak gören ve onun cinselliğinden daimi olarak faydalanan erkeklere gönderme yapılır. Mitolojik zamanlardan günümüze kadar gelmiş olan bu anlayış ve daima insanlar arasındaki üstünlük kavgası, *Kadın Destanı* isimli romanda mitolojik kahramanlar üzerinden verilir. Günümüzün yansımasını mitolojik zamanda da görerek bu düşüncenin, bu düzenin aslında insanın kökeninde ve mayasında var olduğu bizlere gösterilir.

4.2.5 Perseus

Yunan mitolojisinde yer alan Perseus, Zeus ve Danae'nin çocukları olarak görülür. Zeus ve Danae'nin oğlu yarı tanrı vasfına sahip Perseus, mitolojide önemli bir efsane olarak yer alan Perseus Efsanesinin ana karakteridir. Perseus efsanesi, mitolojide ve sanat dünyasında sıkça kullanılan ve önem gösterilen bir efsanedir (Necatigil, 2017:110).

Perseus'un hikâyesinin anlatıldığı metinlerde, dünyaya gelmeden önce dedesi tarafından korkulan ve dünyaya gelmesi engellenen bir çocuk olduğu görülür. Çünkü dedesi Argos Kralı Akrisios, kâhinler tarafından edindiği bilgiye göre, torunu tarafından öldürülerek hayata veda edeceğini öğrenir. Bunun üzerine hiçbir zaman torunu olmaması için güzel kızı Danae'yi, sözlükteki bazı bilgilere göre demirden veyahut tunçtan çevrili bir odaya kapatır. Ancak, tanrı Zeus altın yağmurlar şeklinde yağarak içeri girerek Danae'yi hamile bırakır. Danae'nin tanrı Zeus'tan Perseus adında bir erkek çocuğu olur. Dedesi Argos Kralı Akrisios, çocuğun ağlama sesini duyar ve torununun Zeus'tan olduğuna inanmayarak kızını ve torununu bir sandığa kapatır ve denize bırakır. Zeus'unda yardımıyla sandık Seriphos adalarına ulaşır (Öztürk, 2016). Burada, Kral Polydektes, güzel kadın Danae'ye âşık olur. Ancak oğlu Perseus, bu evliliğin olmasını istemez ve engel olur. Bunun üzerine Kral Polydektes Persus'u Gorgonlardan Medusa'nın başını getirmesi için yollar (Necatigil, 2017:109).

Perseus efsanesinin asıl başlangıcı olan ve sanat eserlerine de konu olan kısmı burada başlar. Perseus, Graeae kardeşlerin yanında gider ve tek dişleri ile tek gözlerini alarak onları yardım etmeye zorlar. Tek göz ve tek dişle kalan Graeae kardeşler, Perseus'u su perilerinin yanına gönderir. Periler Perseus'a sihirli eşyalar verir. Perilerden sihirli eşyaları alarak yoluna devam eden Perseus, Hermes'ten orak ve Athena'dan da bir ayna alır. Gorgo Medusa'yı yenmek hiç kolay değildir. Özellikle Medusa'nın yılan saçlı başına bakanın taşla dönüşmesinden dolayı çok riskli bir işe girişen Perseus, bu eşyaların yardımı ile Gorgo Medusa'yı yener ve kafasını keserek bir çuvala koyar. Özellikle Athena'nın verdiği ayna sayesinde Medusa'ya bakmadan onun kafasını keser. Dönüş yolunda ise deniz kenarında bir kayaya zincirli olarak gördüğü güzel kız Andromeda'ya âşık olur. Deniz canavarından Andromeda'yı kurtarır ve babasının izni ile Andromeda ile evlenir. Perseus, annesi Danae'nin yanına döner ve Kral Polydektes'i Medusa'nın başı ile taşla çevirir. Polydektes öldükten sonra krallığı Perseus'a vermek isteyenlerden de krallığı almaz (Öztürk, 2016).

Medusa'nın başını kesme kahramanlığı ile bütün hikâyelere konu olan Perseus efsanesi bu şekilde karşımıza çıkar. Daha sonra efsanenin devamında ise kâhinlerin söyledikleri gerçekleşir ve Perseus yanlışlıkla bir kaza sonucu dedesi Argos Kralı Akrisios'u öldürür. Sanat eserlerine, hikâyelere, tablolara konu olan Perseus'un mitolojideki efsanesi bu şekildedir (Necatigil, 2017:110).

Yazar Ayla Kutlu, *Ateş Üstünde Yürümek* isimli eserinde Perseus'un efsanesine gönderme yaparak yer verir. Roman karakteri Süha'nın hikâyesi üzerinden gönderme yaptığı Perseus efsanesindeki olayların yansımaları kendi iç dünyasında görülür.

“Annesi, gözünü zaman zaman almamış, hep oğlu için kullanmıştı. Sonra, ölüm geldiğinde, Süha körlüğü bir kez daha kabullenmek zorunda kalmıştı. Ölüm, Perseus'un yaptığı gibi, gözü almış ve kaçmıştı.

O günlerde Sungur yanında olmasaydı, bugün yaşıyor olmazdı Süha. Çaresiz ve umutsuz bir yeni körlüğe yuvarlanmıştı.” (AÜY, s.103).

Romanda mitolojiye dair efsaneler ve karakterler konu edilir. Burada Perseus'un efsanesinde Medusa'nın başını kesmek için çıktığı zorlu yolculukta Graea kardeşlerden tek gözlerini alması kısmına gönderme yapılır. Perseus, Medusa'yı

yenmek ve yaşamak için bunu yapmak zorunda kalarak gözü alıp kaçar. Süha'nın gözleri, annesinin ölümü sonucunda Süha'dan gider.

Roman içerisinde zaten Süha'nın gözlerinin görmediği bilinir. Annesinin gözlerinin varlığı onun için yaşamı kolaylaştırır. Annesinin gözleri, Süha'nın gözleri olmuştur. Annesinin ölümü ile de artık Süha'nın gözleri geri gelmemek üzere gider. Tıpkı Perseus'un yaptığı gibi, ölüm de Süha'nın gözlerini almış ve kaçmıştır. Aslında ölüm ile Perseus benzetmesi kurularak, ölümün acı tarafının bir kayba yol açtığı üzerinde durulur. Ölüm, bir kayıptır ama bu kayıp ölen kişinin varlığı değil, o varlığın sağladığı faydanın kaybıdır. Süha'nın kaybı da bu faydanın yok olmasıdır.

4.2.6 Polyphemos

Polyphemos, Yunan mitolojisinde Odysseia'ya konu olan bir efsanenin kahramanıdır. Kyklop ailesinden olan tek gözlü bir yaratıktır. Bir anlatıma göre tanrı Poseidon ve su perisi Thoosa'nın kyklop olan oğullarıdır (Öztürk, 2016). Odysseus ile geçirdiği mücadele ile bilinir. Polyphemos, Odysseus tarafından büyük bir mağlubiyete uğramış ve mitolojik efsanelere konu olmuştur. Tanrı Poseidon, oğlu Polyphemos'un tek gözünü de kör ettiği için Odysseus'a kin tutar. Bu efsanenin ve olayların içeriğinde bir gün Odysseus arkadaşlarıyla birlikte bir mağaraya sığınır. Bu mağara tepegöz Polphemos'un mağarasıdır. Burada kalırlar ama gece olduğunda Polphemos mağaranın kapısına devasa büyüklükte bir kaya parçası koyar. Polphemos onların bir daha dışarı çıkmalarına izin vermez. Polyphemos, her akşam, Odysseus'un arkadaşlarından birkaçını yer. Buradan çıkış yolu bulamayan Odysseus bir plan yapar. Odysseus, kendisini Polphemos'a Yunanca "Outis (hiç kimse)" adında tanıtır. Planının bir parçası olarak bir dal parçasının ucunu sivri hale getirir. Akşam olunca Polphemos mağaraya gelince ona bir şarap ikram eder ve sarhoş olup yığılmasını sağlar. Sonra yaptığı dal parçasının sivri ucunu ateşe tutarak Polphemos'un gözüne batırır ve onu kör eder. Sabah olduğunda kalan arkadaşları ile birlikte Polphemos, dışarı çıkmak için mağaranın kapısından ağır taşı kaldırınca kaçarlar. Polphemos, kykloplardan yardım ister. Ancak ona bunu kimin yaptığını sorduklarında "hiç kimse" cevabını alırlar ve Polphemos'a yardım etmezler. Odysseus, arkadaşları ile teknelerine binip kaçarlar ve Polphemos'a seslenirler ve

bunu ona kimin yaptığı hakkında “ben Odysseus, seni kör eden” cevabını alır. Bunun üzerine Polphemos, babası Poseidon’dan yardım ister. Tanrı Poseidon artık ilelebet oğlunun intikamı için Odysseus’a denizlerde rahatlık vermez (Erhat, 2021:251).

Kutlu, *Ateş Üstünde Yürümek* isimli eserinde, başkarakter Süha’nın intihar anında Polphemos’un efsanesine gönderme yapar. Süha’nın intiharı ve intihar anındaki düşünceleri yoluyla bu efsaneye vurgu yapıldığı görülür.

“Uyurken gözlerini kapatıyor muydu, yoksa kapatmadan mı uyuyordu bunu bilmiyordu. Kendi kendisiyle şakalaşmak için yüksek sesle söylendi:

“Odysseus’a yenilen Polyphemos uyuyor...”

Şimdi artık ölüyorum.” (AÜY, s.129).

Süha, kendisini Polphemos ve ablası Zinnur’u da Odysseus gibi düşünerek bu efsaneye vurgu yapar. Roman boyunca Süha’nın kendi hayatını mitolojik hikâyelerle yani mitolojik dünya ile benzeştirdiği görülür. Yazar, Süha’nın bütün yaşamını adeta mitolojik bir dünya içerisinde kurgular. Süha’nın ablası Zinnur’u Odysseus ve kendisini Polyphemos gibi görmesinin nedeni ise, kendi körlüğünün ablası Zinnur’un yüzünden olduğu gerekçesidir. Ablası Zinnur, küçüklüklerinde Süha ile oyun oynarken ona istemeden zarar verir. Bisiklete binen Süha’nın çok hızlı geldiğini gördüğü halde onu durdurmak için önüne geçer ancak bunun kötü sonuçlanacağını bilmez. Bu olayın sonucunda bisikletle birlikte yuvarlanan Süha’nın gözüne bisikletin mili girer ve bir daha görme yetisi geri gelmez. Zinnur, Süha’nın külrengi bir dünyada yaşamasına sebep olur. Süha, bu düşüncesini hep taşısa da Zinnur’a karşı bu düşüncelerini dile getirmez.

Romanın içeriğindeki bu olaydan hareketle, Polphemos efsanesine gönderme yapılır. Zinnur tıpkı Odysseus’un Polyphemos’u körlüğe mahkûm etmesi gibi Süha’yı körlüğe, o külrengi dünyaya mahkûm etmiştir. Süha’nın kendi iç dünyasında yani onun mitolojik dünyasında Zinnur’un karşılığı Odysseus’dur. Burada asıl gönderilme yapılan durumsa, bu efsanenin sonucunda Tanrı Poseidon oğlunu kör eden Odysseus’a karşı kinle doluyken Süha’nın ve Zinnur’un annesi de kendi kızı olan Zinnur’a kardeşinin körlüğüne sebep olduğu için öfke duymaktadır. Burada benzerliğin yanında çapraz bir paralellik görülür. Kutlu, mitolojik unsurla çapraz

paralelliği vererek aslında Süha'nın kendi dünyasındaki çapraz ve karışık duygu durumunu da ifade eder.

4.2.7 Zuisudra

Sümer mitlerinde karşımıza çıkan Zuisudra, Tufan mitinin ana kahramanı olarak görülür. Dini kitaplardan Tevrat'ta Nuh'un karşılığı olarak bilinir. Zuisudra, içinde tanrı korkusu taşıyan, rüya ve fal yoluyla tanrılardan haber alan, dindar bir kişi olarak bilinir (Çığ, 2021a:163).

Mitte geçen olaylardan ötürü onun tanrılar tarafından yeryüzüne hiç çıkmaması koşulu ile sonsuz yaşam verdikleri bilinir. Zuisudra'nın sonsuz yaşam verilen kral olarak görüldüğü ve tarihteki bilinen en ünlü kral olan Gılgamış'ında onun soyundan geldiği varsayılır. Gılgamış destanında da yer alan Zuisudra, Gılgamış'a ve dolayısı ile insanlara sonsuz yaşamın güzel olmadığını ve özenilecek bir yaşam olmadığını anlattığı bilinir (Kutlu, 2004:242)

Tezin ilerleyen bölümlerinde “Tufan” olayına yer verileceğinden dolayı, Zuisudra'nın tufan mitinde geçen hikâyesi ayrıntılı bir şekilde o bölümde ele alınacaktır.

Kutlu, Mekruh Kadınlar Mezarlığı ve Kadın Destanı eserlerinde Zuisudra'dan bahseder. Mekruh Kadınlar Mezarlığında Zuisudra'yı sembol olarak kullanması, tufan mitine gönderme yapmak amacıyla olur. Kadın Destanı romanında ise, Zuisudra bir karakter olarak geçmektedir. Kutlu, mitolojideki bilinen hikâyesi ve tanımı ile romanda yer verir. Roman içerisindeki kurmaca varlığı ile mitlerdeki varlığı birbiri ile uyum içerisinde.

“Tanrılardan kendisine ölümsüzlük vermelerini isteyecek,

Binlerce URUK gencibni ölüme yolladığını unutup,

Ölümü kendi gerçeği olarak duyacaktır ilk kez.

.... ZUISUDRA'yı aradı bundan sonra.

Sonsuz yaşamı istiyordu. Sonsuz yaşamı paylaşmak: Tanrılarla.

Ve yenildi. Yenilmesi gerekliydi...” (MKM, s.178,179).

Romanda başkarakter Nippukir’in ağzından Gılgamış’ın düştüğü durumlar anlatılır. Gılgamış’ın yaşadıkları karşısında, eleştirel bir dille onun ölmek istememesi ve sonsuz yaşamı aradığından bahsedilir. Nippukir, Gılgamış’a öfkeli ve onun asla ve asla sonsuz yaşama kavuşmasını istemez. Onu azgın erkekliğinden, Uruk halkına karşı acımasız bir kral olduğundan dolayı ve kendisi ile zorla beraber olduğu için sevmez ve öfke duyar. Burada Gılgamış’ın Zuisudrayı aramasını eleştirel bir dille anlatır. Zuisudra, tanrılardan sonsuz yaşam hakkını almış ve ölümsüzlüğü bulmuştur. Gılgamış da tıpkı Zuisudra gibi ölümsüzlüğe kavuşmak ister. Yeraltı ülkesine gitmek istemez ve ölümden kaçır. Kutlu, burada Gılgamış destanına gönderme yapmak amacı ile semboller kullanır. Zuisudra ile Gılgamış’ın destana konu olan hikâyesi gerçektir. “ZUISUDRA, büyük tufandan kurtulan ölümsüz kraldı.” (s.209). cümlesinden roman içerisinde de gerçekliğe uygun olarak okuyucuya verildiği görülür. Tufan mitindeki Zuisudra’yı mite uygun olarak eserinde yer verir.

“...Tohumu ölümlü yaratılmıştı insanoğlunun, öyle kalacaktı.

.... İşte buydu bütün gerçek...

ZUISUDRA’nın anlatacağı gerçek de buydu yalnız.

Beklemesin Başrahibe,

Ölümü kabullenmeli insanlar.” (KD, s.211).

Yazar, Gılgamış üzerinden insanlığın kavgasını yansıtır. Gılgamış, tüm insanların sembolüdür. İnsanlar bu dünyada ölümsüzlüğü isteyen ve onun için varlarını yoklarını verebilecek güçtedirler. Dünya üzerindeki doyumsuzluk ve hırs bunun en büyük kanıtıdır. Burada Zuisudra sembolü ile insanlığın varoluşundan bu yana her daim bunu istediklerini gösterir. Sonsuz yaşam isteği insanoğlunun mayasında, yaratılışında vardır. Tanrılara özenen insanoğlu, doyumsuzluğun doruk noktasına ulaşır. Toplum içerisinde yaşanan sıkıntıların tek nedeni doyumsuzluğun getirmiş olduğu hırdır. Kutlu, romanının her bölümünde bunu semboller yoluyla okuyucuya aktarır.

4.3 Mitolojik Varlıklar

Mitolojide ve Kutlu'nun incelenen eserlerinde karşımıza mitolojik varlıklar çıkar. Her varlık, taşıdığı özellik ve anlam sebebi ile birbirinden ayrılmaktadır. Mitlerin içerisinde yer alan bu varlıkların önemi, tanrılarla ve kahramanlarla ilgili olan bağlantıları ile alakalıdır. Kutlu'nun eserleri içerisinde tespit edilen varlıklar, mitolojideki anlamları ile yer almaktadır. Bu varlıklar; canavar, yaratık, dev, olağanüstü varlıklar ve kozmik varlıklar şeklinde görülür.

4.3.1 Kozmik Varlıklar

Dünyanın daha genel olarak ise evrenin yaratılışı, bu evrende yaşayan bütün canlıları etkileyen bir durumdur. İnsanoğlu geçmişten bugüne kadar bu soruya cevap arar. Bu sorunun cevabı zaman zaman bazı bilim insanları tarafından farklı gerekçelerle ve kanıtlarla değişik yorumlar ile açıklanır. İnsanoğlu ise, bunun arkasındaki gücün ilahi bir güç yani yaratıcıya ait olduğu düşüncesi ile hayata devam eder. Bu düşünce tıpkı günümüz insanın bilincinde yer alırken bundan asırlar önce yaşamış bütün insanların kafasında olan bir soru işaretidir.

Genel olarak bir yorum yapılacak olursa mitoloji, insanlığın hatta evrenin yaratımına dair bilgiler verir. Bu yaratım, bize tanrılar, tanrıçalar, yaratıklar, destanlar, mitoslar ve bunların çerçevesinde gelişen mitoloji ilimi ile şu ana ulaşır. Mitolojik anlatılara baktığımızda ise her yaratımın farklı bir şekilde isimlendirilerek bugüne aktarıldığı görülür. Bu kısımda, incelenen eserlerde karşımıza çıkan mitolojik unsurlardan kozmik varlıklar ele alınır.

4.3.1.1 Gaia

Gaia, tanrı/tanrıça başlığı altında ve burada kozmik varlıklar başlığı altında da ele alınacaktır. Çünkü; Yunan mitolojisinde en eski, ilk tanrıça olduğu bilinmektedir (Necatigil, 2017:50). Ayrıca, evrenin yaratılışında ilk oluşan parçadır. Gaia, bazı metinlerde toprak ya da dünya olarak da görülmektedir. Gaia, bütün varlıkların kaynağında bulunan unsurdur. Gaia, Hesiodos'un Theogonia'sında dünyayı, yeri,

evrensel bir öge olarak toprağı simgeler. Bir tanrıdan çok kozmik bir varlıktır (Erhat, 2021:115). Bu nedenle Gaia, bu başlık altında da incelenecektir.

Kutlu, *Ateş Üstünde Yürümek* isimli romanında, romanın başkışisi Süha üzerinden, onun hayal ve düşünce dünyası yoluyla Gaia'dan bahsetmektedir.

“Tanrılardı, filozoflardı, öğretmenlerdi, sınıf arkadaşları, sokak gürültüleri, öğrendiği her şey, duyguları; özellikle nefret, babasına yönelmiş olan nefret, cinsel istekleri, annesine duyduğu sevgi, sevginin doğuşuna neden olan şeyler: Tüm evren, kozmos yani; kendi içindeki mikro kozmos, güzellik duygusu ve bilinci, müzik ve hatta bitmeyecek hastalık Pragmatizm...

Labirent sürüp gidiyordu, o da her adımla adımın geriye veya ileriye doğru atılması bir şeyi değiştirmiyordu daha derinlere dalıyor. Gaia'ya doğru gidiyordu.” (AÜY, s.88).

Romanda Süha karakteri, kendi içinde oluşturduğu düşünce dünyasında mitoloji ile birlikte yaşamaktadır. Okuduğu mitolojik metinler, mitolojik kahramanlar ve mitoslar Süha'nın hayatının şekillenmesine daha doğrusu Süha'nın yaşamı algılayışına etki etmektedir. Git gide içine kapanan, yalnızlık âlemlerinde kendine mitsel bir dünya yaratır. Aslında burada Gaia'ya doğru gidiyordu şeklindeki cümleden onun evren olarak tasvir edilen Gaia'dan bahsettiği anlaşılır. Süha, okuduğu felsefi ve mitoloji ile ilgili hikâyelerin etkisi ile kendi hayal dünyasında mitoloji dünyasına gittiğini düşünür. Kutlu, Süha'nın hayatında mitolojik etkilerin başladığının göstergesi olarak kullanır. Tıpkı, evrenin yaratımında önemli bir yeri olduğu gibi ve varlıkların tümünün kaynağında bulunduğu gibi Süha'nın kendi içsel dünyasında da bulunur. Kutlu, bunu okuyucuya aktarmak için, Süha'nın mitlerle olan ilk temasında Gaia'yı kullanır. Süha'nın bundan sonraki süreçte mitolojik bir evrende yaşayacağını vurgusunu yapar.

4.3.2 Hayvanlar

İnsanlar geçmişten günümüze kadar doğada hayvanlarla iç içe yaşayan varlıklardır. Mitoloji insanın ilk oluşumunu incelediğinden dolayı tanrı, insan ve hayvan etkileşimlerini de konu edinir. Bu etkileşim edebiyat ve mitoloji içerisinde hayvan mitosları olarak yer alır. Tanrılarla eşdeğer görülen hayvanlar olduğu gibi, tanrıların sembolü haline gelen hayvanlar da vardır. Hayvan mitosları insanın yaşamına dair birçok bilgi taşımaktadır. Özellikleri ve farklılıklarıyla bazı hayvanlar değerli ve

önemli görülerek, mitik zamanlardan günümüze kadar değerini korur. İnsan yaşamında bazı hayvanlar mitik hikâyeleri sebebiyle önemli görülür. Önemli görülen hayvanlar mitolojik unsur olarak edebî eserlerde yer alır. Kutlu'nun eserlerinde mitolojik unsur olarak yer verdiği hayvanlar, aşağıdaki başlıklarda sıralanmıştır.

4.3.2.1 Kırlangıç

Kırlangıç, Türk kültüründe kutsal ve önemli bir hayvan olarak görülür. Kırlangıcın kutsal kuş olarak kabul edilmesinin kökeni Tufan olayına dayanır. Tufan olayı Sümer, Babil, Altay, Türk toplumlarının mitlerinde ve kutsal kitaplarda yer alır. Tufan olayında çeşitli hayvanların kahramanlık vasıfları ve çeşitli özellikler kazandıkları bilinir. Bu hayvanların arasında kırlangıç kuşu da bulunur. Kırlangıç kuşunun kuyruğunun çatal şekilde kesik olmasının Tufan hadisesinde olduğu görülür. Kırlangıç, tufan olayında insan soyunu kurtaran ve yaşamın devamını sağlayan kuş olarak bilinir. Türk halk inanışları içerisinde, kırlangıcın yuvayı, bereketi ve şansını temsil ettiği görülür (Öger ve Köse, 2014:165).

Türk halk kültüründe ve çeşitli boylarda kırlangıç ile ilgili birçok efsane anlatılır. Bu anlatılar arasında Anadolu'da yaygın olarak bilinen efsaneye göre; Tufan olayında Nuh'un gemisi delinir ve gemi su almaya başlar. Geminin su almasını önlemek için yılan kıvrılır ve deliği kapatır. Bunun üzerinde ödül olarak istediği canlının etini yiyebileceği müjdelendir. Bunun üzerine yılan, arının bütün etleri tadıp hangisinin en tatlı olduğunu bulmasını söyler. Arı en tatlı etin insan eti olduğunu anlar ve yılanı söylemek üzere yola koyulur. Bu durumu gören kırlangıç insanı ve insan soyunu kurtarmak için arının dilini ısırır. Buna karşılık olarak yılan da kırlangıcın kuyruğunu ısırır (Öger ve Köse, 2014:166).

Kırlangıç bu sebeple, Türk kültüründe önemli bir yer tutarak çeşitli inanışlara sebep olur. Kırlangıcın edebi eserlerde ve sanatta bir sembol olarak kullanılmasının bu inanıştan geldiği görülür. Kırlangıç; kutsallığın, kurtarıcılığın, bereketin ve koruyuculuğun sembolü halindedir.

Mekruh Kadınlar Mezarlığı kitabında *Solgun Bir Sarı Gül* isimli hikâyede kırlangıç sembolü kullanılır. Kutlu bu hikâyede, kırlangıcın kurtarıcı özelliğine gönderme yapar.

“...Akşam oluyor. Batmakta olan güneşin önünden kırlangıçlar geçiyor. Gökyüzü ve odan kuş sesine kesiyor. Kırlangıçlar... Kesik kuyruklarıyla...

Kırlangıçlar bir zamanlar öbür kuşlar gibi, kuyrukları bütün kuşlardandı. O zamanlar daha buraları bulmamışlardı. Yalnızca Sumer ülkesindeydiler.” (MKM, s.157).

Hikâye içerisinde Tuğrul, kırlangıç sesleri ile eski zamanları, çok uzak, en eski zamanları, insanlığın ikinci bir yaşama kavuştuğu zamanları hatırlar. Tuğrul, başlangıçtan itibaren kendini köksüz ve yalnız hisseden birisidir. Sürekli olarak eksik olan ve ondan çok eski zamanlarda eksilen bir şeyler olduğunu düşünür. Yazar, daha ilk satırlardan itibaren Tuğrul’un eksikliğini ve köksüz hissedişini vurgular. Tuğrul, kırlangıçların sesini duyması ve onları görmesiyle hayatında bir şeylerin değiştiğinin farkına varır.

Kutlu, burada kırlangıç sembolünü, Tuğrul’un geçmişini hatırlaması ve hayatının değişmesi yönünde kullanır. Tıpkı çok eski zamanlarda olan tufan olayı sonrası kırlangıç sayesinde insanın yeniden yaşama başlaması gibi Tuğrul’unda hayatında yeni bir dönemin başladığının mesajını verir. Tuğrul, eski köklerini ve anılarını hatırladıkça bugünkü düşünce dünyası ve yaşamı değişir. Hatırlayamadığı ve anlamlandıramadığı anıları, anlam kazanır. Tuğrul da kırlangıç sembolünün mitolojideki anlamı gibi, geçmişini hatırlaması ile yaşama tekrar tutunur. Kırlangıç sesleri, mitolojik bir sembol olarak kullanılır. Bu sesler, Tuğrul’un geçmişini ve köklerini hatırlamasına sebep olur.

4.3.2.2 Kuğu

Kuğu, Yunan ve Türk mitolojisinde önemli bir yere sahip olan hayvandır. Hakkındaki mitler ve tasvirlerle, diğer hayvanlardan ayrı tutulur. Birçok mitolojide ortak olarak “güzelliğin ve saflığın” sembolü halindedir. Özellikle “saflığın, temizliğin ve dişiliğin” sembolü halinde görülen Kuğu, su ile ilişkili olması sebebiyle de bu anlamları kazanır.

Türk ve Moğol mitoloji ve kültürlerinde, özellikle kaz ve kuğu, “yol gösterici ve koruyucu” olarak geçer. Hikâyelerde genellikle, genç kız imgesi olarak kullanıldığı görülür. Böyle görülmesinin sebebi ise, antik Kuğu gölü efsanesi ile ilişkilidir. Efsaneye göre, gölün kenarından geçen bir adam, çıplak kadınların gölde yıkandıklarını görür. Gölün içinde yıkanan kadınlardan birinin kıyafetlerini alır. Diğer kadınlar uçup gittiği halde, kıyafetleri olmayan kadın o adamla kalır ve onunla evlenerek çocuklar dünyaya getirir. Efsanedeki inanca göre ise, bir gün kadın kıyafetlerini bulacak ve tekrar kuğu olacaktır (Bonney, 2000:378-379).

Kuğu’nun, *Semboller ve İşaretler* kitabında ise, “güzellik ve saflık” simgesi olarak geçtiği görülür. “Bir Güneş kuşu olarak ışık ve Apollo’yla ilişkilidir. Hayat boyu aynı eşle kalması onu sadakat sembolü haline getirmiştir” (Wilkinson, 2021:58).

Kuğu’nun kadınlık ve dişilikle bağdaştırılması diğer mitlerde de görülmektedir. Yunan mitolojisinde de Kuğu, güzel bir kadın ve dişilikle sembolleştirilir. Yunan mitolojisindeki bu konu ile ilgili birkaç efsane vardır. Bunlardan birisi, Leda ve Zeus’un birleşimidir. Zeus, Leda’ya âşık olur ve Leda’nın yanına Kuğu biçimine girerek gelir. Kuğu biçimdeyken Leda’yı baştan çıkartır ve onunla birlikte olur (Gezgin, 2007).

Kuğu, şekil itibari ile beyazlığı, temizliği ve güzelliği ile kadınlık ve dişilikle sembol haline gelmektedir. Hemen hemen her milletin mitolojilerinde aynı anlamlara sahip olduğu görülür. Mitlerde yer alan efsaneler itibari ile edebi eserler de konu edinilir. Kutlu, Kuğu motifini kullanarak, hem mitolojik bir unsur hem de halk arasındaki anlamına vurgu yapar. *Ateş Üstünde Yürümek* isimli romanında Kuğu’ya şu satırlarda yer verir: “Kendi Graiası gençti, dalgalı, omuzlarını aşp beline varan ışıklı saçları vardı. Gövdesi, mitolojinin Graiaları gibi kuğu gövdesiydi” (AÜY, 103). Kutlu’nun anne ve kuğu benzetmesi, kuğunun “dişilik, saflık ve güzellik” simgesi olarak kullanılması sebebiyledir. Süha, hayatındaki onu seven tek kadın olarak annesini görür. Bu durumda zaman zaman eril bir kimlikle annesine baktığı için annesini, annelik vasfından ziyade dişi bir karakter olarak da görmektedir. Romanın ilerleyen sayfalarında, Süha’nın kendi dünyasında cinselliğe dair hiçbir bilgisinin olmadığı görülür. Süha, sadece içgüdüsel olarak erilliği hisseder. Aynı zamanda Süha,

annesini eşsiz bir şekilde güzel ve saf görür. Onun için bu hayattaki en güzel kadın annesidir. Annesi ve babası arasında yaşanan sıkıntılar da annesini her zaman saf ve tertemiz görür. Babasının annesini aldatması, annesinin ne kadar da temiz olduğunun ve saf duygular taşıdığının göstergesi halindedir. Kutlu'nun Kuğu sembolünü kullanarak bu durumlara çağrışımında bulunduğu görülür. Kuğu benzetmesi, sadece bir benzetme olarak kalmaz, olaylar ve durumlar karşısında Süha'nın gözünden annesinin nasıl görüldüğüne dair bilgiler vermesi açısından da önemlidir. Kutlu'nun, mitolojiyi semboller dâhilinde eserinde kullandığının göstergesidir.

4.3.2.3 Yılan

Yılan, birçok toplumda farklı anlamlar taşıyan bir hayvan olarak görülür. Yılan hakkında birbirinden farklı birçok efsane görülür. Hemen hemen her toplumun mitolojisinde yer alır. Yılanların deri değiştirme özellikleri ölümsüzlükle, yuvalarının toprak altında olması ve sürünerek ilerlemeleri ise öteki dünya ile özdeşleştirilmelerine neden olduğu bilinir (Öztürk, 2016:1231).

Görünüş bakımından soğukluk taşıyan yılanın diğer hayvanlardan farklı olarak zehir taşıması, halk arasında ona saygı duyulmasını ve ondan korkulmasını sağlar. Yılanın yaşam alanının yeraltı ve yeryüzü arasında olması, yılanın kendi içerisinde taşıdığı zıtlık olarak görülür. Yılan bu bakımdan hem kötülüğü hem de iyiliği temsil eder. Kötülük tarafı yer altında yaşamasından dolayı ölümle bağlantısı olduğu inancıdır. İyilik tarafı ise, yer yeryüzünde yaşaması ve derisini değiştirmesinden ötürü doğurganlığı temsil etmesi olarak görülür. Çok eski zamanlardan beri insanların yaşamında büyük oranda önemli yer tutan bir sembol haline gelir (Sivri ve Akbaba, 2018).

Yılanın sembolik anlamlarına bakıldığında, kuyruğunu ağzına alarak helezonik şekilde yatışından hayat ve kıpırdanış; bahar mevsiminde yeryüzüne çıkarak deri değiştirmesinden üreme; birbirini yutmaya çalışan iki yılanın da ticaret sembolü olarak kabul gördüğü bilinir (Biray, 2013:96).

Tarihin ve mitolojinin en eski destanları arasında olan Gılgamış Destanında da yılanın varlığı görülür. Gılgamış'ı kandırarak gençlik verdiği söylenen otu onun

elinden çalarak, büyük üzüntü yaşamasına sebep olduğu bilinir. Yılanın bu otu çalması sonucunda deri değiştirir ve gençleşir. Bu mitte ise yılanın bir şeytan olarak tasvir edildiği görülür (Sivri ve Akbaba, 2018:60).

Yılan, insanlığın yeniden doğuşu olarak bilinen Tufan olayında da görülür. Her hayvanın farklı anlamlar taşıyarak özellik kazandığı bu olayda yılan, Hz, Nuh tarafından ödüllendirilen hayvan olur (Öger ve Köse, 2014:165).

Yılanın sembolik anlamlarından yola çıkarak *Mekruh Kadınlar Mezarlığı* isimli hikâye kitabında, ele alınışı şu şekilde görülür:

“Kimse –Eski Çağ Tanrıları dahil- yönettikleri şeylerin tümünden yok olmasına izin veremez. Yaşamın tanıklarını, yaşamı sanata dönüştürenleri bırakırlar. Yaşamı sürdürebilen herkes o yüzden az çok sanatçıdır. Kör yılanlar ise yaşamın tufanda yok olan, işlev yitirmiş canlılarıdır.” (MKM, s.145).

Yılanlar ve Yıldızlar isimli bu hikâyede, yılan sembolü Tufan olayı ile verilir. Yılanların körlüğü onların işlevsizliğine sebep olur. Yılan üremeyi ve yeniliği temsil etmesine karşın, kör yılanların yok oluşu ve işlevsizliği temsil ettiğinin vurgusu yapılır.

“Yılan geldi, Gılgamesh’ten yaşamı kapan yılan.

Sonsuz yaşamını önemsemiyordu.

Gılgamesh’e inanmadığı için kapmıştı yaşam bitkisini.

Gücünü insanlığa vermezdi Gılgamesh.” (KD, s.211)

Kadın Destanı romanında da yılan sembolünün kullanıldığı görülür. Gılgamış ve yılan efsanesine gönderme yapılır. Kutlu, yılanın deri değiştirip yenilenmesine sebep olan o gençlik otunu aldığı mite vurgu yapar. Efsaneye göre, gençlik bitkisini arayan Gılgamış, onu Uruk halkının yaşlıları için aradığını söyler ancak yılan bunun yalan olduğunu ve onun sonsuz yaşamı aradığını bilir. Yılanın sonsuz yaşamı önemsemediği vurgusu ile Gılgamış’ın gücünü insanlığa vermeyecek oluşu arasında zıtlık kurarak, yılanın insanlara şifa verme niteliği vurgulanır. Yılanın sembolik anlamları arasında, şifa verdiği, dağıttığı inancı vardır. Bu nedenle bu sembolik

anlamı kullanılmıştır. Yılanın bencilce bir düşüncesinin olmadığı görülür. Kutlu, yılanı, şifa vericiliği ile öne çıkarır.

4.3.3 Yaratıklar

Mitolojide yaratıklar, çeşitli şekillerde görülmektedir. Varlıklarına ve özelliklerine göre adlandırılan yaratıklar, gerçekte olmayan ancak mitlerde ve hikâyelerde yer edinen unsurlardır. Yaratıklar, insanın hayal ürünü olarak, düşünce dünyasında oluşturduğu olağanüstü varlıklardır. İnsan, olağanüstü durumlar ve olaylar karşısında anlamlandıramadığı durumları bazı varlıklar ile yorumlar. Somut olarak gerçek hayatta var olmayan bu yaratıklar, ürkütücü ve olağanüstü özelliklere sahip varlıklardır.

Kutlu'nun, mitlerde geçen yaratıklardan bazılarını, eserlerinde kullandığı tespit edilmiştir. Bu yaratıklar, mitolojik tanımlamalarına göre ayırt edilerek başlıklar halinde aşağıda verilmektedir.

4.3.3.1 Anka kuşu

Anka Kuşu, Simurg ve Zümrüdüanka gibi en bilinen isimleri karşımıza çıkan ve inanişâ göre küllerinden yeniden doğan bir kuştur. Gerçekliği konusunda net bir bilgi olmamakla birlikte halk inanişâları, mitolojik hikâyeler, efsane ve masallarda karşımıza çıkmaktadır. Anka Kuşu'nun ismi her kültürde ve her millette farklı şekilde ortaya çıksa da, anlatılanlar üzerinden yola çıkılarak aynı kuş olduğu ve aynı özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Anka Kuşu'nun yuvası, yaşadığı yer genellikle yüce ve kutsal görülen bir dağın etekleri ya da arkasıdır. Anka buralarda yaşamaktadır. Dış görünüş olarak, gündelik hayatta bilinen ve görülen kuşlar gibi değildir.

Efsanelere, mitlere konu olan kuşun en belirgin özellikleri arasında olan ve onu diğer kuşlardan ayırıp özel ve eşsiz yapan ise kimse tarafından görülmemiş olması ve kendisinde yaratıcının gücünü barındırdığı düşüncesidir. Bir rivayete göre Anka Kuşu, bütün kuşlardan özellikler taşır. Bu kuşların sayısı otuzdur. Otuz kuştan, otuz ayrı özellik ve otuz ayrı renk almıştır. Anka Kuşuna, "Simurg" isminin verilmesinin

sebebi olarak, otuz kuştan otuz ayrı özellik alması görülür. Bir diğer ismi olan “Zümrüdüanka” olarak adlandırılmasının nedeni ise, yeşilin her tonunu taşıyan bir renge sahip olduğu içindir (Yıldırım ve Arısoy, 2021:36).

Bonnefoy’un *Mitolojiler Sözlüğü*, isimli eserinde Anka Kuşunun çok güçlü olduğu ve güneşle eş güzellikte olduğu tasvir edilir. 1700 yıllık bir ömürden sonra yeniden dirilmek için kendini ateşe attığı ve küllerinden yeniden doğduğu belirtilmektedir. Ayrıca yüzünün insan yüzüne benzediği ve her hayvandan izler taşıdığı anlatılır (Bonnefoy, 2000:95).

Sen de Gitme Triyandafilis isimli hikâye kitabının içerisindeki Altın hikâyesinde geçen Anka Kuşu, gerçek anlamı ve özelliği ile eserde verilir. Hikâyenin genel konusu içerisinde yaşlı bir annenin, evladı ve gelini tarafından istenmeyişi görülür. Yaşlı kadının başından geçen olaylar geriye dönüş ve bilinç akışı tekniği ile okuyucuya verilir. Yaşlı kadının aslında yaşamak için bir nedeninin kalmadığını ama tüm yaşamı boyunca yine de mücadele verdiği görülür. Torunu tarafından Nine olarak adlandırılan yaşlı kadın için torunu bir güneş gibi hayatına dolar. Yalnız kaldığında torunun desteğini görerek ve onun kıymetini bilerek ona altın gülümsemesi ile gülümsemektedir. Nine, o kadar halsiz ve bitkin bir haldedir ki artık dünyadaki zamanının sonuna geldiğinin farkındadır. Yazar, torunun gözünden nineyi anlatırken onun uykudan uyanış halini tıpkı bir Anka Kuşuna benzetmektedir. Çünkü Ninenin uykusu tıpkı bir ölüm kadar derin, güzel ve hüznülüdür. Nine her uyanışında etrafı aydınlanıyor sanki küllerinden yeniden doğuyor ve yeniden yaşama başlıyor düşüncesinin tasviri ile Anka Kuşu arasında bağlantı kurulmaktadır. Kitapta, yazar tarafından verilen bu durum hikâyenin şu satırlarında karşımıza çıkmaktadır:

“Bazen onun yaşadığından kuşku duyduğu gerçek. Ölüp ölüp geri dönüyor yaşama. Masallardaki ankakuşu o. Ölüyor, küllerinden yeniden doğuyor. Uykusu ölüm gibi, Uykudan yeni doğmuş bir bebeğin dalgınlığıyla uyanıyor” (SGT, s.75).

Anka Kuşu olarak benzetilen kişinin kadın olması da, yazar tarafından okuyucuya verilmek istenen bir mesajdır. Bilinmelidir ki ancak ve ancak bir kadın tekrar küllerinden yeniden doğar. Acılara ve yaşama göğüs geren kadınlar, yaşadıkları karşısında tıpkı Anka Kuşu gibi küllerinden yeniden doğarak eskisi gibi güçlü ve

güzel bir şekilde yaşama devam eder. Hikâye içerisinde geçmişte yaşadıkları karşısında da dimdik durmuş ve acılara meydan okumuş bir kadın olduğu görülür. Yaşlı kadın geçmişte başka biri ile birliktelik yaşar. Bunun sonucunda hamile kalır. Bu ilişkiden dünyaya gelen bebek, kadının kocası tarafından ölüme mahkûm edilir. Kadının ellerini, kollarını bağlar ve yanına bebeğini bırakır. Bebek açlık ve susuzluktan ağlaya ağlaya kadının yanında can verir. Tüm bu acılara katlanıp yaşama devam eder. Hayatın tüm kötülüklerine rağmen ayakta kalır. Bu sebeple Kutlu, Anka Kuşunu bir sembol olarak kullanır. Anka Kuşu ile vermek istediği bir diğer anlam ise, ninenin özgürleşmesi ve kurtulmasıdır. Bu dünyaya, acılara tutsak olan nine, tıpkı Anka Kuşu gibi, kendini ateşe atacak ve küllerinden yeniden doğarak özgürleşecektir. Ölüm, nine için yeniden doğuş ve özgürleşme olarak görülür.

4.3.3.2 Graialar

Graialar Yunan mitolojisinde karşımıza tek gözlü, tek dişli, canavar tipli yaratıklar olarak çıkar. Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü* isimli kitabında Graialar'ın oluşumunu şu şekilde ifade eder; “Pontos’la Gaia’nın oğlu Phorkys ve kızları Keto birbirleriyle evlenirler ve olağanüstü yaratıklar meydana getirirler” (Erhat, 2021:118). Burada da görüldüğü gibi mitolojide bunlar yaratık olarak karşımıza çıkar.

Erhat, bu yaratıkların neye benzediği konusunda ise şu tanımlamayı yapmaktadır: “Kocakarı’ların bir tek dişi, bir tek de gözü varmış ve aralarında değiş tokuş ederlermiş bunları” (Erhat, 2021:119). Bu yaratıklar mitlerde tek gözlü ve tek dişli canavarlar şeklinde karşımıza çıkar.

Kutlu, *Ateş Üstünde Yürümek* isimli romanında da Graialar’dan bahsetmektedir. Tıpkı mitolojideki tanımı ile özdeş bir şekilde eserinde yer vermektedir. Ancak Graia Süha’nın düşünce dünyasında, canavar olarak değil aksine Süha’nın ve ailesinin koruyucusu şeklinde görülmektedir. Süha, Graia’yı annesi ile özdeşleştirmektedir. Tip olarak ise sadece tek gözlü olmasını benzetmekte ama onun gövdesini canavar şeklinde değil bir kuğu şeklinde tasvir edip hayal etmektedir.

“Annesi Graialardan biriydi. Daha doğrusu, görevleri koruyuculuk olan üç kız kardeş annesinde tek bir kişilik olarak yeniden doğmuştu. Graia oydu. Üç kadının kullandığı tek gözü, annesi oğluya birlikte kullanıyordu” (AÜY, s.103).

“Kendi Graiası gençti, dalgalı, omuzlarını aşır beline varan ışıklı saçları vardı. Gövdesi, mitolojinin Graiaları gibi kuğu gövdesiydi. Karanlıklar içinde yaşamaya hükümlü Graialar gibi, o da karanlığın içinde değilse bile hemen yanı başında yaşamıştı” (AÜY, s.103).

Süha'nın annesini Graia'ya benzetmesinin asıl sebebi ise; annesinin gözünün birini Süha'ya yardım için kullanmasından dolayı, annesinin tek gözlü kalmasına neden olduğunu düşünmektedir. Annesi tek gözü ile kardeşlerine ve kendisine bakmaktadır. Tıpkı onları bir dev gibi büyük kolları arasında koruyup, saklar. Kutlu, Süha'nın gözünden annesini bu şekilde yorumlamaktadır. Annesi, üç Graia'nın tek bedende toplanmış halidir. Üç Graia, aslında Sungur, Zinnur ve Süha'dır. Üç kardeşin varlığı tek bedende annesinde toplanmıştır. Annesi tıpkı onlar gibi çocuklarını, özellikle de Süha'yı korumakla görevlidir. Tek gözlü ve güçlü olarak tasvir edilir. Kutlu, gözünün birini Süha için kullanmasından dolayı da annesini tek gözlü Graia ile sembolleştirir. Üç Graia ve üç kardeş arasında bağlantı kurar. Sadece anneyi Graialara benzetmez. Gözünü kaybetmesi itibari ile bütün aile hayata karşı tek gözle mücadele veren bir haldedir. Diğer aile fertleri somut olarak gözlerini kaybedip tek gözle yaşamazlar. Ancak soyut olarak, bu durumdan sonra hayatları değişir ve hepsinin hayatında mücadele edecekleri zorlu durumlar başlar. Zinnur'un kendi hayatı olmaz ve kardeşine bağımlı bir hayat yaşar. Sungur, zorluklarla dolu bir yaşam içerisinde hapisliğe ve işkencelere mahkûm edilir. Süha ise, zaten gözünü kaybederek körlüğe mahkûm olur. Hepsi, yaşam içerisinde tutunma mücadelesi verir. Kutlu, Graia sembolü ile okuyucuya bunu da aktarmaktadır.

4.3.3.3 Kyklop

Kyklop, Kyklopes, Kyklop'lar şeklinde isimlerle bilinmektedirler. Araştırmalar sonucunda Yunan mitolojisinde ve mitlerinde karşımıza çıkmaktadır. Necatigil (2017) *Küçük Mitologya Sözlüğü* isimli eserinde Kyklop'ları şu şekilde tanımlamaktadır; “Tek gözlü, iri yarı devler milleti” (Necatigil, 2017:76).

Yine diğer mitoloji sözlüklerinde yapılan araştırmalara göre, ne tanrı ne tanrıça ne de insan değil aksine dev şeklinde görülen yaratıklardır. Erhat(2021) ise Türkçe'ye “Tepegöz” olarak çevrilebileceğini söylemektedir (Erhat, 2021:186).

Yazar Ayla Kutlu, *Kyklop'lara Ateş Üstünde Yürümek* isimli romanında yer vermektedir. Romanda şu satırlar ile karşımıza çıkmaktadır:

“Sonradan, mitolojiye merak saldığında Kyklopların balıklar gibi gözleri olması gerektiğini düşünmüştü.

....

Süha, kesin körlüğün içine girmişti. Balıklarını ve onlardan birinin gözünü unutmuştu. O balıklara kim bakabilirdi kendisinden başka?” (AÜY, s.71).

Roman karakteri olan Süha, körlüğünün başlangıcında iken, körlüğün nasıl olduğunu bilmemektedir. Mitolojik okumalar sonucunda kendi bilinç ve hayal dünyasında mitolojik karakterlerle birlikte yaşamaktadır. Çevresinde olup biten her durumu mitolojik olaylara ve çevresinde varlığını bildiği varlıkları da mitolojik varlıklarla özdeşleştirerek bilinç dünyasında onlarla bir yaşam kurmaktadır. Aslında bu bilinç dünyasında olup bitenleri gerçek hayatla bütünleştirerek yaşamını yorumlayarak ömrünü geçirmektedir. Görme yetisini kaybetmeden önce bildiği ve gördüğü balıklarını, unutmaya başlamıştır. Bildiği ve tanıdığı varlıkları unutmaya üzerine kendisine bu varlıkların mitik dünyadaki karşılıklarını bulur. Balıkları ile kendini özdeşleştirerek onları da tek gözlü olarak görmeye başlar. Aslında kendisini Kyklop olarak görmese de, bilinçaltında balıkları üzerinden kendisini Kyklop olarak görmeye başladığı anlaşılır. Mitoloji, artık Süha için yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Yazar, Süha'nın hayatını ele alırken birçok mitolojik sembol ve varlıklara yer verir.

4.4 Mitolojik Tabiat

Dünyanın var oluşundan bu yana, tabiat her daim varlığını koruyarak nesilden nesile değişim ve dönüşümlerle devam eder. Tabiat, insanın ve tüm canlıların yaşamının devamının sağlandığı en önemli unsur olarak görülür. Tabiatın yaşama etkisi, sadece doğanın ya da canlıların üzerinde görülmez. İnsanın ve tüm canlıların ruhunu etkilediği görülür. Doğanın, evrenin oluşumunun temelini oluşturan dört ana elementin “toprak, hava, su ve ateş” aslında insanın hatta tüm canlıların yaşamını etkileyen unsurlardır. Bu bakımdan tabiat insanı, insan tabiatı etkiler. Etkileşim her an her saniye devam içerisinde. Bu nedenle tabiatta olan, oluşun ve varlığını

sürdüren her şey insan yaşamını büyük oranda etkiler. Tıpkı tabiatın ürünü olan meyve, sebze ve bitkiler gibi değerli taşlar ve madenlerde insanın midesine tesir etmese de ruhuna ve enerjisine tesir eder.

Tabiatın, mitolojinin içerisinde her daim önemli bir yere sahip olduğu görülür. Mitler, çeşitlik tabiat unsurlarını konu edinir. Mitlerin içerisinde geçen çeşitli tabiat unsurları, insan yaşamında da mitlerdeki anlamlarını koruyarak varlığını sürdürür. Edebi eserlerin içerisinde bazen gerçek tanım ve varlıklarıyla, bazen de mitolojideki tanım ve varlıklarıyla yer alan tabiat unsurları görülür. Mitolojide tanrıların sembolü haline gelen tabiat unsurları olduğu gibi, kullanım ve fayda sağlaması açısından da değerli görülen unsurlar vardır. Kutlu'nun eserleri içerisinde yer alan mitolojik tabiat unsurları, varlıklarına göre sınıflandırılarak aşağıda verilmektedir.

4.4.1 Değerli Taş/Doğal Taş

Değerli taşlar, doğal taşlar yüzyıllardan beridir var olup günümüze kadar ulaşan tabiat unsurlarıdır. Taşların çeşitleri yüzyıllardan bugüne değişse de mutlak sureti ile değeri yüzyıllardır aynı olan taşlar vardır. Bunların en başında günümüzde en değerli madenler arasında bulunan altın gelir. Altın, geçmişten günümüze değerini ve varlığını koruyan değerli bir taştır. Değerli taşların, değerli madenlerin hem maddi hem de manevi değerleri vardır. Bu değer yukarıda sözünü ettiğimiz gibi insanın enerjisine tesirinden ötürü ortaya çıkar. Burada ilgilenilen ve hakkında araştırılma yapılan taş ise, eskiden çok değerli ve kıymetli olan ancak günümüzde varlığını kaybetmiş olan “Lapis Lazuli” adında bir taştır.

4.4.1.1 Lapis lazuli

Sümer tabletlerinde de adından sıkça bahsedilen bu taş, mitolojik metinlerde de geçmektedir. Özellikle Sümerlerde yaygın olan bu taş, yüzyıllar önce altın ile eşdeğer tutulan bir taştır. Bu taş ilk kez Sümerlerde rastlanılmaktadır. Sümerlerin geleneklerinde ve günlük hayatında sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Sümerlilerin günlük hayatında büyük bir değeri olan bu taş, hediyeleşmelerde ve zenginlik göstergelerinde karşılaşılan bir taş olmuştur. Özellikle bu taşın halk içerisinde sıklıkla kullanılmasını, günlük hayatta bir rengi ifade ederken dahi “Lapis lazuli

renginde, Lapis lazuli gibi, vs.” şekilde konuşmalar geçmektedir. Değerli taş olan lapis lazuli hem taş olarak hem de renk olarak Sümer halkını ve Sümer mitolojisindeki tanrıları yakından ilgilendirmektedir.

Özellikle Mezopotamya metinlerinde karşılaşılan Lapis lazuli, altın ve gümüş gibi maddi açıdan değerli görülen ziynetlerle eş değer kabul edilir. Saf mavi renkte, ışıltılı bir taş olarak tasvir edilen taş, özellikle zengin ailelerde, toplum tarafından değerli ve önemli görülen mekânlarda sıklıkla kullanıldığı görülür. Eski Sümer tabletlerinde zengin ve ayrıcalıklı sınıfın mezarlarında dahi ortaya çıktığı görülür. Burada düşünülen ve ortaya çıkan düşünce kapsamında bu taşın sadece maddi bir değere sahip olmasının yanı sıra dini açıdan kutsal ve koruyucu olduğunun düşüncesi vardır (Uyanık ve Morkoç, 2021).

Lapis lazuli taşının, mitolojide, dinsel ayinlerde ve ritüellerde, ilahilerde, kraliyet hanedanlıklarında, zengin ve ayrıcalıklı sınıfın günlük yaşantısında, toplum içerisinde değer, statü ve renk göstergelerinde ve tanrı ile ilişkili olan her yerde kullanıldığı eski Mezopotamya kaynaklarında görülür. Kaynaklardan ulaşılan bilgiler doğrultusunda Lapis lazulinin kutsal olarak kabul edildiği sonucuna ulaşılır. “Lapis lazuli, renginden ve içerisinde bulunan sarı renkli noktalar şeklindeki pritlerden dolayı gökyüzünü, özellikle de yıldızlı geceyi temsil ediyordu” (Uyanık ve Morkoç, 2021:167). Burada geçen bilgiden yola çıkarak Sümerlerin göğü ve yeri kutsal olarak saydıkları bilinir. Evren, kutsallıktan meydana gelir. An ve Ki, yeri ve göğü oluşturarak evreni oluştururlar. Bu kutsallık şu mitte ifade edilebilir:

“Sümer Mitolojisi’nde ay tanrısı Nanna/Sin, Sümerlerin yıldızlarla ilgili baş tanrısı olan hava-tanrısı Enlil ve onun karısı hava-tanrıçası Ninlil’den doğmuştur. Göklerde bir gufa’yla yolculuk ettiği düşünülen ve bundan dolayı zifiri karanlık lapis lazuli renkli göğe ışık getiren ay-tanrısı Nanna. “küçükler,” yıldızlar, üstünde tohum gibi saçılırken “büyükler,” belki de gezegenler, yabani öküzler gibi etrafında gezinirler (Kramer, 1999, s. 86, Uyanık ve Morkoç, 2021, 167).

Mitolojik anlatıda görüldüğü gibi Lapis lazuli hem eski mitlerde geçer hem de kutsal olarak kabul edildiği görülür. Aslında göğün rengin, veren ve onu güzelleştiren Lapis lazulidir. Mezopotamya yazılı kaynaklarının hemen hemen hepsinde karşılaşılan Lapis lazuli, gökyüzünü temsil ettiği için kutsal sayılır. Kötülüklerden, nazardan, büyüden koruyucu bir güce sahip olduğu düşüncesi görülür. Değerli bir taş olduğu

için mabetlerde ve saraylarda kullanılır. Bu taş kralların ve yöneticilerin denetiminde olan bir taştır (Uyanık ve Morkoç, 2021:168).

Kadın Destanı romanında sıklıkla karşılaşılan bir metafor halindedir. Günlük hayat içerisinde güzelliği tasvir ederken, renk belirtirken, kıymet ve değer ölçümlerinde Lapis lazuli metaforu kullanılır. Roman içerisinde özellikle güzellik ve renk betimlemelerinde kullanılır.

“Bu halk, değerli madenler topladı, canı pahasına.

Pek çok lapis lazulinin sahibi oldu.

Kuyumcular görülmemiş güzellikte takılar yaptılar ustalıklarla.” (KD, s.28).

Roman içerisinde Lapis lazuliye yer verilen ilk bölüm yukarıda yer alan satırlardır. Bu taşın, değerli bir maden olduğundan bahsedilir. İnsanların bu değerli taşı toplamak için zorlu mücadelelerden geçtikleri ve canları pahasına uğraştıkları söylenir. Tıpkı günümüzde insanların para kazanmak, değerli taşlar almak için yaşam karşısında zorlu mücadele vermeleri gibi. Yazar, yüzyıllardan beri bu durumun devam ettiğini, eserinde bu taşın yer vererek gösterir. Değerli olan maden değişmiş olsa da insanın zenginlik ve değer kazanma karşısındaki mücadelesinin hiçbir zaman değişmediğini açık bir şekilde vurgular.

“Tapınak Kızı, lapis lazuli gözlü Tapınak Kızı şimdi kente girmekten korkuyordu.

Yazgısı deltada değil, kentte yazılacaktı.”(KD, s.138).

Lapis lazulinin renk olarak kullanıldığı görülür. Burada bir renk tanımlaması şeklinde sembolleştirilerek verilmiştir. Aslında bu metaforla hem renge gönderme hem de o gözlerin kutsallığına ve önemine bir gönderme yapılır. Gökyüzü kutsaldır ve gökyüzünü temsil eden bir renk olması sebebiyle taşta değerli görülür.

Yazarın, lapis lazuliye bir metafor olarak kullanma amacı aynı anda çok şeyi simgelemek istemesidir. Hem kutsallığı hem rengi hem de zenginliği anlatır. Aslında tapınak kızı her şeyden haberdar ve her şeyi görüp yaşamış bir kişi. Gözleri bir bakımdan kutsal, bir bakımdan zengin. Kutlu’nun burada kastettiği maddi anlamda bir zenginlik değildir. Manevi bir zenginliği kastederek tapınak kızının gözlerini

lapis lazuliye benzetir. Aynı zamanda, tapınak kızı bütün kadınların sözcüsü halindedir. Bu sebeple, onun gördüklerini dile getirmesinin ayrı bir önem taşıdığına vurgusu yapılır.

4.4.2 Bitkiler

İnsan yaşam içerisinde doğa ile iç içe yaşar. Yaşam başladığından itibaren, insanlarla birlikte bitkilerde varlığını sürdürür. Doğanın içerisinde yer alan bitkiler, insan yaşamında her zaman var olmuştur. İnsanın olduğu yerde bitkinin de olduğu ve insanın yaşamında çok etkin bir rolleri olduğu bilinir. Kullanım amaçlarına ve çeşitlerine göre değişim gösteren bitkiler arasında, bazı bitkiler değerli ve önemli görülerek ayrı bir yer tutar.

Mitolojide de bitkilerin önemli bir yere sahip olduğu bilinir. Bitkilerin oluşumundan, fayda ve zarar verdiği alanlara dair her şey mitlere konu edilmiştir. Bitkiler ve etrafında gelişen mitolojik olaylar neticesinde bitki mitosları karşımıza çıkar. Deniz Gezgin, *Bitki Mitosları* isimli kitabında, bitkiler için tanrıların insanlara bir hediyesi olarak bahseder (Gezgin, 2007).

4.4.2.1 Söğüt

Söğüt ağacı, doğu ve batı mitolojilerinde, Türk halk inanışlarında ve özellikle Türk mitolojisinde ağaç kültü olarak karşılaşılan önemli bir ağaç olarak bilinir. Kült kelimesi, Batı kaynaklarında tapınma ve tapma anlamlarına geldiği görülür. Ancak Türk toplum ve geleneklerinde asla bir nesneye tapınma ve tapma yoktur. Ağaç kültü, su kültü, dağ kültü veyahut atalar kültü denildiğinde bunlar tapınma ya da tapma uygulamalarını göstermez. Kült kavramı içerisinde var olan bu semboller, tanrısal olarak kabul edilerek, tanrıyla iletişim kurmanın aracı olarak görülür (Turan ve Ozan, Ergun,2018:109). Anlaşıldığı üzere, ağaç kültü bir tapınma değil, tanrıya karşı saygı ve tanrısal olarak görmedir. Halk arasında ağaçların önem taşıdığını gösteren bir inanıştır.

Söğüt ağacının Türk kültüründeki anlamı ve önemini Işık şu şekilde açıklar: “Evin, obanın, çadırın önüne dikilir ya da ağacın bulunduğu yere ev, oba, çadır kurulur.

İnsanlar onun gölgesinde huzur bulur, kendilerine iyi gelecekler sunacağına inanılır” (Işık, 2019:555). Söğüt ağacının Türk mitolojisindeki anlamının, koruyuculuk, yaşam kurma ve yaşamın iyi bir şekilde devamını sağlama olduğu anlaşılır.

Türk mitolojisinde karşımıza çıkan söğüt motifi Yunan mitlerine de konu olur. Yunan mitolojisinde, tanrı Zeus ve tanrıça Hera’ya yer tarafından düğün hediyesi olarak sunulan altın elmaların koruyuculuğunu üstlenen Hesperisler görülür. Hesperisler, mitlerde gecenin kızları olarak bilinir. Gecenin kızları Hesperisler, tanrıça Hera’nın çok sevdiği bu elmaları yetiştirip korudukları görülür. Bir gece Herakles bu elmaları çalınca, Hesperisler çok üzülür. Tanrılar da bunun karşılığında onları kavak, karaağaç ve söğüt ağacına dönüştürür. Söğüt ağaçları yeryüzünde koruyucu Hesperisler olarak görülür (Gezgin, 2007:126).

Mekruh Kadınlar Mezarlığı isimli hikâye kitabının içerisinde yer alan aynı isimli hikâyede söğüt motifine rastlanılır. Kutlu’nun söğüt motifini, Türk mitolojisindeki anlamı ile benzer olarak kullandığı görülür. *Mekruh Kadınlar Mezarlığı* isimli hikâyede geçen şu satırlar; “Söğüt bedenlimdin... Yaprak gülüşlümdün, gonca ömürlü oldun” (MKM, s.45). Kutlu’nun kadını söğüt motifi ile tasvir ettiğini gösterir. Söğüt motifi ile kadın arasındaki benzerlik koruyuculuk ve yaşam kurma manaları olarak görülür. Kadının bedeninin söğüte benzetilmesi ve bedeninin bir ağaç olarak tasviri hem kadının rahmi dolayısı ile yaşamı devam ettirmesine hem de kadının annelik vasfı ile kutsallığına gönderme yapmak içindir.

Kutlu, kadının rahminin kutsallığı ve önemini şu satırlar ile gösterir: “Çünkü onların rahimleri var ve rahim yaratıcıdır. Yaşamı oluşturur, sürdürür” (MKM, s.35). Doğuran, yaşatan ve yaşamı sürdüren kadın, yaşamın devamını sağlar ve yeryüzünde anaç olması sebebiyle koruyuculuk görevini üstlenir. Hikâye içerisinde çocuklarını, yuvasını koruyan ve çevredeki ahlaksızlıklara karşı, zorluklarla mücadele eden kadın imgesi verilmek istenir. Kadın, varlığı ile hem yaşamı oluşturur hem de yaşamın devamını sağlar. Kutlu, doğa ile kadını bir bütün olarak görür. Kadın tıpkı söğüt ağacı gibi kökleri ile yaşama sınırsız tutunur.

4.4.2.2 Süsen(İris)

Süsen bitkisi, bir çiçek türüdür ve süsen çiçeğinin adıdır. Süsen çiçeği iris ailesine dâhil olan bir çiçek türüdür. Süsen çiçeği, mitolojide ve mitlerde de görülür. Çiçeğin Latince adı İris'tir. Yunan mitolojisindeki tanrı İris, gökkuşağı tanrısı olarak bilinir ve gökkuşağını temsil eder. İris'in görevleri arasında tanrılar ile insanlar arasında iletişimi ve haberleşmeyi sağlaması vardır (Gezgin, 2007:128). Mitolojik sözlüklerdeki tanımına bakıldığında Erhat, İris için şu tanımlamayı yapar:

“Gökkuşağını simgeler, gökkuşağı da denizden çıkarak gökle yeryüzü arasındaki ilişkiyi kurar görüldüğü için, Olympos tanrıları İris'i de Hermes gibi ulak ve özellikle insanlara haber salmak için kullanırlar. Kanatlıdır, güneşte gökkuşağının renklerini yansıtan ince bir tülle örtülüdür.” (Erhat, 2021:162)

Tanrı İris'in, tanrıların insanlardan haber almasını sağlamakla görevli olduğu görülür. Bu görevini gökkuşağı çıktığında yapar. Bu bakımdan gökkuşağının tanrıların sesini duyurmaya fayda sağladığı inancı hâkimdir. Süsen bitkisi hakkındaki bir diğer anlatıya göre, bu bitkinin daha çok mezarlıklarda yetiştiği bilinir ve bu bakımdan tanrılarla ölen kişiler arasındaki iletişimi sağladığı yönünde bir düşüncede varlığını korur (Gezgin, 2007:128).

Süsen çiçeği, Fars mitolojisinde ve Fars edebiyatında da görülür. Bu çiçek, beyaz, mor, sarı gibi çeşitli renklere sahip olan bir çiçek olarak bilinir. Farsçada “Pilguş, filguş” adları ile bilinir. Bu çiçek Fars kültüründe özgürlük simgesi olarak görülür. Özgürlüğün sembolü olan Süsen, su tanrıçası Anahita ile ilişkilendirilir. Tıpkı servi gibi, şiirlere konu olur ve şairler tarafından kullanılır. Ayrıca “susen zeban: susen dilli, fesahat ve belagatli söz” anlamında kullanıldığı da görülür (Yıldırım ve Arısoy, 2021:88).

Kutlu, *Mekruh Kadınlar Mezarlığı* isimli hikâye kitabında *Süsen Gitti* isimli hikâyesi ile süsene yani mitolojideki tanrı İris'e yer verir. Kutlu, *Süsen Gitti* hikâyesinde mitoloji ile bağ kurarak başkarakter Süsen ile Yunan tanrısı İris arasında benzerlik oluşturur.

“Babamın kızı benimdir. Adım Süsen'dir. Dayanıklı olup yaşamam için, bir de saçımın rengi kızıl diye bana bu adı takmıştır.” (MKM, s.52).

Süsen'in isminin koyulma nedeni olarak saçlarının kızıllığı ve dayanıklı olup yaşaması için olduğu görülür. Saçlarının kızıllığı ile gökkuşağı arasında benzerlik kurulur. Tanrı İris'in tasvirlerinde gökkuşağı rengi bir tüle sarılı kanatlı bir kız tanımı vardır. Burada Süsen ile tanrı İris arasında görsellik açısından bağ kurulmaya çalışılır.

“Bir akşamüzeri, ben evimizin damında babamı beklemeye karar vermişimdir. Bu kararı kendim vermişim, kimseye danışmamışım.”

Kız, öylesine yoğun bekleyişe girdi ki, dünyadan koptu. Seslenildiğinde duymuyor, gövdesinin yorulduğunu algılamıyordu. Ayak değiştirmiyor gözünü diktiği yerden ayırmıyor, bekliyordu.” (MKM, s.57).

Kutlu, Süsen'in damda babasını beklemesi ve yabancı, düşman gelirse ailesine haber vermesi şeklinde görülen davranışları onun haberleşmeyi sağlayan tanrı İris ile benzerliğini göstermek için hikaye içerisinde bir metafor olarak kullanır.

Ayrıca Süsen, bazen gözünün önünde ölen sevdiklerinin ve bazen yabancıların silueti ile ailesine haberler verir. Burada Yunan mitolojisinde tanrı İris'in, söylenilen şeyi harfi harfiyen yerine getirmesi ile Süsen'in söylenilen her şeyi sorgusuz yapması arasında benzerlik görülür.

Süsen bitkisinin daha çok mezarlıklarda görülmesi ve ölümler ile tanrılar arasında haberleşmeyi sağladığı yönündeki bilgiden yola çıkarak, başkarakter Süsen'in de ölen sevdiklerinin siluetini görmesi ve ailesini bilgilendirmesi arasında bağlantı vardır.

Kutlu, *Süsen Gitti* isimli hikâyesinde, hem hikâyenin ismini hem de ana kahramanın ismini Süsen olarak belirler. Süsen, fiziksel özellikleri açısından süsen isimli çiçekle benzerlik göstermesi açısından ile bir sembol olarak kullanılır. Aynı şekilde Süsen, karakter özellikleri ve yaşayışı bakımında Tanrıça Süsen ile benzerlik göstermesi sebebiyle de sembol olarak verilir. Kutlu, burada iki şekilde de kahramanını mitolojik sembollerle donatır. Karakterin oluşumuna, varlığına ve yaşayışına mitolojiden göndermeler de bulunarak, Süsen'i mitolojik bir sembol olarak kullanmaktadır. Hikâyenin ismine de etki eden mitolojik unsur Süsen, hikâyenin

sonunda ölmesi sebebiyle *Süsen Gitti* ismi seçilmiştir. Karakter, isim ve mit ilişkisi kurularak oluşturulan bir hikâyedir.

4.4.2.3 Yaşam otu

İnsan, geçmişten bugüne ölümsüzlüğü arayan bir varlıktır. Ölüm ve ölümden sonrasının belirsizliği insanı yüzyıllar boyunca korkutan bir durum olmuştur. Ölüm sonrası için tasavvurlar kuran insan, net bir sonuca ulaşamadığı için korkmuş ve ölümden kaçmak istemiştir. Ölümsüzlük arayışındaki bir diğer sebep ise, sonsuz güce, ihtişama, zenginliğe ulaşma isteğidir. Güç ve zenginlik, sahip olma arzusu insanın en zayıf noktalarından biridir. İnsanın bu zayıf noktası, zaman geçtikçe hırs ve kötülüğe dönüşür. Tarih boyunca araştırmalara konu olan ölümsüzlük arayışı, mitolojide de görülür. İlk yaratılıştan bu zamana kadar bu arayışın devam ettiğinin kanıtı olur. Ölümsüzlüğün ve uzun yaşamın çaresi yine yaşamın içinde, doğada aranır. Kutlu, bu durumu *Kadın Destanı* romanında vurgular. *Kadın Destanı*’nda bu bitkinin varlığından ve insanların ölümsüzlük arayışından bahseder.

“Yaşam bitkisi, ölümsüzlük otu, yaşam otu” gibi isimlerle anılan bitki Sümer mitolojisinde geçmektedir. Gilgames efsanesinin anlatıldığı tabletlerde ve Kral Etana ile ilgili efsanede geçmektedir. Gilgames, ölümsüzlüğü arayan bir kraldır. Ölümsüzlüğün olmadığını ancak gençleştiren bir bitkinin olduğunu öğrenir ve bunun peşine düşer. Gül gibi dikenli olan yaşam otu, denizin dibinde, suların altında bulunur. Gilgames ona ulaşmak için mücadele eder, ancak efsaneye göre bu bitkiyi yılan kaptırır. Bu bitkiyi yiyen yılan gençleşir. Bu bitkinin adı “yaşlı adam genç adama dönüştü”dür. Yüzyıllardan beri deri değiştirerek genç kalan yılanın sırrı buradan gelir (Black ve Green, 2017:308).

Diğer bir efsaneye göre ise Kral Etana, çocuğu olmayan bir kraldır. Bu derdine derman olarak yaşam otunu arar. Bu bitki, sadece göklerde bulunur ve ulaşmak çok zordur. Etana, bu bitkiye ulaşmak için güneş tanrısına yalvarır. Güneş tanrısı Şamaş ona bir yol gösterir ve bir kartaldan yardım alır. Kartalın sırtında gökyüzüne çıkar ve orada bu bitkiyi bulduğu söylenir (Gezgin, 2007:185).

Halk arasında Anadolu efsanelerine de konu olan bu bitkiyi Lokman Hekim'in bulduğu bilinir. Anlatılan efsaneye göre, şifa dağıtan, tüm hastalıklara çözüm bulan ve bütün bitkileri tanıyan Lokman Hekim, bitkilerden ilaçlar yapan birisidir. Tüm bitkileri inceler ve defterine şifalı tarifleri not ederken çınar ağacının altında uyuya kalır ve bir bitkinin ona seslendiğini duyar. Otun sırlı olduğunu anlayan Lokman Hekim onu defterinin arasına koyar ve otun kendisine verdiği sırrı da not eder. Bunu gören Allah, Lokman Hekim'in ölümsüzlük ilacını yapacağını anlar ve buna engel olmak için Cebrail'i gönderir. Ölümsüzlük ilacı, insanlara ve dünyaya kötülük getirecektir. Cebrail insan şekline girerek, Lokman Hekim'in defterine bakmak ister ve Lokman Hekim defteri Ceyhan nehrine atar. Nehrin sularında kaybolan defter bulunamaz. Efsaneye göre, o nehrin etrafındaki tarlanın toprağı halk tarafından kutsal görülür. Defterden sadece bir yaprak bulunur ve bugünkü tıp biliminin başlangıcına dair bilgileri oluşturur (Gezgin, 2017:186).

Bütün bu mitlerden ve efsanelerden de anlaşıldığı üzere, yaşam bitkisi, insanların daima aradığı ve bulmak için uğraşlar verdiği bir bitkidir. Kutlu bu bitkiye, *Kadın Destanı* romanında şu satırlarda yer verir:

“Yılan geldi, Gılgamesh'ten yaşamı kapan yılan.

Sonsuz yaşamını önemsemedi.

Gılgamesh'e inanmadığı için kapmıştı yaşam bitkisini.

Gücünü insanlığa vermezdi Gılgamesh.” (KD, s.211)

Yaşam bitkisi, mitlerde ve efsanelerde genellikle yılan ile birlikte verilir. Kutlu, burada da mitolojideki tanımına uygun olarak yaşam otuna yer verir. Romanın ilerleyen sayfalarından da anlaşıldığı üzere, insanın aç gözlülüğü, hırsı, güç sahibi olup sonsuzluğa ulaşmak istemesine vurgu yapılır. Tüm bu isteklerin sonucunda ise, insanın ruhu kötüleşir. Ruhu kötüleşen insan, çevresine ve kendisine karşı acımasız olur. Kutlu, bu temayı romanında işlerken bunun yüzyıllar öncesinden geldiğini ve günümüzde de insanın mayasının değişmediğini, halen aynı durumların devam ettiğini vurgular. Kadın Destanı romanı, çok eski zamanı, Sümerlilerin hüküm sürdüğü zamanları konu edinir. Bu bakımdan Kutlu'nun vermek istediği mesaj ise, insanın evrensel duygularıdır. İnsanların duyguları, hisleri, zenginlik, güç ve

sonsuzluk isteği evrenseldir. Hangi millet, hangi çağ olursa olsun, insanın mayası değişmez. Farklı mekânlarda, farklı zamanlarda olaylar ve durumlar karşısında aynı duyguları, aynı hisleri taşır. Dünyadaki bu istek ve ihtiyaçlar, yüzyıllar öncesinde de varlığını sürdürmektedir. Bu sebeple mitlerde anlatılanlar, günümüzün yaşantısını oluşturur. Kutlu, eserlerinde kullandığı mitolojik sembollerle bunu okuyucuya aktarır. Yaşam otu, Kutlu'nun vermek istediği mesajın bir sembolüdür.

4.4.2.4 Zambak

Geçmişten günümüze, çok eski zamanlardan bugüne kadar gelen bitkiler arasında zambak çiçeği vardır. Zambak çiçeğinin temsil ettiği anlam ve ortaya çıkışı hakkında birçok mit mevcuttur. Farklı birçok kültürde, farklı anlamlar ve semboller taşıyan zambak, özellikle mitlere konu olmuştur. Yunan mitolojisinde tanrıça Hera ile ilişkilendirilen zambak, temizliğin, saflığın ve yeniden doğmanın sembolüdür. Özellikle Floransa ve Hristiyan dünyasında zambak, Hz. Meryem ile ilişkilendirilir. Hz. Meryem'in hamile kalacağının müjdelenmesi olarak beyaz zambaklar sanat dünyasında tasvir edilir. Zambaklar bekâretin bir sembolü haline gelir (Gezgin, 2007:136).

Zambaklar bekâretin, temizliğin, saflığın ve arınmışlığın sembolüdür. *Sen de Gitme Triyandafilis* isimli hikâye kitabında, Triyandafilis'in hikâyesi anlatılırken zambak sembolü kullanılır. Hikâye içerisinde Triyandafilis, bakıcısı tarafından tasvir edilirken zambak çiçeğine benzetilir.

“Tiryandafilis’le dizdize oturan delikanlının esmer ince gövdesinin üst yanı çıplaktı. Tiryandafilis gömlekeydi. Beyaz, ince, solgun, kırık bir zambak gibi duruyordu. Sapından koparılmış bir zambak.” (SGT, s.49).

Tiryandafilis'in kırık bir zambağa benzemesi burada bir sembol ve anlam taşır. Zambak saflığın, temizliğin ve bekâretin sembolü olarak görülür. Burada zambağın kırık olması Triyandafilis'in daha önceden tecavüze uğraması ile alakalı olarak yazar tarafından bilerek kullanılır. Triyandafilis, temiz kalpli, sevecen ve iyilik meleği gibi bir kızdır. Tıpkı zambak gibi, duru bir güzelliği saflığı vardır.

Zambak mitolojide aynı zamanda yeniden doğumun da temsilidir. Hikâye içerisinde Triyandafilis, bakıcısının onu bu şekilde bulduğu zamana kadar yaşadığı tecavüz olayından dolayı ölü bir ruh gibidir. Ancak bakıcısı tarafından âşık olduğu adamın yanında bulunduğundan tıpkı kırık bir zambak gibi yeniden doğmuştur.

Başlangıçta kırılan zambak şimdi ait olduğu toprağı ile tekrar hayata tutunur. Kutlu, Triyandafilis'in yaşamını ve ruh halini mitolojideki zambak sembolü ile anlatır. Hikâye içerisinde açık açık onun ruh sağlığı hakkında bilgiler verilmezken, zambak sembolünün anlamı ile bu bilgiler gün yüzüne çıkar. Kutlu, burada dolaylı yoldan semboller aracılığı ile Triyandafilis'in hayatı üzerinden mitoloji ile bağlantı kurmaktadır.

4.5 Mitolojik Sayılar

İnsanoğlu var olduğu günden bu yana, yaşamını anlamlandırmaya ve çözmeye çalışır. Yaşamın anlamını ve manasını çözümlerken, evrenin ve insanın yaratımına ulaşır. Bu yaratımın meydana gelmesinde evrenin matematiği önem taşır. Evrendeki her şeyin bir ölçü ve sistematige göre meydana geldiği görülür. Evrenin yaratımında sayıların ve dolayısı ile oranların önemi büyüktür.

İnsanın hayatını anlamlandırmasında ulaştığı ilk metinler olan mitlerde de sayılara denk gelinir. Bazı sayıların sıklıkla tekrar edildiği ve sembol olarak kullanıldığı görülür. Doğayı çözümlmeye çalışan insan, sayıların önemini kavrar ve bunu yaşayışının bir parçası haline getirir.

Halk arasında bazı sayılar taşıdığı anlamlara göre kutsal kabul edilir. Bu sayıların özellikle efsanelere, hikâyelere, masallara, destanlara, geleneklere ve ritüellere dâhil olduğu görülür (Bozkurt ve Bozkurt, 2012).

İnsanların geçmişten günümüze kadar gelen mitlerine ve kültürlerine bakıldığında bazı sayıların önemli görülerek, yaşam içerisinde sıklıkla kullanıldığı bilinir. Bu sayılar arasında bulunan yedi rakamı, birçok kültürde, dinlerde ve mitolojilerde önemli görülür. Yedi sayısı, insanın hayatı anlamlandırma ve çözme sürecinde çok sık olarak karşılaştığı bir sayıdır.

Mısır, Sümer, İran ve Türk toplumlarında sayının önemi fark edilir ve mitolojide görülür. Babil'in asma bahçelerinin sayısının yedi olması, evrenin yaratılışında tanrının yedi günde oluşturmaları, göğün yedi kat olması vs. gibi yaşamın içinde birçok yerde kullanılan ve karşılaşılan bir sayıdır (Yıldırım ve Arısoy, 2021:172-173).

Türk halk kültüründe ve mitolojisinde yedi sayısının anlamı ve kullanıldığı yerler çeşitlik gösterir. Sayının kullanım alanları ve anlamları arasında; dini motifleri anlatmak, insan hayatının birliğini ve bütünlüğünü anlatmak, nesiller arası bağın oluşmasını anlatmak ve bir olayın anlamını güçlendirmek, önemini arttırmak amacı ile kullanıldığı görülür (Torebekkyzy, 2021:90).

Mekruh Kadınlar Mezarlığı ve *Kadın Destanı* eserlerinde, halk inanışları içerisinde yer verilen yedi sayısı, kutsiyet atfedilerek kullanılır.

Kutlu, yedi sayısına *Mekruh Kadınlar Mezarlığı* eserinde, *Süsen Gitti* hikâyesinin içinde yer verir. Hikâye içerisinde bir sembol olarak kullanılan yedi sayısı, halk inançları ve ritüeller esnasında karşımıza çıkar.

“... Adak adayalım, dölü olduğunda senin mübarek adını taşıyın. Yeddi yıl adaklının saçını kesmeyelim. Sırtında yeddi yeşil boncuk taşıyın. Dilersen kızı bağlayalım, kapının bir köpeği olsun.” (MKM, s.66).

Parçada adaklı olarak bahsedilen kız hikâyesinin ana kahramanı Süsen'dir. Süsen'in davranışlarını garip ve tuhaf karşılayan ailesi onun düzelmesini ister. Halk kültüründe hasta olan kişiyi daha doğrusu bilinmeyen ruhlar tarafından hasta olan kişiyi hocaya götürüp tedavi ettirme olayı görülür. Süsen'i böyle bir hocaya götürerek ondan yardım isterler. Yedi sayısının halk inancında kutsal görüldüğü bu parçada da verilir. Tedavi için yapılan uygulamaların sayısının yedi oluşu, o tedavinin olumlu sonuçlanması ve etkisinin artması için kullanıldığının sembolü olarak verilir.

Kadın Destanı romanında yedi sayısının koruyucu ve bereket anlamında bir sembol olarak kullanılmasına gönderme yapılır.

“Yedi kapılı kentin yedi anahtarını beline asarak dolaşan

kutsanmış kadına,

Yani bana.” (KD, s.33)

Romanda bahsedilen kent Uruk kenti olarak geçer. Uruk kentinin yedi kapısının olduğunun vurgusu yapılır. Roman boyunca bu kentin tanrılar tarafından korunduğunun ve tanrılar tarafından bereketli topraklara sahip olduğu anlatılır. Buradaki yedi kapı ve yedi anahtar vurgusu, kentin uğurlu ve kutsi olduğunu gösterir. Kutlu, buradaki yedi anahtar ve yedi kapı sembolünü Gılgamış destanı ile özdeş bir şekilde gerçekliğe uygun olarak verir.

Uruk kenti, Gılgamış destanında görülen Sümer şehridir. Gılgamış'ın, bu kentte krallık yaptığı ve topraklarının tanrılar tarafından bereketlendiği bilinir. Kentin çevresi surlarla çevrilidir ve bu surlar yedi tanedir (Kutlu, 2004:241). Surların yedi tane oluşu yazar tarafından yapılan bir vurgudur. Bu vurgu şehrin önemli olduğunun ve tanrılar tarafından yönetildiğinin göstergesidir.

4.6 Mitolojik Mekânlar

İnsanoğlu geçmişten bugüne, dünyada kendine yaşam oluşturmuş ve yaşamı anlamlandırmak amacı ile çevresini yorumlamaya ve gözlemlemeye başlamıştır. Bu gözlem ve anlamlandırma çabası sonucu mitlerin oluşumu ile yaratıma ve kendine dair bilgilere ulaşmıştır. İnsanın dünya üzerinde oluşturduğu mekânlar çağlar boyunca gelişerek ve değişerek günümüze gelir. Bu mekânlar yaşam ve ibadet mekânları olarak görülür. Her mekânın, insan için farklı anlamlar ve amaçlar doğrultusunda oluşturulduğu görülür.

Mitolojilerde yer alan belli başlı mekânlar vardır. Bu mekânlar, tanrıların, insanların ve yaratıkların yaşadıkları yerler olarak görülür. Tanrı evreni oluştururken, yeryüzü ve yeraltı olarak ikiye ayırır. Yaşam açısından birbirinin zıttı olarak görülen bu yerler, içerisinde yaşayan kişiler bakımından da zıtlık gösterir. İki ayrı mekân olarak karşımıza çıkan bu yerler üzerinden belirli inanışlar oluşmuştur. Mitolojide karşımıza çıkan mekânlar, gerçek ve uydurma şeklindedir. Uydurma mekânlarsa gözle

görülmeven, soyut olan ve sadece düşünce dünyasında yer alan, inanç doğrultusunda oluşmuş mekânlardır.

4.6.1 Ereşkigal'in Diyarı

Mezopotamya mitolojisinde Sümerlerde karşılaşılan bu mekân Yeraltı Dünyasını kapsar. İnsanlar evrenin yaratılışı sırasında yeryüzü ve yeraltı olmak üzere iki mekânla karşılaşır. Yeraltı Dünyası, ölümle ilişkilendirilerek öldükten sonra gidilen yer olarak düşünülür. Bu düşünce ve algılayış mitlere de girmiştir. Ereşkigal Diyarı, Sümer mitolojisinde Gılgamış destanında karşımıza çıkar. Sümer tabletlerinde Tanrıça İnanna'nın hikâyelerinin anlatıldığı bölümlerde Yeraltı Dünyasına inışı de yer alır.

Sümer mitolojisinde Yeraltı Dünyası, ölümlerin ruhlarının, ölü tanrıların ve kötülükler yapan ifritlerin yurdu olarak tanımlanır. Bu yurdun sahibi Kraliçe Eršekigal ve kocası Nergal'dir. Yeraltı Dünyası, genellikle karanlık, çirkin ve tozlu olarak tasvir edilir. Ereşkigal, Sümer mitolojisinde yeraltı dünyasından sorumlu olan tanrıdır ve bu sebeple Ereşkigal Diyarı olarak tanımlanır. Ölümler, Ereşkigal Diyarına indikten sonra, yeraltı dünyasının yazıcısı Geştina tarafından adlarının yazılı olup olmadığına bakılır ve tanrı Ereşkigal ölümlerini duyurur (Black ve Green, 2017:316).

Kadın Destanı romanında, Ereşkigal Diyarından sıklıkla bahsedilir. Mitolojideki gerçekliği ile bağlantılı olarak ele alınır. Roman içerisinde, kötü durumları ve olayları, korkuyu, ölümü anlatmak için bir sembol olarak kullanılır.

“...Gılgamış soluklanıyordu ya, yüzünün rengi EREŞKİGAL

diyarını andırıyordu.

Hastalıkları bırakmıyordu ki rahat soluk alsın.” (s.27)

“...Müthiş bir ölümle gidecek EREŞKİGAL'in diyarına

Başrahip.” (KD, s.32)

Kutlu, Erşekigal Diyarını roman içerisinde ölümün, korkunun ve hastalığın bir sembolü olarak kullanır. Gılgamış'ın yüzünün renginin tasvirinde Ereşkigal Diyarı ile açıklanır. Bu tanımlama ile yeraltı ülkesinin soğuk, donuk ve karanlık olması sembol olarak verilir. İkinci alıntıda, gerçeklikle özdeş olarak bu diyarın ölümlerin mekânı olduğunun vurgusu yapılır. Ölümle bağlantılı olduğu vurgulanarak bu diyardan bahsedilir. Tıpkı, gerçek hayatta olduğu gibi, ölenler için bir ülke ve mekân olacağı düşüncesi, mitik zamanlardan günümüze kadar gelmiştir. İnsan, her zaman zihninde ölümden sonrası için bir mekân tasavvur etmiştir. Kötülüklerle bağlantılı bir mekân olarak verilen Ereşkigal Diyarı, hem kötülüğün sembolü hem de ölümden sonra kötülerin gideceği yerin sembolü halinde verilir.

4.6.2 Hades Ülkesi

Yunan mitolojisinde karşımıza çıkan bu mekân, yeraltı ülkesinin diğer adıdır. Tanrı Hades'in isimi ile de bilinir. Yeraltı ülkesinin tanrısı olan Hades'in yaşadığı ve sorumlu olduğu mekândır. Yunan mitolojisinde diğer mitolojilerde olduğu gibi yeraltının ölümle ve kötülükle bağdaştırıldığı bilinir. Hades'in yönettiği bu ülke, ölümlerin ve kötü ruhların mekânı olarak görülür. Hades, insanların ve tanrıların çekindiği, önemli gördüğü ve saygı duyduğu bir tanrıdır. Onun ölüm diyarının tanrısı olması sebebi ile diğer tanrılardan daha çok saygı duyulduğu bilinir. Hades, gücüyle ve karanlık oluşu ile sembolize edilir.

Yunan mitlerinde karşımıza çıkan anlatılara göre, ölümlerin ruhlarının gölgeler halinde karanlıklar içerisinde yaşadıkları bilinir. Yeraltı ülkesinde, Akheron, Kokytos, Styks, Lethe ve Pyriphlegethon isminde ırmaklar vardır. Ülkenin kapısında, Kerberos isimli köpek bulunur ve bu köpek içeriye girilmesine izin verir ancak tekrar dışarı çıkılmasına asla izin vermez. Ölümlerin günahlarının büyüklüğüne göre yaşadıkları yerler değişiklik gösterir. Büyük günahlar işleyenler Tartaros'ta ya da bataklık bir gölde cehennem azabı çeker. Ölümler arasında iyi olanların saadet içerisinde Elysion denilen kırlarda yaşadıkları bilinir. Hades Ülkesine, bazı yerlerden gizli geçitlerle girildiği, mitlerde görülür. Yanardağ etekleri, karanlık, ıssız ve dağlık yerlerden geçişler olduğu bilinir (Necatigil, 2017:142).

Ateş Üstünde Yürümek romanında Süha'nın, Hades Ülkesinden bahsettiği görülür.

“...Ölümle yaşam arasındaki çizginin şimdi tam üstüne basmıştı ve ölümden yana atmak için ayağını kaldırmıştı. Hades'in ülkesine adımının ne zaman degeceğini bilmiyordu. Bir başarsaydı. Bu kez başarsaydı...” (AÜY, s.129).

Süha'nın intiharın eşiğindeyken kendi kendine içsel hesaplaşmaları sonucunda ölüme dair düşünceleri verilir. Birçok kez bu hayattan vazgeçmiş ve ölmeyi düşünmüş olan Süha, bunu başaramaz. Artık yaşayacağı ve öğreneceği bir şey kalmadığını düşünür. Bu dünyada gereken bütün acıları çektiğini ve yapacak bir şeyinin kalmadığını düşünerek intihar eder. Öldükten sonra bu dünyada var olmayacağını bilen Süha, artık yaşayacağı yerin ölüm diyarı olarak bilinen Hades'in Ülkesi olduğunu bilir.

Kutlu, Süha'nın intiharını Hades Ülkesi ile ilişkilendirerek okuyucuya verir. İntiharın eşiğinde olan Süha'nın öleceğini bu sembol ile verir. Burada ölüm yerine Hades Ülkesi'ni kullanması ise, Süha'nın kendi içsel dünyasında yaratmış olduğu mitolojik bir evrenin varlığını vurgulamak içindir. Mitolojik bir dünyada yaşayan Süha'nın ölümü de mitolojik bir mekân olan Hades Ülkesi olarak verilir. Hades Ülkesi, yazar tarafından sembolik ve mitolojik bir mekân olarak kullanılır.

4.7 Mitolojik Olaylar, İnanışlar, Uygulamalar

İnsan, var olduğu günden bugüne kadar çevresini anlamlandırmaya çalışan bir varlıktır. Düşünce ve fikirlerinin olması, sorgulayıcı bir akla sahip olması sebebiyle çevresinde olup biten her şeyi sorgulayarak, ne olduğunu ve nasıl olduğunu merak ederek yaşamına devam eder. Yaşamı içerisinde karşılaştığı her olay karşısında, kendince çözümler bularak hayatına devam eder. Ancak çevresinde anlamlandıramadığı, olağanüstü durumlar ve varlıklar karşısında farklı çözüm yolları bulmaya çabalayarak, bazı inançlar geliştirmiştir.

Mitik zamanlardan günümüze kadar gelen bazı uygulamalar ve inanışlar da, insanın bu çabası sonucu ortaya çıkmıştır. Mitlerin içerisinde de yer alan bazı uygulamalar, değişerek ve gelişerek günümüze kadar varlığını korumuştur. Bu uygulamaların ve olayların arka planında, insanın korkuları, sevinçleri ve hüznleri gibi duygularının sonucunda hayatı anlamlı kılma çabası yatar.

Yaratımın, değişimin, dönüşümün anlatıldığı mitler, insanların yaşamına etki eden ve yaşam içerisinde insana yol gösteren bilgiler halindedir. İnsan daima ilk haline, ilk zamanlarına dönme isteği taşır ve bunun sonucunda mitlerin de yaşamın içerisinde var olması ile gelişen uygulamalar, inanışlar meydana gelir. Bu uygulamalar, ritüeller ve inanışlar, yaşamın bir parçası halinde geçmişten bugüne aktararak gelir. Bunun sonucunda yaşam içerisinde kutsal kabul edilen, varlıklar, nesneler ve olaylar oluşur. Bu kutsiyet farklı kültürlerde değişik isimlerle devam eder. Türk halk kültüründe “atalar kültü, ağaç kültü, su kültü, ateş kültü” halinde varlığını korur. Gelenek, görenek, töre ve inanç olarak tanımlanan durumların kökeni mitik zamanlardan ve mitlerden gelmektedir.

4.7.1 Ateşin Hâlleri

Ateş, insanlar için yüzyıllardan beri önemli bir yere sahiptir. İlk yaratımdan itibaren, ayrı bir konumda tutulan ve kimi insanlarca tanrı/ilah gibi görüldüğü bilinmektedir. Ateş, içerisinde ikilik barındıran bir unsurdur. Hem yaşamın kaynaklarından biridir hem de yaşamı bitiren, yakıcı özellik taşır. Mitolojilerin ve mitlerin hemen hemen hepsinde ateş unsuru yer alır. Ateşin, yaratımı, oluşumu, devamlılığı mitlere ve mitik kahramanlara dâhil olmuştur. Ateş, varlığı ve oluşumu ile diğer unsurlardan ayrı bir konumda görülür.

Ateşin varlığı, insan yaşamında çok önemlidir. Yaşam içerisinde ateşin devamlılığı, kullanım alanları oldukça genişler ve artarak devam etmektedir. Evrenin yaratımındaki dört unsurdan biri olması ve insanların ateşin ortaya çıkışını anlamlandıramayışı da ona değer katar. Ateşin maddeleri değiştirmesi, yok etmesi ve yeniden oluşturması insanın ateşe karşı bakışında önemli bir yer tutar. Kullanım zorunluluğu, yaşam içerisinde barınma ihtiyacının karşılanması açısından insanın hayatında daima varlığını korur. Ateş gücü temsil eden bir unsurdur. Bu gücü, onun mitik zamanlardan gelmesine bağlıdır.

Ateş, farklı kültür ve mitolojilerde birçok anlamı taşımaktadır. Bonnefoy, *Mitolojiler Sözlüğü*'nde ateş hakkında şu şekilde bahsetmektedir:

“İnsanla özdeşleştirilmiş olup, ışığın bedeni ısısının ise ruhu olduğuna inanılmaktaydı. Pek çok kültürde kutsal sayılır ve ateşe tükürmenin, su dökerek söndürmenin, içine saç, tırnak vs. atmanın uğursuzluk getireceğine inanılmaktadır. Ateşe tapınmanın güneş kültürünün devamı ya da bir parçası olduğu yaygındır” (Bonnefoy, 2000:135-136).

Bütün kültürlerde yer alan ateş, çeşitli inançlara sebep olmuştur. Ateş çevresinde gelişen inançların ve ritüellerin olduğu görülür. Her kültürde var olan ve önemli görülen ateş çeşitli sembolik anlamlar kazanmıştır. *Semboller ve İşaretler* kitabına bakıldığında ise, “yakıcı ve yıkıcı” görülen ateş, “savaşın ve kaosun” simgesi olarak tanımlanır. Aynı zamanda “arınma, temizlenme, yenilenme, dönüşüm, yuva ve ocağı” simgelediği görülür (Wilkinson, 2021).

Türk kültüründe ve mitolojisinde farklı bir noktada tutulur. Ateş, saygı duyulan ve değer verilen bir unsurdur. Bahaeddin Ögel, Türk mitolojisinde ve kültüründe ateşin varlığını şu şekilde tanımlar: “Ateş, hayatın temeli ve bütün insanlığın en önemli varlığıdır. Bundan dolayı bütün insanların ateşe saygı göstermesi ve ateş hakkında bazı şeyleri düşünmesi normaldir” (Ögel, 1995:495). Ateş, etrafında çeşitli inançlar oluşmuş ve ateş kutsal olarak görülerek saygı duyulmuştur. Hiçbir zaman tanrılık atfedilmemiş, ancak tanrının ateşi yaratması ve insana armağan etmesi sebebiyle kutsal ve değerli görülür. Ateş, tıpkı su gibi değerli görülür ve bir ruhu olduğuna inanılır. Bu sebeple yaşam içerisinde ateş etrafında gelişen uygulamalar ortaya çıkmıştır. Ateş, Türk kültüründeki önemini günümüzde dahi korumaktadır.

Mitlerin ve mitolojinin içerisinde yer alan ateş sembolü, insanın günlük hayatını da ateşe göre şekillendirmesine sebep olur. Günlük yaşamın içerisinde, ateşin simgelediği anlamlar yer bulur. Ateşin varlığı ve simgeleri psikolojik terimlere de girerek, insanın bilinç dünyasında da yer edinir. Edebî eserlerin içerisine de dâhil olan ateş, sembolik anlamları ile eserlere tesir eder.

Kutlu, ateşin varlığını mitolojik bir unsur olarak eserlerine dâhil eder. Sembolik anlamlarının yanı sıra, ateşin maddesel anlamına da eserlerinde yer verir. Özellikle eser isimlerini seçişi ve eserlerine verdiği anlamlar bu noktada önemli bir yer tutar. *Ateş Üstünde Yürümek* isimli romanında, ateşin sembolik anlamını eserin içerisinde ve eser ismini seçiminde kullandığı görülür. Romanın genel konusu itibari ile dönem sıkıntılarını çok iyi yansıttığı görülür. Kutlu’nun, *Ateş Üstünde Yürümek* isimli

romanı, yazıldığı ve anlatıldığı dönemin aynası halindedir. Dönem içerisinde yaşanan olayları ve eleştirisini direkt olarak vermek yerine mitolojik ve sembolik unsurlar üzerinden bunu okuyucuya sezdirir. Romandaki karakterlerin bilinçaltından ve yaşamından, dönemin sıkıntıları ve acıları okuyucuya aktarılır.

Roman, 12 Mart 1971 askeri darbesinin sonucu yaşanan sosyal ve siyasî olayların izlerini taşır. O dönem olaylarının içerisinde yer alan ya da dolaylı yoldan etkilenen kişilerin hayatlarına ışık tutar. Yaşanan bu olaylar, baskılar ve sıkıntılar sonucunda hayatları değişen ve alt üst olan karakterler, Kutlu'ya göre yanan bir ateşin etrafındadırlar. Romana *Ateş Üstünde Yürümek* ismini vermesi de bu sebeplerden ötürüdür. Ateşin yakıcı ve dönüştürücü simgesi, romanın ana unsuru olur. Romanın yazıldığı dönemde yaşanan sosyal ve siyasî olaylar, yakıcı bir ateştir. Ateşin yakıcılığı ve kaosu simgelemesi ile bu olaylar vurgulanır. Romandaki kahramanlar bu olayların sıkıntılarını yaşar ve hayatları alt üst olur.

Aynı zamanda ateşin ocak ve yuva simgesi de, yaşanan sıkıntılar sonucu bu yuvaların dağılmasına yapılan göndermedir. Kutlu, burada ateşin her iki anlamını da vurgulayarak eserini oluşturur. Eserin içerisinde dönemin izlerini ve eleştirisini direkt olarak vermediği görülür. Tıpkı yanan ateşin dumanın tütmesi gibi, yaşanan sosyal ve siyasî olayların okuyucuya sezdirilerek verildiği görülmektedir. Kutlu, ateş simgesini ve ateşin hallerini somut bir şekilde, *Ateş Üstünde Yürümek* isimli romanında yer vererek kurgular.

Kutlu, evrenin yaratımından itibaren ateşin olduğunu, yani ateşin mitik zamanlardan itibaren var olduğunu vurgusuna *Islak Güneş* isimli romanında yer verir. Roman içerisinde şu satırlarda geçer:

“Önce ateş vardı. Sonra hava oldu. Ateş yandı, yandı ve söndü. Toprak oldu. Toprakta su çıktı. Ateş suyu yaktı, buhar oldu. Buhar toprağa değdi, yağmur oldu. Toprak ağacı verdi. Ağaç doğurdu, orman oldu. İçinde hayvan oldu.” (IG, s.203).

Kutlu, *Islak Güneş* romanında, ateşin yaratım, yenilenme ve dönüşüm simgelerine vurgu yapar. Ateşin, dönüştürücü ve yenileyici oluşu bu satırlarda yer alır. Kutsal sayılan ve saygı duyulan ateş, evrenin yaratımından itibaren varlığını sürdürür. Kutlu, ateşin kutsal olarak görülmesini de burada vurgulamaktadır.

4.7.2 Harut ile Marut

Harut ile Marut, İslam geleneğinde karşılaşılan ve haklarında birçok rivayet bulunan iki melektir. Mitolojilere konu olan ve İslamiyet'ten önce birçok medeniyette farklı adlarla var oldukları bilinir.

İslam Ansiklopedisi'nde "Kuran-ı Kerimde adları geçen ve insanlar sihri öğrettiklerine inanılan iki büyük melek" şeklinde tanımlanır (Demirci, 1997). İslam geleneğinde ve mitolojilerde yer alan iki melek hakkında birçok rivayet vardır. Harut ile Marut, yaptıkları yüzünden Babil kentinde sonsuz azap çeken iki melek olarak bilinir. Bu rivayetler arasında; bu meleklerin insanlara büyü'nün zararlarını öğretmek için Babil'e gönderildiği ancak görevlerini yerine getirirken günah işlemeleri sonucu cezaya çaptırıldıkları görülür. Birçok farklı rivayette gönderiliş şekli değişse de Harut ile Marut'un cezalandırılışı aynı görülür. Babil'de bir kuyuda baş aşağı asılı olarak azap çekerler (Yıldırım ve Arısoy, 2021:76).

Muazzez İlmiye Çığ, Harut ile Marut hakkında İslam kaynaklarında dört çeşit hikâye bulunduğunu söyler. Bu hikâyeler birbirinden farklılık gösterse de hepsinin birlik noktası olduğunu ve bu birlik noktasının ise şu şekilde olduğundan bahseder: Allah insanları yaratırken melekler, insanların yaratılmasını istemez. İnsanların kötülükler yapacaklarını, katil olacaklarını söyler. Allah, onların dünyada olsalar aynı şeyleri yapacaklarını söyler ve aralarından iki meleği seçerek dünyaya gönderir. Harut ile Marut adındaki iki meleği sınamak için karşılıklı Zühre adında bir kadın çıkarır. Bu kadın çok güzeldir ve Harut ile Marut ondan çok etkilenir ve hemen onunla yatmak isterler. Zühre ise tanrının varlığını inkâr ederlerse onlarla yatacağını söyler ama onlar kabul etmez. İkinci şart olarak küçük bir çocukla gelerek bu çocuğu öldürürlerse onlarla yatacağını söyler ama yine kabul etmezler. Son olarak elinde bir şarapla gelir ve melekler şarabı içerek hem Allah'ın varlığını inkâr eder hem de çocuğu öldürürler. Bunun sonucunda meleklerin de yeryüzünde insan gibi davranacağını ve günah işleyip kötülük yapacaklarını Allah kanıtlamış olur. Allah, İki meleğe cezalarını nerede çekmek istediklerini sorar ve onlar da dünyada çekmek istediklerini söylerler. Cezalarını çekmek üzere Babil'de bir çukurda baş aşağı asılırlar ve bu durumda insanlara sihir ve büyü öğretirler. Zühre ise gökyüzüne yıldız

olarak çıkar. Çığ, Harut ile Marut'un ve Zühre'nin Sümer mitolojisinde Tanrıça İnanna ve onun aşkı için mücadele eden Çoban tanrısı Dumuzi ve Çiftçi tanrısı Enkidu olarak görüldüğünü söyler (Çığ, 2020:60).

Birçok toplumun hikâyelerine, şiirlerine ve mitlerine konu olan bu iki melek, edebiyatta ve sanatta mitolojik bir sembol olarak kullanılır. Zühre ile birlikte anılan Harut ile Marut, insanın şehvetine vurgu yapmak için mitolojik bir sembol olarak karşımıza çıkar. Zühre ise güzelliği ile sembolleştirilir.

Kutlu, *Zehir Zıkkım Hikâyeler* kitabında yer alan *Piç* isimli hikâyede, Harut ile Marut'u mitolojik bir sembol olarak kullanır. Hikâyenin satır aralarında Harut ile Marut hikâyesini ve Zühre'yi konu edinen beyitlerden örnekler verir. Türk ve Fars edebiyatından seçtiği şairlerin beyitleri ile hikâyenin ana yapısını Harut ile Marut'un hikâyesine bağlamaya çalıştığı görülür.

“Gökteki Harut ile Marut aşk için indi yere

Zühre yüzün görücek unuttular rahmanı” (ZZH, s.159)

“Ey mah, sen Zühre-i Zehra değil misin?” (ZZH, s.162).

Hikâye, Zühre adında genç bir kadının başından geçen olayları konu alır. Kutlu, Harut ile Marut hikâyesini karakterlerin isimleri üzerinden vurgular. Harun Ağa, Mahmut ve Zühre isimlerini bu efsaneye vurgu yapmak için seçer. Hikâye içerisinde ara ara Harut ile Marut hakkındaki rivayetlerden bahseder. Kutlu burada zıtlıkları sembolleştirerek kullanır. Hikâye içerisinde Zühre karakteri, efsanedeki Zühre gibi güzel değildir aksine çirkin ve sağır olarak görülür. Zühre, Mahmut'a ilk görüşte âşık olur ve ondan etkilenir lakin Harun ağa ve Mahmut tarafından tecavüze uğrar. Tecavüz sonucu dünyaya gelen bebek kuyuya atılır. İçki, aşk, şehvet ve kuyu simge olarak kullanılır. Kutlu, tüm bunları zıtlıklar üzerinden Harut ile Marut hikâyesi ile bağdaştırır. Kutlu, hikâye içerisinde, mitolojide ve efsanelerde geçen Zühre tanımının tam tersi olan bir Zühre'yi yaratır. Bunun sebebi ise, Kutlu'nun vermek istediği başka bir mesajdır. Kadın, güzelliği ile ön planda olmasa bile her daim erkekler tarafından ilgi çekici ve cinsel bir unsur olarak görülür. Kadın güzelliği ile değil varlığı ile erkekler tarafından algılanır. Harut ile Marut hikâyesinde, Zühre'nin

güzelliği karşısında şehvete kapılan iki melek, günaha ve yanlışa düşerlerken, Kutlu'nun hikâyesinde böyle bir güzellik olmamasına rağmen yine kötülüğü seçen ve yanlışa düşen iki erkek görülür. Aslında, kötülüğün asıl sebebinin insanın içinden ve karakterinden geldiğinin de vurgusu yapılmaktadır. Yanlış her zaman vardır ama seçim insana kalmıştır.

4.7.3 Öte Dünya Tasavvuru

Ölüm insan için bilinmezliği ifade eder. Bilinmez olanı anlamlandırma ve tasavvur etme her insanda görülür. İnsan, bütün çağlar boyunca her daim ölüm anını ve ölümden sonrasını merak eder. Ölüm sonrası insanlara ne olduğu ve nelerin beklediği konusunda bir düşünce vardır.

Antik çağlarda özellikle Mezopotamya topraklarında ölümü anlamlandırma ve sonrası için çeşitli düşünceler oluşmuştur. Bu düşünceler mitlere de dâhil olmuş ve ölümden sonra başka bir dünya olduğu kanısına varılmıştır.

Günümüz tarihinden çok önce, yaklaşık bin beş yüz yıl öncesinde Sümer metinlerinde ölümle hakkında bilgiler ile karşılaşıldığı görülür. Sümer tabletlerinde '*Gılgamış, Enkidu ve Alçak Dünya*' adında bir metine rastlanılır. Bu metnin Sümerce yazılmış bir şiir olduğu görülür. Bu şiir Gılgamış Destanı'nın bir bölümüdür. Gılgamış ile onun en sevdiği dostu, hizmetçisi ölmüş Enkidu arasında geçen bir diyalog aktarılır. Bu diyalogda ölüme ve ölümden sonrasına ilişkin bilgiler bulunur. Ölüm ve yeraltı dünyasının hiç iyi ve çekici bir yer olmadığı söylenir ancak ölen kişinin hayatta kalan yakınları varsa ölen kişiye yemek ve su ikramında bulunurlarsa ölen kişi orada rahat eder görüşü vardır. Burada görülen bilgilerin etkisi ile toplum içerisinde ölen kişinin dünyada kendi soyundan fazlaca insan bırakmasının önemli olduğu inancına varılır. Ölen kişinin çocuğu olmadığı takdirde onun için ölümden sonrasının çok zor geçeceği düşüncesi görülür. Mezarı olmayan, yanarak ölen ya da cesedi olmayan kişilerinse ölümden sonra en kötü durumda oldukları düşünülür. Gılgamış Destanında ölümün eşitleyici olduğu düşüncesi de görülür. Gılgamış ile Enkidu arasında geçen bir diyalogda karşılaşılr. Enkidu ölmeden önce gördüğü bir rüyayı anlatır. Rüyasında yeryüzünde, gerçek yaşamda kral olanlar, öldükten sonra

diğer tüm ölen kişilerle aynı konumda olurlar. Yeraltı dünyasında, ölen herkes eşittir. Bu anlatılarda ölümün eşitleyici yönüne vurgu yapılır (Black ve Green, 2017:316).

Bu bilgiler de göz önünde bulundurularak ölümden sonrası için insanların daima bir inanca sahip oldukları görülür. Kutsal kitaplar indikten ve semavi dinler ortaya çıktıktan sonra ise, ölüm ve ölümden sonrası hakkında daha çok bilgiye ulaşılır. Semavi dinler öncesi, ölümden sonra iyilik ve kötülük yapanların iyi ya da kötü yerlerde olacağı düşüncesi hâkimken, semavi dinlerle birlikte cennet ve cehennem düşüncesine ulaşırlar.

Kutlu, eserlerinde ölüm hissine, ölümden sonrasına dair karakterlerinin düşünce dünyasından toplum içerisinde gelenek, adet ve inanç halini almış olan görüşlere yer verir. Mitolojilerde geçen ölüm algısının ve öte dünya tasavvurunu eserlerinin içeriğinde kullanır. *Ateş Üstünde Yürümek*, *Kadın Destanı* ve *Mekruh Kadınlar Mezarlığı* eserlerinde kullandığı görülür. *Cadı Ağacı* romanında ise, ölüm anının ve ölümün kutsal kitaplarda nasıl tasvir edildiğine vurgu yapar.

“ ‘Ölüm kısa süren bir olaydır...’ Kafasının içinde yükselen, uğuldayarak yankılanan ses kesilmek bilmiyordu: Kısa süren... Başlangıcındaki ve sonundaki acıları ve törenleri çıkarırsak, ölen için yalnızca bir an’ı yaşamaktır ölüm. Sonra bitiverir. Kutsal Kitapların deyimiyle, yalnızca bir sayha...” (CA, s.17).

Cadı Ağacı’nda Doktor Nilüfer’in kendi kendine ölüm için düşünceleri verilir. Ölüm anına ve ölüm anının ölen insan tarafından nasıl hissedildiğine yer verilir. Türk Dil Kurumu *Türkçe Sözlük*’te sayha; bağırs, çılgılık olarak tanımlanır (TDK, 2011). Ölüm için sayha tanımı bir inanış, yorum olarak görülür. Kutlu, ölümün döngüsel bir dönüşüm olduğunun vurgusunu da yapar. Yaşam ölen kişi için belki bir an, bir saniye gibi gelir. Sonrası tekrar var olma ve dönüşüm olarak görülür.

“Ay, peygamberdevesini çağırtmış. ‘İnsanlara bir haber iletmeni istiyorum’ demiş. ‘Bu haberi çabuk götür: Çünkü insanlar çok korkuyorlar: Ben ay olarak ölüyorum. Yine öleceğim ama korkmasınlar; ölecek yaşayacağım... Onlar da ölecekler ve ölecek yaşayacaklar.’” (MKM, s.196).

Mekruh Kadınlar Mezarlığı’nda *Solgun Bir Sarı Gül* öyküsünde, insanların ölümden korkmalarına gönderme vardır. İnsanlar sonrası bilinmezlik olan ölümden korkarlar. Kutlu burada mitolojik bir öykü ile ölümden sonrasını ve ölümü anlatır. Ölümden

sonra başka bir yaşam olduğunun vurgusu yapılan bu mitolojik öyküyü Tuğrul'un dinlediği görülür. Ayrıca Kutlu, burada insanın ayın şekillerine ve dönüşümüne bakarak, kendilerinin de yenilendiğini düşüncesine de vurgu yapar.

Eliade'ye göre insanın, ayın doğup batmasına yönelik izlenimleri sonucu, insanın da yeniden doğuş düşüncesi yani “döngüsel zaman” algısının ortaya çıkmasına sebep olur (Eliade, 2022). *Mekruh Kadınlar Mezarlığı* isimli hikâye kitabında geçen bu satırlar, Eliade'nin bu fikrinin bir karşılığı olarak görülür. Kutlu, döngüsel zaman algısını ve yeniden doğuşu, hikâye içerisindeki semboller üzerinden verir.

“Algılayacak öldüğünü.

Ve neye uğradığını anlamayacak...

Ve elleri isyan edecek içinden yükselen emirlere.

Elleri hareketsiz ve gözleri görmez olacak.

Bir odada olacağız, içerden kilitli bir odada.

Anahtarsızdır dışardaki insanların tümü.

.... Unutulana kadar bulunmayacağız.

Kanımız yok ve kemiklerimiz toz” (S.34) (K.D.).

Kutlu, *Kadın Destanı*’nda ise, ölümden sonrasına dair düşüncelere vurgu yapar. Ölümden sonra mezarın içinde insanın geçirdiği evreleri, Nippukir’in ağzından okuyucuya aktarır. Bedenin içindeki ruhun, nasıl hissettiğini ve neler yaşayacağını anlatır. Nippukir, ölümden sonra sonsuzluğa gideceği düşüncesindedir. İnsanların günahlarından temizlenmesini öldükten sonra bedeninin çürüyüp, toza karışması olarak görür. Sümerler zamanından itibaren ölüme dair düşüncelerin olduğu görülür. Kutlu, ölüm ve ölümden sonrasının nasıl olduğuna dair, insanlığın başlangıcından bu zamana kadar çeşitli düşünceler ve fikirler olduğunun vurgusunu yapmaktadır.

Dini inançlara göre ölüm ve ölümden sonrasına dair inançlar farklılık gösterse de her toplum içerisinde bu düşünceler varlığını korur. Bilinmeyen karşı, bilinmezliğe karşı insanın kendi bilincinde kurduğu inançlar ve tasavvurlar, ölümden sonrası için bir

mekân olduğu düşüncesini oluşturmaktadır. Bu mekân ise, kişinin dünyada yaşayış şekline göre şekillenir. Ölümü de doğa ile bir tutan insan, tıpkı doğanın kendini yenileyişi gibi, ölümün de bir dönüşüm olduğunu düşünür. Bu sebeple ölümden sonra yaşayışa ve farklı mekâna dair inançlar ortaya çıkar.

4.7.4 Pandora'nın Kutusu

Pandora, Yunan mitolojisindeki anlatılara göre, yeryüzünde yaratılan ilk kadındır. Ünlü Yunan filozof Hesiodos'un, *Theogonia ve İşler ve Günler* isimli eserlerinde anlattığı efsane Pandora'dır. Pandora'nın ismi, "tanrıların armağanı" anlamındadır (Erhat, 2021:236).

Pandora efsanesine göre; Prometheus, Zeus'tan ateşi çalar ve insanlara verir. Buna çok sinirlenen Zeus, insanları cezalandırmak ister. O zamana kadar kötülükten bihaber olan insanlar, mutluluk içerisinde yaşarlar. Zeus, Hephaistos'a emir verir ve çok güzel bir kadın yapmasını söyler. Tanrılar tarafından her özelliği düşünülerek herkesin hayran olduğu güzellikte bir kadın yapılır. Pandora, yeryüzüne yollanır. Pandora'nın eline bir fiçi veya kutu verilir. Anlatılarda kutu ve fiçi olarak, iki şekilde de geçer. Bu kutunun içerisine, tanrılar tarafından kötülükler ve acılar doldurulmuştur. İnsanlar için bütün belaların, felaketlerin ve kötülüklerin başlaması bu kutu ile olur. Pandora kutuyu açar içerisinden bütün kötülükler yeryüzüne fıskırır. Kutunun içerisinde bir tek "umut" kalır. Umut kutudan çıkmadan Pandora kutuyu kapatır (Hesiodos, İşler ve Günler, 53-105, Necatigil, 2017:73).

Yunan mitolojisinde bilinen bu efsane doğrultusunda, dünyadaki bütün kötülüklerin, felaketlerin, sıkıntıların, acının ve üzüntünün sebebi Pandora'nın Kutusudur. Pandora, bu bakımdan kötülüğün sembolü olarak görülür. Bu kötülüğün sebebi ise tanrıların insanları cezalandırmasıdır. Pandora'nın kutusu, önemli bir şeyi temsil eder ve sembol olarak kullanılır. Kutunun içinde sadece "umut" kalmıştır. Umut, insanların bunca kötülüğün karşısında sığındıkları ve çözüm olarak tutundukları tek çaredir. İnsan, hiçbir zaman umudunu kaybetmemeli düşüncesi, Pandora'nın kutusu ile temsil edilir.

Ateş Üstünde Yürümek romanında Süha'nın o dönem yaşanan siyasi sıkıntılar çerçevesinde yaşanan olaylarda kardeşinin ve arkadaşlarının yaşadıkları sıkıntıların nedeni olarak Pandora'nın Kutusundan çıkan kötülükler olarak görür.

“Pandora'nın kutusu ardına kadar açılmıştı. Gençlerin hepsi, açılan o kutudan yayılan kötülüklerin yakalamaya çalıştıkları birer avdı.” (AÜY, s.101).

Kutlu, eserinde yazıldığı dönemin olaylarını karakterleri üzerinden verir. Siyasi sıkıntıların ve sosyal meselelerin yaşandığı dönemde üniversiteli öğrencilerin yaşadıkları Sungur ve arkadaşları üzerinden verilir. Özgür düşüncelerinin o dönem siyasi anlayışına uymayıp dolayısıyla, düşüncelerini savunan gençlerin sorgulara alındığı ve çeşitli acımasızlıklarla hapslere gönderildiği eserde anlatılır. Süha, kardeşi Sungur'un bu durumunu ve yaşadıklarını Pandora'nın kutusundaki kötülüklerle bağlar.

“.... yapılması gereken şeyler olduğuna inanan, kellelerini koltuklarına almış olanlar... Buna her iki yanda da korkunç doğulu mistisizmi ekleniyordu. Bu mistiklik, Pandora'nın kutusunda kapalı kalan tek şeydi: Umut...” (AÜY, s.102).

Süha, Pandora'nın kutusunda kalan umuda, insanların tutunmasını doğulu mistisizmi olarak görür. Bunun boş bir çaba ve inanç olduğunu düşünür. Sungur ve arkadaşlarının idealleri doğrultusunda seçtikleri hayatı ve bunun sonucunda yaşadıklarına saygı duyup takdir etmesine karşın, körü körüne inançlarını eleştirerek bu durumu doğru bulmaz. Kutlu, Süha'nın bu düşüncesini eserinde bilerek vermiş ve insanlar arasındaki iki farklı algılayışı vurgulamıştır. Pandora'nın kutusu, kötülüğü sembolize ederken bir taraftan da umudun sembolü haline geldiği görülür. İnsan her ne olursa olsun, ne yaşarsa yaşasın, içindeki inancı ve umudu asla kaybetmeyen bir varlıktır. Bu umut ve inanç ise mitolojik zamanlardan gelmektedir. İnsanlar arasında, Pandora'nın kutusu, bu inancın simgesi haline gelmiştir. Kutlu, *Ateş Üstünde Yürümek* romanında bunu vurgular.

4.7.5 Suyun Dönüştürücülüğü

İnsan yaşamının ana maddesi olan su, yüzyıllardan beri önemli ve kıymetli görülür. Doğa içerisinde yaratıcı tarafından kendiliğinden meydana gelen su, yaşamın devamını sağlaması açısından, insanların ve doğanın vazgeçilmez unsurudur. Gökte,

yerde ve evrenin oluşumunda bulunan suyun varlığı, doğanın yeniden canlanıp toprağın bereketlenmesini de sağlar. Bonnefoy, *Mitolojiler Sözlüğü*'nde, suyun evreni meydana getiren dört ya da beş unsurdan biri olduğunu söyler (Bonnefoy, 2000:1020). Yaratılışın ana unsuru olması sebebiyle hemen hemen bütün mitlerin başlangıcı ve yaratımın suyla olduğu görülür. Mitolojilerde görülen su tanrıları da, suyun ayrı bir öneme sahip olmasını ve kutsal olarak görülmesini sağlar.

Deniz Gezgin, mitoslarda yaşamın sudan doğduğunu bu sebeple suyun kutsal kabul edildiğini söyler. Mitolojide yaşamın suyla başladığını ve suyla yok olduğunun vurgusunu yapar. Bu sebeple su mitolojide yaşayan bir varlık olmuş ve su kaynaklarının koruyucu ruhları olmuştur. Ölümsüzlüğün peşine düşenler hayat suyunu aramışlardır. Bu suyu içenlerin şifa bulacağı, sonsuz yaşama kavuşacağı düşüncesi hâkimdir. Bu sebeple mitolojide kutsal sulara rastlanıldığını söyler (Gezgin, 2007).

Hemen hemen her toplumda, kutsal olarak görülen su, sadece yaşamın kaynağı olarak görülmez. Şifa verici ve arındırıcı olarak da görülmektedir. Suyun varlığı, onun sembolik anlamlar kazanmasına da sebep olur. Suyun sembolik anlamları arasında, “doğurganlık, bereket, dönüşüm, arınma, temizlik” olduğu gibi “yok etme, yok oluş” gibi anlamları da vardır.

Kutlu, suyun arındırıcı, dönüştürücü ve yok edici anlamlarını eserlerinde vurgular. Özellikle *Islak Güneş*, *Mekruh Kadınlar Mezarlığı* ve *Ateş Üstünde Yürümek* isimli romanlarında ele alır.

Islak Güneş isimli romanında, suyun arındırıcı özelliğine vurgu yapar. Roman içerisinde yer alan Nazmiye Hanım, geçmişine duyduğu özlemle eski mahallesine gelir. Geçmişteki anılarının güzelliği ve sıcaklığını her daim hatırlayan Nazmiye Hanım, yaşamlarındaki değişime ve yozlaşmaya çok üzülür. Mahallesindeki değişimin çerçevesinden, aslında insanın saflığını, güzelliğini, samimiyetini kaybetmesini görür. Yaşamının içinde var olan o güzel anılarını bu sonuçtan temizleyip, arındırmak ister gibi suyla yıkar:

“Çiçekleri suladı Nazmiye Hanım. Yüzünü yıkar gibi önce, sonra yüreğini ve anılarını yıkamak ister gibi, çok çok suladı.

Hortumu, karşıdaki eski evine doğru tuttu. Musluğu sonuna kadar açtı. Suyun boşalan gürültüsü geriye kaçış gibi değil, öne koşmak gibiydi.” (IG, s.217).

Eskinin ve anılarının o güzelliğini, şimdiki harap olmuş halinden arındırmak isteyen Nazmiye Hanım, o sıcak ve saf yürekleri bu suyla serinletir.

Ateş Üstünde Yürümek isimli romanında, Süha’nın kendi çıkmazında kaybolduğu zamanlarda suyun yok edici özelliğinden bahsedilir. Süha’nın körlüğünün başladığı ilk zamanlar, psikolojik sorunlarının da başladığı görülür. Yaşadığı psikolojik sorunların etkisi ile kendisini çıkmazda hisseden Süha, her an yok olmayı ister. Bunun sonucu olarak bilinçaltında çeşitli düşüncelere dalarak, suyun yok edişine sığınır:

“Mutfaktaki musluk hala damlıyordu. Dayanamayacaktı. Kalkmalı, iyice sıkmalıydı. Gerçekte, sıkıştırmayı değil, sonuna kadar açmayı istiyordu. Su önce evyeyi doldurmalı, sonra taşmalı, dalga dalga yayılmalı, yaygıları ıslatıp kaldırmalı, yükselmeli, ayaklı eşyayı, en sonunda da kendilerini yutmalıydı. Oluşan dalgalar bir o duvara, bir bu duvara çarparken, Süha bir beşikte sallanıyormuşçasına rahat ve güvende duyacaktı kendini. Üstü suyla kaplandığında kollarını yana açarak bırakacaktı. Son anda kurtulmak istemeyecekti, bunu biliyordu, hiç çırpınmadan öylece durabilirdi.” (AÜY, s.120).

Kutlu, suyun yok edici özelliğini vurgulayarak, Süha karakteri üzerinden verir. Süha’nın, suyun yok ediciliği ile yitip, kaybolmak istediği görülür. Yaşamın kaynağı olan ve yaşamı devam ettiren su, aynı zamanda yaşamı yok eden ve yok oluşun da simgesi durumundadır.

Kutlu, *Mekruh Kadınlar Mezarlığı* isimli hikâye kitabında da suyun dönüştürücü ve arındırıcı özelliğine vurgu yapar. Hemen hemen çoğu mitolojide başlangıç sudan meydana gelir. Tufan olayının, insanların bilinçaltındaki “arındırıcılık ve yeniden doğuş” anlamının burada verildiği görülür. Suyun, yaratım ve başlangıcın simgesi oluşu burada da ortaya çıkmaktadır.

4.7.6 Tufan

Tufan olayı, evrenin ve insanlığın yaratımından bu zamana kadar yaşamış olan bütün

milletlerin ve toplulukların mitolojilerinde ve kutsal kitaplarında görülür. Tufan olayı, insanlar üzerinde çok etkili bir uyarıcı anlamı taşır. Çoğu insanın ve araştırmaların “küçük kıyamet” olarak nitelendirdiği tufan, büyük yıkımlara ve korkulara sebep olur. Hemen hemen bütün mitolojilere ve kutsal kitaplara bakıldığında, tufan olayının tanrının veyahut tanrıların insanlara cezası şeklinde yorumlandığı görülür. Tanrı, insanların kötü ve onaylamadığı şekildeki davranışlarından ötürü onları bir yıkıma uğratar ve yok etmek ister (Akmaz, 2019:840).

Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ, tufanın Tevrat'ta ve diğer kutsal kitaplarda geçtiğini söyler. Tevrat'ta yazılana göre, bir zamanlar insanların çok bozulduğu ve bu bozulmanın sonucunda tanrının sevdiği ve onun kurallarına uyan, onu sayan biri olan Nuh'a bir gemi yapması emrini verdiği görülür. Onun emrini harfi harfiyen yerine getiren Nuh, büyük bir gemi yapar ve içerisine tanrının söylediği şeyleri alır. Sonrasında tufan olur ve her yer suyla kaplanır, yalnızca gemi ve gemidekiler kurtulur. Tanrı Nuh'a 950 yıllık bir ömür verir ve yaşam yeniden başlar (Çığ, 2021a:162).

Tevrat'ta geçen bu kutsal hikâye sadece Tevrat'ta bulunmaz. Bütün kutsal kitaplarda, mitlerde ve destanlarda görülür. Her kültürün mitlerinde ve destanlarında bu olayın kahramanının farklı isimler aldığı görülür. Ancak olayın ana konusu hep aynıdır. Bu olay ile suyun ne kadar önemli olduğu kanısına da varılır. Su hem insanın yaşamını var eder hem de yok eder bir güçtedir.

Yapılan araştırmalar sonucu Sümer tabletlerinde tufan mitinin anlatımına rastlanılır. Sümer tabletlerinde Gılgamış destanının anlatıldığı bölümde, Gılgamış'ın ölümsüzlüğü aradığı vakitlerde bu olayı anlatan birine rastlanıldığı görülür. Bu olayı anlatan kişi Utnapiştim adında birisidir. Sümer tabletlerinde okunan tufan olayının kahramanı ise Zuisudra'dır (Çığ, 2021a:163).

Tufan olayının kahramanı olan insan, her mitolojide farklı bir isimle anılır. Sümer mitolojisinde bu olayın kahramanı olarak Zuisudra çıkar. Hint mitolojisinde Zuisudra'nın yerini Manu alır. Türk mitolojisinde ise, Nama adlı insanın tufanın

olacağını bildiği görülür. Yunan mitolojisinde ise kahramanın adı Deukalion olur (Akamaz, 2019:841).

Sümer, Türk, Hint ve Yunan mitolojilerinde tufan olayının ortaya çıkış şeklinin değişmediği görülür. Bu mitolojilerin hemen hepsinde tufanın ortaya çıkış şekli benzerlik göstermiş olsa da tufan sonrasındaki yeniden yaratım farklılıklar gösterir. Bu farklılıklar da her milletin farklı kültür yapısının oluşmasından dolayıdır.

Tufan'ın insanlar üzerindeki ortak ve önemli noktası, tanrının insana bir uyarın göndermiş olmasıdır. İnsanın aşırı, uyumsuz ve itaatsiz davranışları sonucunda kızabilecek bir tanrı vardır. Bu tanrı tüm evreni ve insanları yarattığı gibi yok eder. Bu yok etmenin sonucunda, tanrıya karşı bağlı olan ve onun buyruklarını yerine getiren tek bir insanın yaşamın yeniden devamını sağlaması düşüncesi, tüm insanlar üzerindeki ortak bir tufan görüşüdür.

Tufan, hayatın ikinci kez yeniden başlamasını ve insanın yeniden doğuşunu simgeler. İlk yaratım halini unutan insan, tufanı unutmamalıdır. Çünkü tufan, insana verilmiş ikinci bir şanstır. Bu bakımdan tufan miti, bütün mitolojilerde ve kutsal kitaplarda yer alır. Tufan, insanların bilinçaltında arınmayı temsil eder.

Tufan olayının edebi eserlere dâhil olduğu ve bu olayın semboller eşliğinde kullanıldığı görülür. Bu olay, geçmişten günümüze kadar gelerek anlam ve önemini kaybetmemiştir. Tufan'ın anlam ve önemini Kutlu'nun *Mekruh Kadınlar Mezarlığı* eserinde bir çağrışım olarak ele aldığı görülür.

“Hala banyodaydım. Güröl güröl akıyor su. Yağmur seslerine kapılıp gidiyorum. Gittikçe hızlanan, tufana dönüşen yağmurdayım. Tufan yedi gece altı gün mü sürmüştü? Tanrılar insanları cezalandırmak için sözbirliği yaptıklarında?...

Bilge Tanrı EA'yı kandırıp tufanı başlattıklarında?... Önce tanrılar korktu yaptıklarından. Onlar korktuysa, insanların tümünün yok olmasının ne önemi vardır?” (MKM, s.144).

Yılanlar ve Yıldızlar isimli hikâye içerisinde, suların şırıltısı ve gürültüsünden, suyun arındırıcı özelliğinden Tufan olayı hatırlanır. Tufan'ın yeniden doğuş anlamına gönderme yapan Kutlu, bu olayın sevgiyi yok etmediğini ve sevginin yaşam var olduğu sürece devam edeceğinin vurgusunu yapar. İnsan yaşamı ve yaşamayı sever.

Koşulları her ne olursa olsun yaşam sevgi ile devam eder. Kutlu'nun tufan sembolünü vermesindeki bir diğer amaç ise; sevgi ve suyun birleştirici gücünü vurgulamak istemiştir. Hikâye boyunca sevginin gücünden ve varlığından bahsedilir. Hikâyede çevre tasvirleri yapılırken sürekli suyun sembolik anlamına gönderme yaparak, göllerden, derelerden, yağmurlardan bahsedilir. Hikâyenin sonuna doğru Tufan miti hatırlanarak sevgi ve suyun birbiri ile olan bağlantısı verilir.

5. SONUÇ

Edebiyat, insan yaşamındaki olayların, durumların ve duyguların dile getirilerek yazıya döküldüğü bir sanat dalıdır. Edebi metinler, insanı ruhsal açıdan doyuma ulaştırmak ve yaşanılan dünyayı anlamlandırması için oluşturulur. Edebiyatın özü insandır. İnsan var olduğu günden bu yana, edebiyatta varlığını sürdürür. Mitoloji, insanın çevresini anlamlandırmaya çalışması sonucu ortaya çıkmış bir bilimdir. Mitoloji, insanlığın temellerini anlatır ve insanın yaşamını anlamlı kılar. Mitoloji ile edebiyat bu bakımdan birbirini tamamlar. Mitoloji edebiyattan, edebiyat ise mitolojiden ayrı düşünülemez. Bu nedenle edebi eser veren yazarların hepsi, farkında olarak ya da olmayarak eserlerinde mitolojiden izler taşır.

Mitolojik izler, edebi eserlerin içerisinde semboller ve simgeler aracılığı ile var olur. Mitolojide karşımıza çıkan mitik metinler, sembollerin ve simgelerin bir bütün halidir. Bu sembol ve simgeler, edebi eserlerde kullanılarak mitlerin günümüze aktarımı sağlanır. Mitler, insanların yaşam serüveninde yol gösterici ve yardımcı bir rol üstlenir. Edebiyat dünyasında bazı yazarlar, insanın bu yaşam serüvenini anlamlandırması için yarattıkları eserlerde mitleri ve dolayısı ile mitolojide edebiyatı kullanır.

Ayla Kutlu, eserlerini mitolojik açıdan zengin bir üslup ile kaleme alır. Mitolojik unsurları eserlerinde bulunduran yazar, Mezopotamya kültür ve mitolojisini sıklıkla kullandığı eserlerinde Yunan, Sümer, Türk mitolojisine ve Türk halk inanışlarına genişçe yer verir. Kutlu'nun, eserlerinin farklı kültürlerin mitlerini taşıması bakımından zenginliği, doğup büyüdüğü coğrafyanın etkisi ile olmuştur. Doğduğu, büyüdüğü ve yaşadığı kentler, mitolojinin ayak izlerinin ortaya çıktığı mekânlardır. Birçok halk geleneğinin ve ritüellerinin yaşadığı coğrafya olan Antakya, mitlerin yaşayarak devam ettiği alandır. Bu sebeple Kutlu, eserlerinin büyük çoğunluğunu Antakya ve İskenderun çevresinde şekillendirerek oluşturur.

Mitler ve ritler birbirleri ile ayrılmaz bir bütün oluşturmaktadır. Mitlerin yaşam alanı ritüellerdir. Bu nedenle mitler, ritüeller ve semboller oluşturarak günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Toplum içerisinde uygulanan ritüeller ile mitlerin işlevleri

yerine getirilmiş olur. Halk arasında yaygın olarak gerçekleştirilen her ritüelin bir amaca hizmet ettiği bilinir. Bu amaç, insanın yaşamını anlamlandırma çabasının ürünüdür. Kutlu, bu bağlamda eserlerini yaşayan mitler ve ritüeller üzerine kurmuştur. Kurduğu bu düzeni eserlerinin arka planında okuyucuya aktardığı sonucuna varılmıştır.

Kutlu, kaleme aldığı eserlerinin kurgusunu çok iyi bir gözlem sonucu oluşturur. Eserlerin kurgusunda karakterlerini her camiadan, her kültürden farklı şekilde seçerek toplum içerisinde her düşünce yapısını okuyucuya aktarır. Kutlu, mitolojik unsurları eserlerinde kullanırken, karakterlerinin düşünce dünyası etrafında ele alır. Aynı zamanda eserlerinde mitolojik unsurlara yer verirken, eserlerini yazdığı dönemdeki toplumsal sıkıntıları da, oluşturduğu karakterler üzerinden aktarır. Çevresine ve yaşadıklarına duyarlı bir kişiliğe sahip olan yazar, toplumsal sorunları eserlerinde başarılı bir şekilde işler. Toplumsal sıkıntıları eserlerinde ele alırken eleştirel bir dil kullanmaz. Eserlerini okuyucunun ufkunu açıp, düşünmesini sağlayacak şekilde kurgular. Ancak, Kutlu okuyucuya bir şeyler öğretmeyi ya da empoze etmeyi hedeflemez. Tarihi gerçeklik ile bağlantılı olarak objektif bir şekilde, eserlerinde geçen zamana uygun olarak o dönemin ve tarihin toplum üzerindeki izlerini verir. Bu izleri, karakterlerinin yaşam dünyasında ve bilinçaltında okuyucuya sezdirir. Mitolojik unsurları eserlerinde kullanırken, okuyucuyu araştırmaya ve öğrenmeye teşvik eder.

Mitoloji, Kutlu'nun eserlerinde karakterlerin düşünce dünyasında, ruhsal benliğinde ve çevreyi algılayışı esnasında ortaya çıkar. Eserlerinde belirli bir kültürün mitolojisine bağlı kalmayan Kutlu, eserlerinde mitolojinin birleştiriciliğini ve bütünlüğünü ele alarak mitolojik unsurları kullanır. Sümer ve Yunan mitolojisinden izleri ağırlıklı olarak kullanmasına karşın, İran ve Türk mitolojilerinden de yararlanır. Kutlu, mitlerin ve mitolojinin evrensel oluşuna vurgu yaparak, mitolojik unsurları eserlerine dâhil eder. Kültürler, milletler ve mitolojiler değişse de anlatılanın aynı olduğu, Kutlu'nun eserlerinde kullandığı mitolojik unsurlar ile gösterilmiştir.

Eserlerinin kurgusunda mitolojik sembollere yer vererek mitolojiyi bazen eserinin ana merkezi haline getirir bazen de bir araç olarak kullanıp okuyucuya sezdirir. Mitolojik unsurlar Kutlu'nun eserlerinde bazen direkt olarak tanrı tanrıça isimleri gibi verilerek bazen de sayılar, hayvanlar ve çiçekler gibi sembollerle sezdirilerek verilmiştir. Kutlu'nun eserlerinde tespit edilen mitolojik unsurların zenginliği sebebi ile varlıklarına, özelliklerine ve kullanım amaçlarına göre sınıflandırma yapılarak incelenmiştir.

Eserlerinde tespit edilen unsurlar arasında yer alan Tanrı ve Tanrıçalar, karakterlerin yaşantıları ile özdeş olarak ele alınmıştır. Özellikle Yunan ve Sümer mitolojisi ağırlıklı olarak seçilen tanrılara eserlerinde yer vermiştir. Mitolojide geçen tanrı ve yarı tanrılar hakkındaki mitlere vurgu yapılarak, eserlerinde oluşturulan karakterlerin temsil ettikleri değerler bağlantılı olarak verilir. Mitlerin içerisinde yer alan tanrıların yaşadıkları olaylar, temsil ettikleri değerleri ve vasıfları, Kutlu'nun eserlerindeki karakterlerin başından geçen olaylar karşısında sergiledikleri tavır ve davranışlarla benzerlik gösterir. Araştırma sonucunda tespit edilen mitolojik kahramanlar, mitlerde yer alan efsanelerine vurgu yapılarak kimi zaman isimleri ile direkt olarak yer aldığı gibi temsil ettikleri değerler ve vasıflar verilerek de çağrışım yoluyla kullanılmıştır.

Eserlerinde kurguladığı karakterlerin iç dünyaları ve yaşadıkları, yaşadıkları dönemin etkilerine göre şekillenir. Yazıldığı ve anlatıldığı dönemin izlerini taşıyan eserler olduğu görülür. Eserlerinde verdiği sosyal ve siyasî sıkıntıları, doğrudan eleştirel bir tavırla vermek yerine, karakterlerinin yaşayışı ve içsel dünyalarındaki etkilerini mitolojik unsurlar ve semboller üzerinden okuyucuya aktarır. Kutlu'nun kaleme aldığı hemen hemen her eseri, bir mesaj barındırır. Geçmişten günümüze değişen toplum yapısını, yozlaşmayı ve beraberinde gelen ekonomik sıkıntıları da eserlerinde konu edinir. Genel olarak toplumsal sıkıntılara değinen yazar, kadın sorunlarına ve sıkıntılarına ayrıca yer verir. Eserlerinin büyük çoğunluğu kadının yaşadığı sorun ve sıkıntıların geçmişten günümüze kadar devam ettiğinin mesajını vermektedir.

Mitolojik semboller olarak yer verdiği tabiata dair unsurları da, mitlerde geçen efsaneler üzerinden okuyucuya aktarır. Tabiat ve hayvanlar, mitolojideki anlamları ve oluşumları ile eserlerde yer alır. Hayvanlar ve bitkiler simgeleştirilerek,

karakterlerin yaşamının okuyucuya aktarımında sembol görevi taşır. Tabiatın varlığı eserlerdeki karakterler ile bağlantılı şekilde verilir. Doğa ve insanı bir bütün olarak gören Kutlu, eserlerinin hemen hemen hepsinde bunu vurgular. İnsan, doğanın bir parçasıdır. İnsanın bütünlüğü ile doğanın bütünlüğü arasında bağlantı kurarak eserlerini kurgular. Karakterlerinin yaşam karşısında sergiledikleri tavırlar, doğada simgeleşen varlıklarla benzer özellik gösterir. Varlığını ve yaşamını sorgulayan karakterler, bu semboller aracılığı ile sonuca ulaşır. Kadın bedeni, söğüt ağacının simgesel anlamı ile özdeşleştirilir. Yaşadığı hayatta kötülöklere maruz kalan karakterlerini, doğada ve mitolojide var olan bitkilerin simgesel anlamları ile tasvir ettiğı göröölür.

Mitolojik varlıkları, karakterlerin ruhsal değışim ve gelişimleri üzerinden ele alarak eserlerinde kullanır. İnsanın duygu, düşünce ve hisleri, doğadaki ve mitolojideki varlıklar ile karşılık bulur. İnsanın değışmeyen hislerini, isteklerini ve insanî arzularını anlatırken, mitlerde geçen varlıkların simgelediğı anlamlar ile okuyucuya aktarır. Eserlerinde yer verdiğı karakterlerin, hayat karşısında yaşadıkları ve sergiledikleri tavırlar ile mitolojik varlıklar arasında bağ kurar. Karakterlerin kişisel özellikleri, mitlerde geçen varlıkların temsil ettiğı değerler ile benzerlik kurarak verilir.

Eserlerinin karakter yapısı genel olarak kadın ağırlıklıdır. Özellikle öykü kitaplarında, kadına ve kadının yaşadığı sıkıntılara ayna tutarak, geçmişten günümüze devam eden problemleri gözler önüne serer. Kadının toplum içindeki yerini ve değerini, annelik ve kadınlık vasıflarını mitler üzerinden bağlantı kurarak aktarır. Kadının doğurganlığına, cinselliğine erkekler ve toplum tarafından bakışı ve yargıları, sembollerle okuyucuya aktarır. İnsanoğlunun oluşumundan bugüne kadar süregelen sıkıntıları eserlerine konu edinen Kutlu, bu sıkıntıları özellikle kadın merkezinde anlatır. Kadınların gözünden, kadınların dünyasını ve yaşadıklarını objektif bir şekilde gerçekliğe uygun olarak verir. Geçmişten günümüze kadar var olan bu sorunları, eleştirel bir dille aktarmaz. Okuyucuların objektif ve tarafsız bir şekilde görmesi için günümüz ve mitik zamanlar arasında bağ kurarak aktarır. Mitler içerisinden anlatılarla ve mitlerdeki kahramanları sembol şeklinde kullanarak kadın sorunlarına yer verdiğı göröölür.

Kutlu, tüm eserlerinin ortak noktasını ve ana merkezini insanın değişmezliğine bağlamıştır. Zamanlar, milletler, coğrafyalar farklı olabilir ama anlatılanlar ortaktır. Hangi çağda, hangi yerde olursa olsun, insan aynı, insanın yaşadıkları, hissettikleri, mutluluğu, kederi, sevinci, hüznü bütün hisleri aynıdır. Mitoloji de bize bunu anlatır. Bu sebeple insan döngüsel bir biçimde mitik zamanlara dönme ve bağlanma isteği taşır. İlk yaratıma, ilk zamanlara dönen insan, orada kendini ve yaşam amacını bulur. Kutlu'nun mitolojik unsurları ve mitleri eserlerine dâhil etmesinin en önemli noktası budur.

Sonuç olarak, araştırma tezinin konusunu oluşturan Ayla Kutlu'nun eserlerinde mitolojik unsurların ele alınışı, detaylı bir şekilde incelenmiş ve tespit edilen mitolojik unsurlar ayrıntılı bir şekilde aktarılmıştır. Kutlu'nun eserlerinde kullandığı sembolik dili, mitolojinin izleri ile zenginleşerek kalemine yansır. Eserlerinde vermek istediği mesajları ve aktarmak istediği düşüncelerini mitolojiden yararlanarak daha iyi bir şekilde aktarır. Kutlu'nun mitolojiyi ve mitolojik unsurları eserlerinde düşüncelerini ve fikirlerini aktarmada bir araç olarak kullandığı tespit edilmiştir.

Mitoloji ve roman ilişkisine dair tablo oluşturulmuştur. Tespit edilen mitolojik unsurlar arasında yer alan, Tanrı/Tanrıça ve Yarı Tanrı/Yarı Tanrıçaların hangi eserlerde bulunduğu görsel bir şekilde sonucu verilir. Roman ve hikâyeler olmak üzere iki ayrı tablo şeklinde oluşturularak sunulur. Tablolar, aşağıda yer almaktadır.

Tablo 5.1 Tanrı/Yarı Tanrı tablosu “romanlar”

TANRI/TAN	ROMANLAR (KISALTMALAR)									
RIÇA	K	IG.	CA.	AÜY	BGO.	HKU.	KD.	EBK.	AA	YBUİ.
An	.			.			x		.	
Aruru							x			
Damuzi							x			
EA/Enki							x			
Enlil							x			
Ereşkigal							x			
Fortuna									x	
Gaia				x						
İnanna							x			
Moiralar				x					x	
Narkissos				x						
Nergal							x			
Ninlil							x			
Oysseus				x						
Oidipus				x						
Orpheus	x									
Sin							x			
Theseus				x						
Utu							x			
Zeus				x						
Ariadne				x			x			
Engidu							x			
Ganimedes				x						
Gılgamış							x			
Perseus				x						
Polyphemos				x						
Zuisudra							x			

Tablo 5.2 Tanrı/Yarı Tanrı tablosu “hikâyeler”

TANRI/TANRIÇA	HİKÂYE KİTAPLARI (KISALTMALAR)			
	HG.	SGT.	MKM.	ZZH.
An				
Aruru				
Damuzi				
EA/Enki			x	
Enlil			x	
Ereşkigal				
Fortuna				
Gaia				
İnanna				
Moiralar				
Narkissos				
Nergal				
Ninlil				
Odysseus				
Oidipus				
Orpheus				
Sin				
Theseus				
Utu				
Zeus			x	
Ariadne				
Engidu				
Ganimedes				
Gılgamış				
Perseus				
Polyphemos				
Zuisudra			x	

KAYNAKLAR

- Akgül, Ç. (2011). “Eskiye zamanın kadın belleğinde eskitemediği mekânlar: Ayla Kutlu ve mekân ilişkisi analizi. *Fe Dergi*, 3(1), 95-107. https://doi.org/10.1501/Fe0001_0000000048
- Akman, D. M. ve Köktan, Y. (2019). Türk ve Yunan mitolojilerindeki yeraltı âlemine ait unsurlar. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, (19), 209-225. <http://doi.org/10.12992/TURUK854>
- Akmaz G. (2019). Hint, Yunan, Sümer ve Türk mitolojilerinde tufan mitinin kültürel bellek açısından önemi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 59(2), 825-843.
- Akyüz, K. (2015). *Modern Türk edebiyatının ana çizgileri 1860-1923*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Andaç, F. (1999). *Öykücünün kitabı*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Arslan, S. (2014). Türklerde ağaç kültü ve hayat ağacı. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 60-71. <https://doi.org/10.20860/ijoses.27650>
- Atasü, E. (2000). *Benim yazarlarım*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ateş, M. (2001). *Mitolojiler ve semboller*. İstanbul: Aksiseda Matbaası.
- Bayat, F. (2005). *Mitolojiye giriş*. Çorum: Karam Yayınları.
- Bayer, B. (2021). *Üç elma mitoloji folklor fantastik*. İstanbul: Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı.
- Bilgili, N. (2017). *Türk mitolojisi*. Ankara: Kripto Yayınları.
- Biray, N. (2013). Terim dünyamızda yılan: Kavram, anlam ve yapı bakımından. *Avrasya Terim Dergisi*, 1(2), 95-113.
- Black, J. ve Green, A. (2017). *Mezopotamya mitolojisi sözlüğü tanrılar ifritler semboller*. İstanbul: Köprü Yayınları.
- Bonnefoy, Y. (2000). *Mitolojiler sözlüğü I.Cilt*. (Çev. Levent Yılmaz). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

- Bonnefoy, Y. (2000). *Mitolojiler sözlüğü II. Cilt.* (Çev. Levent Yılmaz). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Bozkurt, K. ve Bozkurt, H. (2012). Sayıların gizemli dünyası: Kültür ve edebiyatta sayı sembolizmi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 717-728.
- Campbell, J.(2021). *Kahramanın sonsuz yolculuğu.* (Çev. Sabri Gürses). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Campbell, J. ve Moyers, B.(2021). *Mitolojinin gücü kutsal kitaplardan Hollywood filmlerine mitoloji ve hikâyeler.* (Çev. Zeynep Yaman). İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Campbell, J. (2016). *Batı mitolojisi.* (Çev. K. Emiroğlu). (2. Baskı). İstanbul: Isık Yayınları.
- Campbell, J. (2016). *Yaratıcı mitoloji.* (Çev. K. Emiroğlu). (2. Baskı). İstanbul: Isık Yayınları.
- Campbell, J. (2021). *Tanrıçalar ve tanrıçanın dönüşümleri.* (Çev. Nur Küçük). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Caner, F. (2017). Büyük tufan mitleri ve Atra-Hasis. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 3(3), 17-26.
- Çağın, Ş. (2019). Ahmet Hamdi Tanpınar'ın eserlerinde ağaç ve çiçek sembolizmi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, (45), 35-59.
- Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*, 3(12), 49-68.
- Çobanoğlu, Ö., Yıldırım, N., Tökel D.A., Tekin, G. ve Doğan, M.C. (2019). *Türk edebiyatının mitolojik kaynakları.* Prof. Dr. Ömür Ceylan, Doç. Dr. Adem Koç (Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Çopur, G. (2018). *Ayla Kutlu'nun romanlarında yapı ve izlek.* [Doktora Tezi]. Ardahan Üniversitesi.
- Çopur, G. (2020). *Kadının romana yansıyan yüzü Ayla Kutlu.* Ankara: İlbilge Yayıncılık.
- Çoruhlu, Y. (2020). *Türk mitolojisinin ana hatları.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Çığ, M. (2019). *İnanna'nın aşkı.* İstanbul: Kaynak Yayınları.

- Çığ, M. (2021b). *Gilgameş(Bilgameş)*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Çığ, M. (2020). *Bereket kültü ve mabet fahişeliği*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Çığ, M. (2021a). *Uygarlığın kökeni Sümerliler-1*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Çığ, M. (2021c). *Uygarlığın kökeni Sümerliler-2*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Daniels, M.(2021). *Bir nefeste dünya mitolojisi*. (Çev. Pınar Üstel). İstanbul: Maya Kitap.
- Ekber, E. (2019). Eski Türk kültüründeki döngüsel zaman üzerine. *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, 12(26), 292-304. <https://doi.org/10.12981/mahder.564841>
- Eliade, M.(2022). *Ebedi dönüş miti*. (Çev. Ayşe Meral). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Eliade, M.(2020). *İmgeler ve simgeler*. (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Eliade, M. (2020). *Mitlerin özellikleri*. (Çev. Sema Rifat). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Erhat, A. (2021). *Mitoloji sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ertuş, A. (2009). *Ayla Kutlu'nun öyküleri üzerine bir inceleme*. [Yüksek Lisans Tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Ertuş, A. (2014). Ayla Kutlu'nun öykülerinde mekân. *Turkish Studies International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9/3, 695-714. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6540>
- Gezgin, D. (2007). *Bitki mitosları*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Gezgin, D. (2007). *Hayvan mitosları*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Gezgin, D. (2009). *Su mitosları*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Gögebakan, Y. (2016). İnanç sistemleri içerisinde yer alan tufan miti ve bunun resim sanatına yansımaları. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 0(18), 55-74. E-ISSN: 2149-6595.
- Gündüz, Ş. (2018). *Mitoloji ile inanç arasında*. İstanbul: Hikav Yayınları.

- Gürel, E. ve Muter, C. (2007). Psikomitolojik terimler: Psikoloji literatüründe mitolojinin kullanılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 537-569.
- Hançerlioğlu, O. (1993). *Dünya inançları sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hmeros. (2020). *İlyada*. (Çev. A. Erhat ve A. Kadir). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Hmeros. (2020). *Odysseia*. (Çev. A. Erhat ve A. Kadir). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Honko, L. (2003). *Miti tanımlama problemi*. (Çev. N. Temür). *Milli Folklor Dergisi*, (59), 96-103.
- Hooke, S. H. (1993). *Ortadoğu mitolojisi*. (Çev. A. Şenel). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Kabaağaçlı, C. Ş. (1983). *Anadolu tanrıları*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kaya, K. (1997). *Hint mitolojisi sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Kaptan Bazıyar, C. (2016). Mitoloji ve çağdaş sanat. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 0(18), Sayfa:113-130.
- Kramer, S. (2020). *Sümer mitolojisi*. (Çev. Hamide Koyukan). İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Köktürk, M. (2012). Mitoloji. *Bizim Külliye Dergisi*, (51), 20-22.
- Kurt, Fidan, M. (2021). Kutsal suyun izinde: suya yüklenen dini ve sembolik anlamlar. *İlsam Akademi Hakemli Dergisi*, (1), 1-27.
- Kutlu, A.(1998). *Hüsnüyusuf güzellemesi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kutlu, A.(1999). *Cadı ağacı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kutlu, A.(2002). *Islak güneş*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kutlu, A.(2002). *Kaçış*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kutlu, A.(2004). *Ateş üstünde yürümek*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kutlu, A.(2004). *Kadın destanı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

- Kutlu, A.(2007). *Zaman da eskir*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kutlu, A.(2011). *Hoşça kal umut*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kutlu, A.(2016). *Zehir zıkkım hikâyeler*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kutlu, A.(2017). *Asi... asi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kutlu, A.(2017). *Yedinci bayrak Urumeli'den İzmir'e*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kutlu, A.(2019). *Emir Bey'in kızları*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kutlu, A.(2021). *Bir göçmen kuştı o*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kutlu, A.(2021). *Sen de gitme Triyandafilis*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Küçük, S. (2017). Türk Edebiyatında Mitoloji Arayışları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (37), 69-90.
- Külahlıoğlu İslam, A. (2018). Cumhuriyet dönemi Türk hikâyesi. R. Korkmaz (Ed.). *Yeni Türk edebiyatı el kitabı* içinde (s.364). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Moran, B. (2012). *Edebiyat kuramları ve eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Necatigil, B.(2017). *Küçük mitologya sözlüğü*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Necatigil, B.(2022). *Mitologya*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. v.d., (2016). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. (13. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Öger, A. ve Köse, S. (2014). Uygur kültüründe Tufan'ın kuşları: Kırlangıç ve güvercin. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, (3), 163-175.
- Ögel, B. (1985). *Türk kültür tarihine giriş II*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Ögel, B. (1971). *Türk mitolojisi I*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Ögel, B. (1995). *Türk mitolojisi cilt II*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi.
- Önal Akkaş, S. (2008). Mit ve felsefe. *Milli Folklor Dergisi*, (77), 83-88.

- Özcan Elçi, D. (2018). Batı ve Doğu mitolojilerinde kadın imgesi: Tanrıça'lar. *Atlas International Refereed Journal on Social Sciences*, 4(11), 826-840. [10.31568/atlas.106](https://doi.org/10.31568/atlas.106)
- Özdemir, S. (2018). Ateş üstünde yürüyen bir Oidipus: Süha. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi, Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 1. Dil ve Kültür Çalışmaları Öğrenci Sempozyumu Özel Sayısı*, 4(8), 236-247.
- Özher Koç, S. (2019). Ayla Kutlu'nun "Asi...Asi" adlı romanında mitik söylem-I: yatay boyutun sembolleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (42), 114-127. <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.39373>
- Öztürk, Ö. (2016). *Dünya mitolojisi*. Ankara: Nika Yayınları.
- Öztürk, Ö. (2009). *Folklor ve mitoloji sözlüğü*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Rosenberg, D. (2017). *Dünya mitolojisi*. (Çev. K. Akten vd.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Saluk, Gökben, R. (2018). Mit ve mitoloji. F. A. Turan ve M. Ozan (Ed.). *Türk mitolojisine giriş içinde* (s.8). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Schimmel, A. (2018). *Sayıların gizemi*. (Çev. M. Küpüşoğlu). İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım.
- Sears, K. (2021). *Mitoloji 101 eski Yunan ve Roma mitolojisi hakkında bilmeniz gereken her şey*. (Çev. E. Duru). İstanbul: Say Yayınları.
- Seyidoğlu, B. (2019). *Mitoloji üzerine araştırmalar metinler ve tahliller*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Sivri, M. ve Akbaba, C. (2018). Dünya mitlerinde yılan. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 21(96), 53-64. <https://doi.org/10.22559/folklor.363>
- Sivri, M. ve Köylü, I. (2013). Karşılaştırmalı edebiyat ve mitoloji ilişkisi. *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 185-206.
- Tanpınar, A. (2016). *On dokuzuncu asır Türk edebiyatı tarihi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Torebekkyzy, L. (2021). Türk halk kültüründe ve edebiyatında yedi sayısı. *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E-Dergisi*, ISSN:2149-5866 8(1), 82-91. <https://doi.org/10.30804/cesmicihan.888270>

- Tökel, D. A. (2000). *Divan şiirinde mitolojik unsurlar şahıslar mitolojisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tökel, D. A. (2012). Edebiyat mitolojinin mitoloji edebiyatın neresinde. *Bizim Külliye Dergisi*, (51), 23-29.
- Turan, F. A. ve Saluk, G. (2018). *Türk mitolojisine giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkiye Diyanet Vakfı. (1995). *İslam ansiklopedisi*. (11. Baskı). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Türkyılmaz, D. (2018). Türk mitoloji çalışmalarının tarihçesi. F. A. Turan (Ed.). *Türk mitolojisine giriş* içinde (s.293). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Uca, N. ve Bulut, K. (2020). Ayla Kutlu'nun hikâyelerinde toplumsal cinsiyet rolleri ve kız çocuklarının eğitimi sorunu. *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (48), 87-114
- Uyanık, H. ve Morkoç, A. N. (2021). Tunç Çağı'nda Mezopotamya'da lapis lazulinin temini, kullanımı ve önemi. *Selçuk Üni. Sos. Bil. Ens. Der.*, (45): 160-181. <https://doi.org/10.52642/susbed.898759>
- Vezir, G. (2021). Mit, felsefe ve edebiyat. B. Bayer (Ed.). *Üç elma mitoloji, folklor fantastik* içinde (s.17-20). İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Yıldırım, N.(2021). *Sorularla İran mitolojisi*. İstanbul: Bilgi Kültür Sanat Yayın.
- Wilkinson, K. (2021). *Semboller & işaretler kökenlerine ve anlamlarına dair görsel bir rehber*. (Çev. Seda Toksoy). İstanbul: Alfa Yayınları.